

PLANINSKI VESTNIK

GLASILO PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE

2

LETNIK LXXIX
1979

P L A N I N S K I V E S T N I K
GLASILO PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE
 IZHAJA OD LETA 1895

	Planinstvo na kongresu ZSMS	61
Daša Maretič	Križem kražem po deželi Primorski	63
Dr. Anton Žunter	Srečanje s smrtjo	65
Ivč Kotnik	Sreči je ime Dru	66
Dušan Vodeb	Mojih petdeset let v gorah in pot PP	69
Vlasto Kopač	O spomeniku v Ribčevem lazcu	75
Daša Maretič	Hrepenenje po steni	80
Janko Humar	Zgodba neke prvenstvene	80
Jāneta Kodrin	Iskali sva Grohat	83
Slobodan Žalica	Medvedji ozebnik	85
Matevž Pečelin	Z vrvm in klini na Blegoš	97
Andrej Dernikovič	Noč na planini Duplje	100
Jože Brezavšček	Srečni trenutki	101
Marija Lipovšek-Šuler	Aprila na Triglavu	102
Mirjam Race-Muženič	Nedeljski izlet v Kamniške Alpe	103
Iztok Tomazin	Plezanje in alpinizem v ZDA	104
	Društvene novice	113
	Alpinistične novice	117
	Varstvo narave	119
	Iz planinske literature	120
	Razgled po svetu	122

Glasiilo
 Planinske zveze Slovenije
 »Planinski Vestnik«
 je bilo z ukazom
 predsednika republike
 Josipa Broza-Tita
 ob 80-letnici izhajanja
 za poseben prispevek
 k razvoju planinstva
 v Sloveniji
 odlikovano
 z redom zaslug za narod
 s srebrnimi žarki

Naslovna stran:

Ob Krnskem jezeru pozimi
 Foto dr. Jože Andlovic

Notranja priloga:

- 1 Stara Fužina s svojimi gorami — Foto Jaka Čop
- 2 Kladivo v grebenu Košute — Foto Jože Hribernik

Poštnina plačana v gotovini

Lastnik: Planinska zveza Slovenije, Ljubljana. — Glavni urednik: Prof. Tine Orel, naslov: 61111 Ljubljana — pošta 11, p. p. 38, odgovorni urednik: Stanko Hribar. — Uredniški odbor: Ing. Tomaž Banovec, prof. Marijan Krišelj, prof. Evgen Lovšin, dr. Miha Potočnik, Janez Pretnar, prof. Janko Ravnik, Franci Savenc, Franc Vogelcnik, dr. Tone Wraber, ing. Albert Sušnik, ing. Janez Bizjak — Naslov: Planinska zveza Slovenije, 61001 Ljubljana, Dvořakova 9, p. p. 214. — Tekoči račun pri SDK 50101-678-47046, telefon 312-553. — Planinski Vestnik izhaja praviloma vsak mesec. Letna naročnina 200 din, plačljivo tudi v dveh obrokih, za inozemstvo 360 din (20 US \$). Oglase vodi Rado Lavrič. — Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Spremembe naslova javljajte upravi glasila, navedite vedno tudi staro naslov s tiskalnimi črkami. Odpovedi med letom ne sprejemamo. Upoštevamo pismene odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto — Rokopisov in slik ne vračamo. — Tiska in klišeje izdeluje Tiskarna »Jože Moškrič« v Ljubljani

tiskarna
jože moškrič
 61000 ljubljana, kajuhova 55

snap
out

oddelek za sodobno pisarniško poslovanje
 izdeluje kopirne obrazce SNAP-OUT, ki zagotavljajo boljšo organizacijo poslovanja v uradih, bankah, zavarovalnicah, uslužnostnih podjetjih, industriji, trgovini, bolnišnicah, prevozništvu in drugod

tiskarna
 tisk vseh vrst tiskovin, katalogov, časopisov, revij in knjig

klišarna
 izdelava vseh vrst eno- in večbarvnih klišejev

knjigoveznica
 vezava preprostih in luksuzno opremljenih del

štampiljarna
 izdelava vseh vrst žigov, pečatov in knjigoveških črk

PLANINSTVO NA KONGRESU ZSMS

Naloge ZSMS v razvoju socialistične samoupravne demokracije

(Iz referata tov. Ljuba Jasniča)

Ko govorimo o družbeni aktivnosti mladih, moramo spregovoriti tudi o kolektivnem članstvu oz. o specializiranih interesnih organizacijah, ki vključujejo mladih. Spregovoriti moramo o odnosih med njimi in ZSM, še posebej pa o konceptu, vlogi in vsebinski usmeritvi teh organizacij. Kljub stališčem IX. kongresa o kolektivnem članstvu ZSM ugotavljamo, da je bil odnos med temi organizacijami in ZSM neustrezen, dostikrat celo birokratski. Nosilec takih odnosov ni članstvo teh organizacij, ampak njihova vodstva, posebno vodstvo ZSM. Premalo je prodrlo spoznanje, da vse te organizacije združujejo mlade ljudi, da zelo velik del njihovih članov tvorijo mladi, ki se glede na različne interese usmerjajo v različne organizacije. Premalo je še vedno v delu in v odnosih, ki vladajo znotraj vseh teh organizacij, čutiti, da so to vzgojne organizacije, ki morajo pred vsem vplivati in usmerjati dozorevanje mladih. Če hočemo omenjene slabost odpraviti, moramo predvsem v ZSM obračunati z mnenjem, da je edinole delo v naši organizaciji družbeno koristno in nekaj vredno. Obračunati moramo z zapostavljanjem tistih, ki so aktivni na področjih, kjer lahko gojé svoje interese. Potrebno bo pravilno ovrednotiti tako delo mladih v najrazličnejših aktivnostih in izkoreniniti mnenje, da je delo mladih v družbenih organizacijah in društvih le »koničkarstvo«, ki ni družbeno potrebno in koristno.

V družbenih organizacijah in društvih, kolektivnih članih ZSM pa se je treba zavzeti za uveljavitev samoupravnih socialističnih odnosov, ki bodo omogočali dejanski vpliv članstva na politiko organizacij, na njihovo delo in usmeritev, obenem pa tudi na politiko ZSM. V vodstva teh organizacij je treba v večji meri pritegniti ljudi, ki so aktivni člani organizacije. To bo omogočalo odpravljanje birokratizma, neustrezne delovne programe in ozke, včasih klubaške interese.

Planinstvo na X. kongresu ZSMS

(Iz referata tov. Bojana Zlendra)

Razvoj planinstva v Sloveniji je del njegovega boja za svobodo in samostojnost, danes pa predstavlja del naše družbene stvarnosti. Široka zasnovana dejavnost planincev na kulturnem in rekreativno-športnem področju je usmerjena k nadaljnjemu razvoju demokratičnih odnosov znotraj planinske organizacije in prizadevanjem za razvoj našega samoupravnega sistema v socialistični demokraciji. Najpomembnejšo vlogo pri teh prizadevanjih nosi prav planinska mladina. Več kot polovica od 92 000 članov PZS je mladih, ki žele uveljavljati svoje poglede in potrebe po rekreaciji in športnem udejstvovanju mladih, pri varstvu okolja in pri mladinskem turizmu.

Skrb za ohranjanje telesne moči, za gibanje in življenje v naravi so v družbi, ki doseže tako visoko razvojno stopnjo, kot ga je dosegla naša socialistična družba, življenjska nuja delovnih ljudi in občanov. Hitri, naporni ritem življenja zahteva vedno večjo delovno energijo in delovno moralo. Organizirana rekreacija je nujen pogoj in naša naloga je, da jo omogočimo. Ni dvoma, da planinstvo kot rekreacijska dejavnost te naloge v veliki meri izpolnjuje. Izredno pomembno je, da prav mladino navajamo na stalno gibanje v naravi. Z množičnimi organiziranimi akcijami ciciban-planinec, pionir-planinec, s tečaji, ki imajo poleg tega še izobraževalni značaj, se ti cilji v planinski organizaciji uspešno dosegajo, saj je akcija za najmlajše cicibane v VVZ ali v krajevnih skupnostih v zadnjem letu uspešno zaključilo nad 1200 najmlajših. Prav gotovo pa je rezultat zadovoljiv tudi zato, ker akcija ni zaprta v planinsko organizacijo in njeno članstvo. Poleg tega v akciji,

ki omogoča organizirano delo pionirjev v osnovni šoli, sodeluje že okoli 20 000 mladih. Vsako leto konča osnovno planinsko šolo nad 2000 mladih. Poleg tega pa sistematično skrbimo za vzgojo in izobraževanje mladih planinskih vodnikov, mentorjev in inštruktorjev.

Žal pogoji za to delo še zdaleč niso rožnati. Ob dobro zastavljenem programu športnih sekcij delo, ki bi zagotavljalo redno rekreacijo za vse mlade, še ni steklo. Nismo uspeli pripraviti programe, ki bi mladim omogočali kaj več kot 1—2 ure gibanja v prenapolnjenih in zasedenih telovadnicah. Stiska je tudi za razdelitev sredstev za množičnost in rekreacijo. Jasna razdelitev, zapisana v znanih »portoroških sklepih«, se v praksi zamegli vedno takrat, ko se govori o množičnosti in o rekreaciji (kaj je to in kaj vanjo spada). Da to otežkoča, včasih celo onemogoča delo organizacij, ki skrbе prav za rekreacijo in imajo v svojih vrstah večino mladih, smo že nič kolikokrat govorili, čas pa je, da začne ta problem reševati mladinska organizacija. Zagotovimo enakopraven položaj vaditeljem, vodnikom, mentorjem, zagotovimo kvalitetno usposabljanje in izobraževanje, uredimo športno-rekreativni center, ki bi to nalogo opravljal! Skrb za varstvo okolja, za ohranjanje našega življenjskega okolja je naša velika naloga. Razumljivo je, da smo po zmagi naše revolucije poskrbeli za čim hitrejšo izgradnjo industrije in celotnega gospodarstva.

Danes pa je velika naloga celotne družbe in še zlasti mladih varstvo okolja. Preveč se že dušimo v dimu in smradu v mestih, znova in znova govorimo o onesnaženih vodah in ocenjujemo škodo, ki nastaja zaradi našega neodgovornega ravnanja. Moramo se odločno upreti vsaki gradnji, ki že v naprej nakazuje nevarnost za naše okolje. Varstvo okolja mora biti sestavni del družbenega planiranja. Zaščititi moramo naše nedotaknjene predele gorskega sveta s Triglavskim narodnim parkom na čelu, naravne znamenitosti, zaščititi pred uničevanjem, hkrati pa zagotoviti, da bo delovni človek lahko užival njihove lepote.

Mladinski turizem je naš večni nedonošenček, čeprav si RK ZSMS prizadeva, da bi se ta stvar premaknila. Govorimo, da moramo zagotoviti enakopravne možnosti vseh mladih ljudi, mladih delavcev, kmetov, študentov, da spoznajo naše zgodovinske znamenitosti, da spoznajo svojo domovino, v praksi pa mladino prepuščamo turistični industriji.

Mladinski turizem mora v prvi vrsti biti nosilec vsebinskih problemov, predvsem izobraževanja mladih. Letovanja in izleti morajo hkrati biti šole za mlade, kot so tabori planinskih društev njihova šola za življenje. Za tak program moramo dobiti tudi ustrezno podporo. V našem skupnem interesu je, da tak mladinski turizem zaživi, je pa tudi v interesu turistične industrije, ki bi morala v prvi vrsti to zagotoviti. Naši objekti (Mladinski dom, Studentski kamp Ankarjan) kažejo, da marsikaj ostaja pri besedi. Kot nujno zlo se pojavljamo pred prevozniki in drugimi podpisniki samoupravnih sporazumov. Kakor da regresiranje nima širokega družbenega pomena! Res je, da se včasih pri regresiranju vrinejo tudi izleti zaradi izletov. Toda takih je vedno manj. Naša naloga je, da to popolnoma odpravimo. Problema pa ne moremo rešiti sami.

DELEGACIJA PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE NA X. KONGRESU ZSMS

Delegacijo PZS je sestavljalo šest članov mladinske komisije (Bojan Žlender, Franjo Krpač, Andrej Brvar, Roman Novšak, Marko Šurc in Zora Ščavničar). Najvišji organ slovenske mladine je zasedal v Novi Gorici od 12. do 14. oktobra 1978. Na kongresu je sodelovalo 692 delegatov.

Delegacija PZS je bila na kongresu aktiven udeleženec. Iz naših vrst je bil eden v delegaciji, ki je položila venec na grob padlih v Solkanu, v delovnem predsedstvu smo imeli predstavnico iz naših vrst, ki je vodila del plenarnega zasedanja v četrtek. Sodelovali smo pri delu v treh komisijah: komisiji za vzgojo in izobraževanje, znanost in kulturo, v komisiji za mednarodne odnose in komisiji za interesne dejavnosti. V slednji smo tudi nastopili z referatom (v prilogi). Po približni oceni je bilo na kongresu 20 aktivnih mladih planincev, ki jih poznamo z društev (poleg delegacije PZS še delegati OK ZSMS).

Kongres je bolj kot kdajkoli doslej postavljal v ospredje družbene organizacije in društva, njihovo vlogo in pomen pri oblikovanju mladega človeka.

Po našem mnenju so bili prispevki na X. kongresu res usmerjeni k problemom mladega človeka. Iz diskusij je odmevalo spoznanje, da ima mladina različne interese in da bo mladinska organizacija dosegla trdno povezanost le, če bo zadovoljevala mladinske interese. Ni osnovni cilj mladinske organizacije, da ima v svojih vrstah le aktiviste, ki bodo politično razpravljali in ocenjevali dogajanja v družbi in mladinski organizaciji, imeti mora veliko mladih, ki bodo s svojim delom skrbeli za to, da bo šel

naš razvoj po poti, ki smo si jo načrtali. To bo dajalo ton mladinskemu gibanju, s tem bo vzpostavljena enotna fronta mladih.

Kakšne naloge postavljajo pred planinsko organizacijo stališča in sklepi kongresa? S ponosom lahko povemo, da je le malokatera slabost, ki je bila omenjena na kongresu, zadevala naše vrste. Kljub temu pa vemo, da bomo morali svoje delovanje še okrepiti:

- povečati moramo akcijski radij planinskih društev z ustanavljanjem novih planinskih skupin (sekcije oz. skupine v KS, v osnovnih in srednjih šolah, na fakultetah, v TOZD);
- struktura planinskega članstva je zelo ugodna zlasti glede na starost. Novi člani postavljajo planinsko organizacijo pred velike naloge. Zato pa potrebujemo kadre, zlasti kadre, ki se ukvarjajo z mladimi; ti pa morajo obvladati te naloge. Treba bo več pozornosti posvetiti izbiri teh kadrov. Biti morajo zares aktivni in sposobni. Naša prizadevanja na področju vzgoje in izobraževanja (planinske šole, literatura, reportaže, filmi, članki) se morajo še okrepiti.

V nekaterih planinskih društvih se še vedno pojavljajo odpori do sodelovanja z družbenopolitičnimi organizacijami. To je seveda napak, to zavira napredek planinstva in planinske mladine.

Večjo pomoč bomo morali dajati zamejskim planinskim društvom, predvsem z usposabljanjem strokovnih kadrov (vodnikov, mentorjev itd.) in s tesnejšim sodelovanjem z zamejskimi PD.

PZJ ni kolektivna članica ZSMJ. Planinska zveza Jugoslavije naj vendar pojasni, zakaj do tega ni prišlo. Dobro bi bilo, če bi se sestali z novim vodstvom mladinske organizacije (predsednik ZSMS Boris Bavdek je planinski vodnik).

Iz poročila na X. kongresu ZSMS

KRIŽEM KRAŽEM PO DEŽELI PRIMORSKI

ali kako so delegati MO PD Kranj potovali na zbor MO Slovenije

DAŠA MARETIČ

Izgubljam čut za orientacijo. Markacije plešejo okoli nas. Rdeče in bele in rumene. Take s krogom pa črte, enojne, dvojne, trojne, vse številke od ena do devet, čudni trikotniki, čudna znamenja. Ne vemo več, ne kje smo ne kod hodimo. Sonce sije in nahrbtniki so nekam težki. Proti Nanosu nas žene. Bomo prišli tja?

Tatjana, Sandi, Jolanda in jaz. Pa ne hodimo kar tako, zaradi lastne zabave. Kje pa! Vsi smo predstavniki našega mladinskega odseka in danes ob petih popoldne moramo biti v Vojkovi koči na Nanosu. Namen: letni zbor načelnikov in delegatov mladinskih odsekov Slovenije.

Danes se že od vsega začetka zgubljam. Zgubljam se in potem se spet najdemo. Že od Javornika naprej. Še vedno leži sneg in steza ni zgažena, markacije so redke in obledele. Begajo nas gozdarska znamenja, bega zaraščena pokrajina, begajo nas bele livade brez poti. Kam zdaj? Zanesemo se na svoj notranji glas. Imamo srečo?

Končno pridemo v Podkraj. Mrko ime, ljudi ne vidimo. Za dve uri smo v zamudi. Nihče ni računal na sneg. Moramo pohiteti.

Na makadamu smo. Težko hodimo, ampak cesta nam daje občutek varnosti, ker je pač cesta. Nekje piše: Abram — 12 km. Koliko je to hoje? Že res, da povprečen človek lahko prehodi 5 km v eni uri, ampak mi ne vemo, kakšna je pot. Je ravna? Strma? Prvič smo tukaj. Sprašujemo ljudi. Dobimo tri različne odgovore. Od poldruga ure do treh ur. Ne sprašujemo več. Sicer pa tudi ljudi zmanjka in nimamo nikogar, da bi spraševali. Bomo že prišli. Nekam že.

Kljub negotovosti se počutimo imenitno. Tako »absolutly free«! Čas imamo. Če bomo zamudili zbor (in v vsakem primeru ga bomo), nas zato ne bo nihče obesil.

Hodimo po cesti. Je neskončna? Podplati nas pečejo, žejni smo, nočemo načeti lastnih zalog, kdo ve, kaj nas še čaka, kraška pokrajina vsepovsod okoli nas, popolna samota, nobene hiše, nobenega človeka, še živali so se potuhnile nekam, le malo živega vidimo, speča drevesa in drobne cvetke sredi borne trave. Ne iščemo markacij. Cesta gotovo nekam pelje. Enoličnost nas počasi ubija. Niti poštenega vzpona ni, da bi bili

vsaj utrujeni. Ne, samo cesta, ravna, trda cesta. Nihče noče priznati, da je naveličan te hoje. Zato nevede pospešimo korak. Hočemo priti. Kamorkoli.

Zdajci zaslišim šumenje. Voda! Mora biti. Izginem za grmovje. Res. Malo više zvenklja poteček. Prijatelj se pririnejo k meni. Pijemo počasi. Z dolgimi požirki. Splošna morala naraste za nekaj procentov. Spet lahko debatiramo. Glej, ali nismo nekje na vrhu? Nikjer ni videti višje vzpetine. Skoraj stečemo.

Potem pa ... hiša. Čisto na samem. Sicer stara in že davno prazna, ampak hiša. Ura je štiri popoldne. Nad vhodnimi vrati visi rdeča tablica: Nanos 2. Ne moremo verjeti očem. Nanos? Številka 2? Pričnemo se smejeti, se objemati! To pomeni vendar konec vsega hudega! Koča mora biti blizu, si mislimo. Gotovo smo presnetega Abrama enostavno zgrešili. Tako si mislimo. Saj je vseeno. Abram gor ali dol, glavno je, da smo mi na Nanosu!

Vse pade z nas. Zlekemo se na klop pred hišo in počivamo. Potem jemo. Sandi ima slaščice. Pravi, da bo bolje, če jih pojedemo sedaj in ne v koči. Tukaj smo sami štirje, v koči pa ... Tipični primer človeške sebičnosti. Jemo in pijemo. In se smejemo. Vržemo proč tihe skrbi, ki jih je vsak nosil s seboj in jih ni hotel priznati drugim. Sonce se nam zazdi prijetno. Kar počivali bi. Pa gremo naprej. Koča mora biti blizu. Hodimo spet po cesti in nestrpno pričakujemo. Za vsakim ovinkom vidimo streho, vedno se izkaže, da je bila le ogromna smreka. Potem le pričakamo. Če se prav spomnim, je Vojkova koča drugačna ... Kje smo?! Na Nanosu očitno res, ampak ne na vrhu. Stečemo k bližnji hiši. Strela! Saj piše »Koča pri Abramcu«. Vsa dobra volja nam v hipu izgine. To pomeni še najmanj dve uri hoda in tristo metrov višinske razlike. Za lep zaključek dneva! Ampak ukrepati moramo hitro. Če je tako, naj bo. Če smo predejali to, kar je za nami, bom pa še ti dve uri.

Čez pol ure se bo pričel zbor. Smola! Skrbi me bližajoči se mrak, ampak prijateljem tega ne povem. Hodim na čelo. Tempo je hiter; ne zaradi zбора, sedaj zaradi teme. Veseli smo lepih markacij. In veseli smo, da ni snega. Vsaj za zdaj še ne. Pokrajina postaja bolj razčlenjena in v zahajajočem soncu mikavna, nekam topla.

Spet smo na mehki travi, nič več ni trde ceste, podplati ne pečejo več.

Naši upi o brezsnježni stezi so splahneli. Že gazimo. Dolgo že ni nihče hodil tu. En sam odtis razločim pred seboj. Odtis neke velike superge. Ne da bi hotela, postane meni ta superga oziroma njen odtis kažipot. Avtomatično hodim po sledi in za menoj prijatelji. Markacije se le slabo vidijo. Mrak je že.

Vzamem čelno svetilko iz nahrbtnika in si jo natvezim na čelo. Odlično mi pomaga. Sledim stopinjam in hkrati iščem markacije. Hodimo počasi.

Potem naenkrat zmanjka markacij in sledi. Stoj!

Grem nazaj, prijatelji me čakajo skupaj. Nihče se ne sme oddaljiti od skupinice. Zdaj ne. Iščem zadnjo markacijo in sledi. Jih že imam. Gremo!

Že je gosta tema, ko se znajdemo na robu bele globeli. Markacije ne vidim, čeprav gotovo nekje mora biti. Stopinj ni videti. Ustavimo se. Nihče ne zganja panike. Sistematično pregledamo svet. Svetim s svetilko. Nikjer ničesar. Nikjer odtisov. Pričenja me skrbeti. Vrnemo se po lastnih stopinjah precej daleč. Najdemo markacijo. Zelo počasi hodimo naprej. Vsi sodelujemo, vsak ve, kaj mora storiti. Zaupamo si.

Hrib postaja strm. Ne more biti več daleč.

Potem zagledamo svetlobo nekje nad nami. Srečni kriki se nam utrgajo. Toda še naprej pazimo. Res ne bi radi bivakirali deset metrov od koče.

Luč je vse bliže, zaslišimo brnenje generatorja. In čudne zvoke, ki verjetno prihajajo od televizijskega stolpa.

Pred nami zraste stavba z razsvetljenimi okni. Vojkova koča. Tokrat je zares konec. Objame nas toplina. Preoblečemo se. Potem se delegati pomešamo med delegate. Ko se spogledamo, se samo nasmehnemo.

NAROČNIKOM IN SOTRUDNIKOM PV

Uprava PV vljudno prosi vse naročnike PV, da se obračajo na upravo PV v vseh zadevah naročanja, odpovedovanja in glede sprememb v naslovu. Sotrudnike pa prosimo, da pisмено javite upravi, če honorar vračate; navedite naslov prispevka in svoj naslov. V tem primeru vas uprava ne bo uvrstila v honorarno listo.

Uprava PV pri PZS
Ljubljana, Dvořakova 9

SREČANJE S SMRTJO

DR. ANTON ŽUNTER

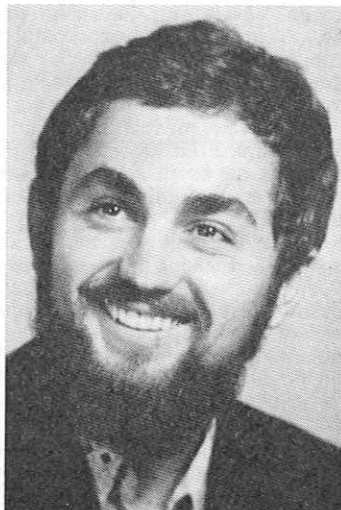
Kaj more človek v življenju doživeti več,
kot da se mu razodene priroda?

(Goethe)

Dr. Tone Žunter se je rodil 6. 3. 1949 v Celju. Mladost je preživel v Rečici ob Savinji, gimnazijo je obiskoval v Celju. Po maturi je študiral na Medicinski fakulteti v Ljubljani in leta 1974 diplomiral. Od takrat je zaposlen kot zdravnik v Splošni ambulanti Luče.

V hribe je kot Gornjesavinjčan veliko hodil že kot otrok. Z alpinizmom se je prvič srečal leta 1973, ko je pri AO Akademik obiskoval plezalno šolo. Pozneje se je včlanil v AO Celje. Opravil je 33 plezalnih vzponov od II.—V. stopnje. Je tudi pripravnik GRS Celje, pri PD Luče pa je prevzel predsedniške dolžnosti.

25. februarja 1978 je v Velikem žlebu v Raduhi doživel težko nesrečo v plazju. Na dveh mestih mu je počila medenica, na treh mestih mehur, na desetih črevesje. V bolnico so ga pripeljali podhlajenega in šokiranega, bil je »bolj mrtev kot živ«. Na srečo je zmagalo življenje. Op. ured.

Eden tistih zgodnjejesenskih popoldnevov: Visoko v hribih se zableščé pozlačeni macesni, kot bi se sonce sprehodilo po mehkem puhu pravkar rojenih piščancev. Poln globoke notranje radosti hitim po suhi travi med zadnjim ruševjem proti vrhu, ki se razkošno prelít z bleščečo svetlobo zdí še bolj nedosegljiv. Vsak korak me presune z ostro bolečino v križu in medenici, vendar mi to ne skali vedrine. Nikakor, zmaga nad bolečino me osrečuje, vedno bolj zaupam vase.

Mračí se že, ko dosežem vrh. Za mano je letošnji prvi vzpon po nenadelani poti. Pot, ki sem jo prehodil, še pred letom dni zame ne bi bila težka, tokrat pa sem se nekajkrat znašel na robu možnosti. Ko zdaj stojim visoko nad dolinami, ki tonejo v temo, si moram dati duška. Iz prsi se mi izvije globok, vznemirljiv alpinistični krik. Gore mu z vseh strani prijazno vračajo odmev. Najprej se oglasi Krofička, nato odjekne v Poljskih devicah, nazadnje še v previsnih stenah Križevnika. Ni bil le vzklík sreče, ki jo občúti gornik, ko doseže vrh, bil je izbruh radosti, da mi je dano še živeti, izbruh zatajevanega strahu pred smrtjo, pred tistim velikim potovanjem v neznano.

Misli me predenejo za nekaj mesecev nazaj. Dan je bil žalosten kot obraz jokajočega otroka. Sivo februarško nebo je moreče viselo nad dolino in ni obetalo nič dobrega. Odjuga v gorah je napovedovala, da bodo kmalu zagrmeli plazovi. Gazili smo mokri sneg skozi zimski gozd in molče premlevali vsak svoje misli. Vreme nam tisto zimo ni šlo na roke. Poleti smo nameravali v Ande, morali smo zbrati težje vzpone, toda tudi to soboto smo se morali resnejši turi odpovedati. Zato smo se odločili, da s hitro hojo na vrh Raduhe vsaj malo pripomoremo k čim boljši telesni in duševni pripravljenosti za Ande. Gnal sem se po strmi poti za Jožetom in prevzema! me je osrečujoči občutek, ki ga doživíš, ko se v tihem zimskem jutru nenadoma zaveš, da si mlad, zdrav in močan in da te v življenju čaka še veliko lepih doživetij. Pri Račniku (Rádušniku) smo z gospodarjem izmenjali nekaj prijaznih besed, nato pa kmalu za domačijo zavili v strmi Veliki žleb, ki poteka po jugozahodni steni Raduhe. Sneg v žlebu je bil dobro uležan, zbili so ga številni plazovi, ki so to zimo že grmeli po njem, stene levo in desno pa so bile kopne, zato smo bili prepričani, da nam ne grozi nobena nevarnost. Bil sem zadnji v skupini treh srečnih ljudi, ki so se pomikali svojemu cilju in svojim sanjam naproti. Jože in Brane sta že zlezla čez strmi skalni odstavek, jaz pa sem se še vedno motovilil pod njim, ko sem nad sabo zaslišal prestrašeni krik: »Pazi, plaz!« Nisem se utegnil ozreti navzgor; nagonsko sem se pognal proti robu lijaka, v katerem sem se dajal s strmino. Že isti hip pa mi je telo klecnilo pod težo snega, jaz pa sem le name. Bilo mi je, kot da se bo ves svet zgrnil name. »Umr! bom!« mi je šinilo skozi razbolele možgane, ko sem se dušil v temi belega objema. »Saj vendar ni mogoče! Samo nekaj trenutkov prej sem se še vrisakaje veselil, da se bodo izpolnile moje mladostne želje, zdaj pa...« Začutil sem, da se premikam, da vedno hitreje spreminjam svoj položaj. S plavalnimi gibi mi je uspelo, da sem se obdržal na povr-

šini plazu, ki je kot pobesnena reka drl navzdol. Nenadoma mi je strašna bolečina prešinila telo, trenutek za tem pa sem že letel po zraku čez prag. »To je torej konec,« sem pomislil. »Mogoče pa je le začetek poti, ki ji še nihče ni zaslutil konca in začrtal smeri?« Takšno je torej končno srečanje z Njo, mojo neizprosno sovražnico, s katero sem se doslej že tolikokrat spopadel pri poklicnem delu. Večkrat sva si že stala nasproti, vsak na svoji strani postelje, med nama pa bolnik, za čigar življenje sva se borila. Včasih sem jo, večno zmagovalko, uspel zgrabiti za vrat in jo skušal vreči čez prag, pozneje pa, ko sem postal z njo bolj domač, sem si jo ogledal od bliže. Zdaj je bila zopet tu in ko sem padal čez skale, sem se zavedal, da z mano ne bo imela usmiljenja. Začuda — nisem se je bal. Po glavi mi je vrtalo eno samo vprašanje: »Je to kazen, ki mi jo je prisodila velika Narava, ali zgolj naključje, da sem se ob nepravem času znašel na nepravem mestu? In kaj bo potem, ko prestopim to skrivnostno mejo med živimi in mrtvimi, pred katero že od pamtiveka trepeče vse, kar nosi v sebi življenje?« Čutil sem, da se še nikdar nisem tako zelo približal odgovoru na to večno vprašanje. Čez nekaj trenutkov mi bo vse razloženo, razvozлана bo zadnja skrivnost, razrešena največja uganka.

Ko je telo priletelo na tla, je bilo najprej — nič. Nato je velik bel ptič neslišno vzletel s pobočij Raduhe in lahkotno zaplaval proti Križevniku.

Poslej je vse teklo kot v snu. Najprej zaskrbljene oči obeh prijateljev, dolge ure čakanja v snegu, nato izmučeni obrazi reševalcev in končno bele halje v Kliničnem centru. Sledili so neskončni dnevi trpljenja in bolečin. Rodili so čudovit, doslej nepoznan občutek, da imam veliko prijateljev, ki so bili pripravljene žrtvovati se zame, in ki so se do skrajnih meja borili z Njo, da je tokrat ostala praznih rok. Jaz pa sem postal za izkušnjo starejši in za devetindvajset let mlajši.

Oči mi še enkrat zatavajo po vrhovih. Na zahodu še krvavi nebo, v dolini pod mano pa se že prižigajo prve luči in pričajo, da se tam doli prepleta na tisoče življenj s strastmi, bolečinami in ljubeznimi. Ozrem se na mogočno Raduho, ki kakor črn velikan vstaja iz prihajajoče noči, večna in nespremenljiva v primeri z nami, nemočnimi smrtniki. Mračen in grozeč se mi zdi Veliki žleb v igri večernih senc, kljub temu pa vznemirljivo mikaven, poln skrivnosti.

Mi je mar ta veličastni gorski večer poklonila dobrohotna Narava v zameno za trpljenje, ki sem ga moral prestati, ko sem skoraj umrl ob vznjožju ene od njenih tvorb? Ne vem. Prav gotovo pa me je razkošno obdarovala s tem, da morem občutiti njeno skrivnostno, nikdar povsem dojemljivo lepoto. To je velik, neizmeren dar. Nič lepšega bi mi ne mogla dati.

SREČI JE IME DRU

IVČ KOTNIK

Nekaj je bilo na njej, da se ji nisem mogel odreči!

Samo za trenutek, za bežen migljaj sem jo želel imeti. Bila je moja.

Sedaj je že spet taka kot prej in še bolj nedostopna, odbija in kipi v nebo.

Komaj si utiramo stopinje med ljudmi na Montensu. Za vse, ki se gnetejo na nekaj kvadratih obdelane gorske zemlje in kamenja, v želji, da bi videli ali morda celo otipali pravi gorski ledenik, je skoraj premalo prostora. Ko pomislim, da so morali povrh vsega to gnečo še drago plačati, jim prav nič ne zavidam. Ko se pomikamo čez Mer de Glace in iščemo prehode med ogromnimi ledeniški razpokami, je le še tu in tam turist, ki je drznejši od drugih, ki imajo vodnika, zataval po ledeniku.

Potem smo sami in le pogled nazaj nas še spominja na ljudi, ki so nam bili še pred kratkim v napoto. Oproščamo jim, saj postajajo le še točke na obzorju.

Samota nas sprošča in vodi vsakega zase proti koničasti steni, ki se poganja daleč nad nami nekam v plavo nebo.

Sonce nas neusmiljeno žge tako, da obleka kar sama leti z oznojenih teles.

Že pred dvema dnevoma sva se z soplezalcem Hanzom namenila v severno steno Druja, pa naju je zavrnila žičnica na Grand Montets, ki ni obratovala. Bil je pravi vihar. Tako sva počakala na Vikija in Vanjo in danes smo vsi skupaj izbrali daljšo, a bolj varno pot pod steno. In ne nazadnje tudi veliko cenejšo, saj so prevozi v Franciji zelo dragi.

Posnetek
iz plezanja
v Druju

Foto Ivč Kotnik

Grizem kolena, ko se po spolzki travi in gruščnatem kamenju vzpenjam proti ledeniku, ki varuje dohode k steni.

Torej že od vsega začetka odbijaš, si mislim, ko steno ob kratkih počitkih napeto opazujem in ji z očmi razkrivam previsna nedrja, iskaje njene šibke točke. Zaman, kamor seže oko, je vse gladko, navpično, nedostopno.

In vendar je človek našel pot tudi tukaj, čez te, skoraj tisoč metrov visoke sklade kamenja. Kar ne morem verjeti, saj se velikokrat izgubimo na ravnih in trdnih tleh, zaman iščemo poti, ki jih je vendar toliko.

Sonce je že visoko, a kljub temu je še vedno peklensko vroče.

Najbrž temu občutku botruje tudi zajeten nahrbtnik, ki me neusmiljeno tišči k tlom. V zahodni steni opazimo plezalce, ki se borijo za centimetre. Koliko jih je potrebno za en sam meter in koliko metrov je treba dobesedno prigrisiti za vrh. S spoštovanjem jih opazujem, pa še vesel sem, da jih vidim, tako tudi lepemu vremenu bolj zaupam. Še vedno plezamo vsak zase. Le tu in tam se počakamo in potem spustimo kakšno močno na račun Teleksa, ki smo ga za kratek čas brali med potjo do Chamonixa. Tako se med spokojnost nekoristnega sveta pomešajo Kitova sperma in Težka rit, zraven pa seveda naš vesel smeh.

Dosežemo ledenik in počasi uidemo soncu. Ko se pomikamo proti severni steni, ki jo sonce le redko za kratek čas doseže, se že popolnoma ohladimo.

Potem se pod strmim kuloarjem, ki se zažira v dno severne stene, počasi navežemo. Pred nami je še košček dneva, zato moramo hitro do prostorčka za bivač, ki ga samo slutimo visoko nad nami. Premagam krajno poč in dereze se zažro v krhki led, ki me med ogromnimi skalnatimi odstavki vodi kvišku.

Začuda še pred nočjo dosežemo udobno gredino pod strmim snežiščem. Opazujemo krvav sončni zahod in že nestrpno pričakujemo naslednji dan. Vse, kar imam s seboj zvlečem nase, a me kljub temu potihoma ščiplje mraz in mi daje vedeti, kdo tu gospodari.

Verte (sosednja gora) ima kapo, pripomni Viki, čez dva dni bo neurje. Smejimo se mu, še ne vemo, kako prav je imel! Čudno, zalotim se, kako razmišljam že o naslednjih turah, želim si v Grand Charmoz, ki ga vidim na drugi strani Mer de Glace, pa morda še kam, če bo čas. Potem se spet ozrem v črno steno nad sabo in se znova zavem, da ne bo lahka.

Jutro nas najde že na poti. Kratko snežišče je hitro za nami, težave nam povzroča le prehod v skale, ki je poln požleda in nevarnosti. Granit je hladen, odbija. Udje, ki mi jih je premikastil nočni mraz, še vedno niso ogreti. Kar nekam nerodno se goljufam kvišku.

Prvi oviri sledi druga, ni časa za duškanje.

Veseli me, da vreme drži, vsaj nad Drujem je lepo.

Stena pa neusmiljeno hiti kvišku in vedno bolj kaže, kako mogočna je.

Lambertova poč nas za nekaj časa popolnoma zaposli. Čisto tiho smo, ko jo ped za pedjo premagujemo. Verjetno bi me že glas spravil iz ravnotežja, da bi neusmiljeno zgrmel v globino. Ko je za nami, si nekoliko oddahnemo, čeprav se prave težave še sploh začele niso.

Še posnetek
iz iste smeri

Foto Ivč Kotnik

Smer nas vodi po gladkih, požleženih počeh nekam proti desni. Nad mano je previsen kot, po katerem že veselo curlja voda, tu se tudi prvič namočim.

Nekje nad nami je tako imenovana »niša«, strmo snežišče, ki nam streže kot oddaljen svetilnik, curljajoča voda pa nam kaže pot do njega. Nad nišo je osemdesetmeterska Allainova poč, najtežji detajl v težki steni in nekje nad njo je vrh, ki si ga tako želimo. Opoldan dosežemo snežišče pod nišo. Popoldan plezamo Allainovo poč. Vreme se obupno hitro kvari, vrh pa je še daleč. Okoli nas se plazijo težki oblaki in nas počasi osamé. Sosednjih vrhov ni več, sedaj živi le še košček severne stene nad mano in se mi vedno znova upira.

Pod nami se prikažejo še trije Japončki. Eden pleza naprej, dva pa potem kar vzporedno, vsak po svoji vrvi za njim. Prav zanimivo jih je gledati. Za trenutek me spomnijo na Tanagučija iz »Teleksa«. Po zelo težavni prečnici in kratki poč se bližam snežiščem pod izstopnimi kamini. Nad sabo že vidim ali bolje slutim rob stene. Doseže me megla s svojim belim, hladnim pajčolanom. Slišim oddaljeno nevihto, ki se grozeče hitro bliža. Doseže me prva sodra. Potem začne snežiti.

Nad mano je še nekaj metrov strme stene, potem imam občutek, da se bo svet vsaj za trenutek malce položil.

Grmenje je vedno glasnejše!

Doseže me Hanzi, ki ima že velike težave pri plezanju težavne prečnice, saj se je skala že namočila, in sproti se dela požled. Viki in Vanja sta z Japončki nekje pod nama. Previdno se vzpenjam čez strm sneg v skalo, zabijem klin in se vpnem. V tem trenutku se posveti in strese me silna moč, butne me k steni. Strela, me prešine! Čakam, da me pobere, saj sem prepričan, da je treščilo vame. Toda nič se ne zgodi, okoli mene tiho šumi sneg, ki je že pobelil kamenje, pod mano se oglašča Hanzi in me sprašuje, če je vse v redu, saj sem se menda med treskom strašno zadr. Položaj postane skrajno resen. Zberem se in se poženem kvišku še nekaj metrov. Ko se svet položi, odložim vse železje, ki na vseh koncih visi od mene. Čeprav vem, da to tukaj nič ne pomaga, se vsaj malce tolažim s tem. Spet trešči in potem se začne pravi pekel. Do večera me nekajkrat še pošteno strese, toda že občutek, da vsaka strela le ni usodna, mi daje novih moči.

Treska povsod, tako da nima smisla iskati zavetja, le to vemo, da je bivak neizogiben, saj na vrh v takem ne smemo, tam bi nas pobralo brez milosti.

Vihar je vse strašnejši, sneži tako, kot pri nas sredi zime in tudi stemni se v trenutku. Komaj se prav zavem, je okoli mene prava zimska panorama. Kot v pravljici.

Hanzi najde prostorček, kjer bomo poskušali preživeti strašno noč, kjer bomo kljubovali neusmiljeni strelji, mrazu in negotovosti. Počasi se zavem, da postaja ta velika tura v teh trenutkih le še obupen boj za obstanek, boj, v katerem imamo le malo možnosti, da preživimo. Toda za te niti upanja se držim z nadčloveško močjo in ni je sile, ki bi me lahko odtrgala od njih.

S Hanzijem zlezeva v skupno bivak-vrečo in se v taktih, čeprav sva oba bolj ali manj brez posluha, treseva od mraza, pa tudi od napetosti, ki še vedno ne popusti.

Brez besed strmim v sneg, ki ga veter vrtinči okoli nas, da smo kmalu le še pasivni del zimske narave.

Želim si, da ne bi grmelo, vse drugo človek še zdrži, da le grmenje pojenja.

Japončki bivakirajo na polički pod nami.

Uredili smo si skromen dom in počasi se umirjamo.

Zdi se mi, da je grmenje mimo, že si od srca oddahnem in za trenutek me niti mraz in sneg ne motita več. Potem pa spet počí, da se gora strese. Je mar tudi njo strah? Spomnim se filma Vodnikova smrt. Ko sem udobno sedel v naslonjaču in občudoval dogajanje na ekranu, še sanjal nisem, da bom doživel in ne vem po kakšnem čudežu tudi preživel tako neurje.

Obvisimo vsak na svojem prostorčku in čakamo jutra.

Zvijem se v črva, glavo naslonim ob steno in skušam malce zadremati. Že spet se silno zabliska in v trenutku mi skozi glavo šine taka napetost, da se primem za usta, ker imam občutek, da bom izpljunil vse zobe. Pod menoj zavpije Viki in potem je zopet vse mirno, preveč mirno. V strahu kličem prijatelje, oglašamo se drug drugemu, slabotno, a vendar odločno, dovolj odločno, da preživimo. Vihar v nekoristnem svetu okoli nas besni do jutra. Dan nas najde odete v snežni plašč, ki se še vedno vztrajno veča. Grmi pa ne več. Ko poslušam to neskončno tišino, ki jo moti samo rahel šum snega, sem za trenutek pomirjen, srečen. Tudi tisti moreči, do kosti se zažirajoči bzzzzz je potihnil, odšel je s strelo.

Toda časa za srečo ni, ukrepati moramo hitro, da se rešimo poledenele in zasnežene stene, saj nas potem čaka še dolg in nevaren sestop z gore.

Z Japonci se združimo v eno navezo, nad nami sta še dva raztežaja, v teh razmerah težkega plezanja in potem smo zunaj, na vrhu. Nič običajnega veselja, nič stiskanja rok, le kje je še dolina, rešitev? Nazaj, čimprej in čim hitreje.

Veter za trenutek razgrne megleni svod pod nami. Daleč spodaj zagledamo ledenik, našo rešitev; če ga ne dosežemo, bomo ostali ovenčani z vrhom nekje v steni. Neutrudno in še močnejše sneži. Začne se maratonski spust.

Nekje sem prebral: Če imaš srečo, se spustiš ob vrvi le dvakrat, drugače pa normalno sestopaš do ledenika. Sedaj so to le neuresničljive sanje.

Spusti so naporni, po vrvi curlja voda, ki nas počasi pa vztrajno zamaka. Čimbolj se spuščamo, bolj se med sneg meša tudi dež, tako da smo kmalu premočeni do kože. Ob sedmih zvečer napol živi dosežemo ledenik Charpoua, ob enajstih ponoči pridemo v Chamonix.

Utruženi, premočeni do kože, a vendar bogatejši za vzpon, ki ga v takih razmerah ne bi želeli ponavljati nikoli več.

MOJIH PETDESET LET V GORAH IN POT PP

DUŠAN VODEB

V letu 1978, ki je za planince potekalo v znamenju Triglava, je bila tudi moja obletnica, pomembna in značilna v življenju gornika. V letu 1928 sem stopil v svet gora, zapisal sem se hribom in kot otrok z dvanajstimi leti postal del te celovitosti, neizmernosti, lepote in resnice. Pritegnila in prevzela me je gorska narava in moral sem ji slediti. Sledil sem željam, hotenju in potrebam, sledil pogledu, stopinji in prijemu. Petdeset let hribov, mojih poti, hrepenenja in spominov. Predajal sem se in užival in moje srce je polno hvaležnosti za vse, kar mi je bilo dano doživeti.

Čim več je bilo truda in znoja, večja je bila nagrada, močnejše je bilo doživetje. V vsem pa je bilo eno samo iskanje, iskanje poti in prehodov, iskanje smeri v stenah in grebenih, iskanje skritih gamsjih stečin in tistih najbolj odročnih krajev in mest z neznanimi pogledi in razgledi, mest, kjer cvetijo najlepše rože med skrivenčenimi viharniki. Malo jih je, ki vedo, da na Orlovi glavi v severni steni Špika cvetijo planike.

Gorski svet teh mojih petdeset let so bili Julijci. Drugih hribov skoraj nisem poznal. Kadar sem prišel, je bilo v njih nekaj novega, nekaj, kar me je vedno znova privlačevalo. Iz stoterih in tisočerih želja se je rojevalo hrepenenje, vedno pričujoča sla, ki me je prevzemala, ko sem se nameril v ta lepí, mogočni in fantastično izoblikovani planinski svet. Bila je najbogatejša, razkošna sreča, ki mi je dala vse najlepše v življenju.

V petdesetletnem iskanju sem na koncu spoznal še zadnjo pot, najlepšo od vseh. Hvaležen sem Julijcem za vse, kar so mi dali. Za slovo mi je bila naklonjena pot »PP« skozi osrčje Julijcev povezava izpod Ponc v Planici do zadnjih obronkov Triglava.

V tej izpolnjeni sreči, ki so mi jo podarili hribi, v tej poti od Planice do Pokljuke je bil zraven Uroš. Bil je z menoj, leta in leta, v skupnih načrtih in skupnih poteh. Z menoj in z nama pa ni bilo Mirana, na katerega je vezana moja hribovska pot po prepadnih stenah. V neizprosni vojni je Miran Cizelj mnogo prekmalu odšel od nas.

Ta zapis je namenjen poti »PP«, zraven pa nekaj mojih spominov in doživetij.

To je pot, ki sva jo letos z Urošem ob 200-letnici prvega vzpona na Triglav izročila ljubiteljem gora v uporabo. Pravijo, da velike stvari nastajajo v trenutku, iznenada, nepričakovano. »PP« pa je v našem hribovju res velika stvar in bo v bodočnosti še bolj. Iskanje in spoznanje pa je bilo dolgo, trajalo je leta in leta. Treba je bilo prehoditi in spoznati vse znane in neznane poti v naših Julijcih, vse z odprtimi očmi, tudi prek sten in grebenov, v vseh letnih časih. Zamisel poti pa je bila res nenadna.

Neko julijsko nedeljo leta 1971 sva bila z Urošem spet pod Špikom. Iz Pod Srca sva čez Rušico šla mimo lope, kjer je vpisna knjiga, skozi neznanotno skalno okence na knjiško stran in v okrešelj pod zahodno steno Rigljice. Tu sem videl, da drže iz okrešlja gamsje poti v nasprotno stran Ruse peči. In tedaj me je prešinilo spoznanje: Če mi bo moč te gamsje stečine povezati, bo sklenjena pot vse do doline Vrat.

Ko je prišla zima, sem o vsem tem pisal Urošu. Prikazal sem mu stečine drobnice, ki v višinah pod stenami drže iz Krnice v dolino Vrat. In te stečine bi se dalo povezati v prelepo sprehajalno pot.

Urošu je bilo takoj vse jasno in z enakim navdušenjem mi je odpisal. »Danes, to noč Uroš ni spal, tako zelo je bil srečen in zadovoljen po prejemu pisma. Rodila se je nova slovenska magistrala. Ti, Dušan, si bil iniciator in gonilna sila te zamisli. Le da nikakor ne bova začela potovati po najlepših predelih našega planinskega sveta, neke v sredini, temveč tam, kjer se je Uroš rodil, na skrajnem koncu naše domovine, v Ratečah.«

In tako je Uroš v tem pismu načrtoval novo transverzalo. Iz doline prek slemen in prehodov v drugo dolino in vse tja do konca, kjer se skalni svet umiri in se razprostro poključski gozdovi. Pozneje ji je dal še ime: transverzala PP (Planica—Pokljuka).

Po prvem načrtovanju je prišlo do nekaterih sprememb. Iz Planice na Pokljuko je dolga pot, pa čeprav gre po gamsjih stečinah in lovskih poteh. Menila sva, naj bo »PP« čimbolj naravna povezava vseh tistih skritih poti v naših Julijcih, po katerih je že desetletja in stoletja hodila drobnica, pa tudi lovci, pastirji in drugi nepoznani ljubitelji gora.

Do spremembe je prišlo tudi v nazivu. V prvem navdušenju sva »PP« imenovala magistralo, transverzalo ali vezno pot in jo kot tako poklonila naši planinski organizaciji ob 80-letnici njene ustanovitve, da jo sprejme v svoj program. No, Planinska zveza Slovenije je odločila, da mora biti vsaka transverzala ali planinska pot nadelana, opremljena z varovalnimi klini in markirana. Za vse to pa da še ni primeren čas. Midva pa sva imela tudi svoj prav, saj taka izredna pot ne more ostati samo za naju, v njej je preveč planinske lepote in vsega tistega, česar si resničen ljubitelj gora želi: samote, razgleda, pa tudi divjine in odmaknjenosti. Nikomur bi ne bilo bolj hudo kot meni, če bi kdaj po »PP« hodili planinski kričači in vriskači, plašilci divjadi in vandalski uničevalci cvetane, s cigareto v ustih in s tranzistorjem v roki. In tako, da bo za vse prav, sva potem transverzalo »PP« preimenovala v Pot Planica—Pokljuka, opremljeno res z nekaj rdečimi pikami na najbolj odročnih in potrebnih mestih. Te pike pa v nobenem primeru ne oskrnjajo prvobitne gorske narave.

Po prvem Uroševem načrtu bi naj bil začetek »PP« takoj za zadnjimi hišami v Ratečah prek Ledin na pot skozi gozd na Podršak. To zamisel sva pozneje spremenila in predajala začetek na izredno lovsko pot, ki se za Bloudkovo velikanko vije navzgor na Podrtje in naprej na Ovčjo stran.

Po cesti je treba iz Rateč v Planico, mimo Drnic, kjer so Bloudkove skakalnice, in od tod še nekaj sto metrov, v začetku po tratah Kajžnikove Slatke in nato skozi redek gozd na pobočju do velike skale. Pri tej skali se začne vzpenjati lovška pot, na tej skali so najina prva znamenja — rdeča pika in začetnici »PP«. Tukaj je tudi začetek Pot Planica—Pokljuka. Ratečani pravijo temu kraju Kompošev tal (= del).

Od začetne skale se vije pot v serpentinah navzgor in se po slabi uri hoje razdeli v levo pot, ki pripelje na Ovčjo stran v njenem najjužnejšem delu, in drugo pot, ki drži naravnost in katero sva tudi midva izbrala kot prijetnejšo in predvsem bolj smiselno. Še naprej v serpentinah, ki pa so že daljše, drži lovška pot skozi nizko borovje v široko globel ali usad z imenom Podrtje, na kar se vzpenja čez Spodnji Grunt na Ovčjo stran, na najino prvo razgledno počivalo.

Ovčja stran (1760 m) je krnica pod Visoko Ponco in pada od severa proti jugu v Mokri potok. Ime je nastalo že takrat, ko je bila v Tamarju še sirarna, pa so jalove ovce gnali pod Visoko Ponco, na Ovčjo stran, kjer je bila tudi skromna staja ali tamar. Ovčja stran se na vzhodu konča v Glaveh, ki strmo padajo navzdol v Planico. Tu so lepe razgledne točke in mesta za fotografiranje na vse strani.

Smer PP pa drži iz počivala na Glaveh navzdol skozi vso Ovčjo stran v smeri kočje v Tamarju. Na levi strani pustimo pot, ki pada skozi Mokri potok v Planico, in hodimo pod markantnim »Turnčem«, po stari in popravljene stezi, v nizke gozd in borovje, vse

do tam, ko se zelenje konča na strmem plazu Silovcu, ki se grezi iz Srednje Ponce nad kočjo v Tamarju.

Vedno zelene in mehke trate v koncu doline Planice so nekoč imenovali v Zelju. Tam se je pasla drobnica in druga živina, bile so tam tudi pastirske kočje ali staje, ljudje so jih imenovali tamarji. Izdelovali so sir in ga prodajali v Ratečah in naprej po Dolini. No, sčasoma je bila sirarna opuščena, tamarji so zlezli v tla, ostalo je le ime in to se je posplošilo na ves ta čudoviti konec v dolini Planice.

Tamar je v začetku tridesetih let tega stoletja, ko sem prvič prišel tja, napravil name izreden, nepozaben vtis. To je bilo doživetje, ki tudi v poznejših letih ni zbledelo in se še krepilo z vsemi nadaljnjimi vtisi, kadar sem se iz kočje odpravil v stene ali pa v Ozebnik. Neznansko mi je žal za tistim nekdanjim romantičnim Tamarjem.

Pot PP zavije za kočjo v Tamarju skozi nizek gozd in borovce, se vzpne pod Privatom in čez Ravšja na Kumlehove prode proti Šitam. Od tam je lep pogled po dolini Planice, še bolj pa v stene Šit, v Jalovec, Strug in Ponce.

S Kumleha drži pot pod ostenjem Travnika in Velike Mojstrovke, po značilnih Gamsovih rižah, kjer so gamsi že od nekdaj prehajali s Kotovega sedla in Jalovčevih prodišč proti Rateškemu Slemenu, se brezskrbno pasli na teh tratih. S Kumleha, kjer je pred mnogimi leti Tschada prvi vstopil v steno Travnika, gre pot PP naprej navzdol, nato pa se spet vzpne in dospe na kopaste in zelene Lope.

Na Lopah (1710 m) je pod skalnim močicem škatla z vpisno knjigo. Tu je na mehki trati počivalo pod vstopom v Aschenbrennerjevo smer. Kak užitek za starejšega plezalca, ki se bo lahko iz teh travnih preprog spet zamislil v svoje smeri v ostenju Travnika in Šit!

V vpadnici Travnikovega raza se začne pot vzpenjati in doseže po policah in okrajkih nad Slatnicami Malo Sleme. Ta del Gamsovih riž poznajo predvsem plezalci, ki vstopajo v svoje plezalne smeri. Z Malega Slemena pod Uroševimi kamini v Veliki Mojstrovki je potem prehod čez melišče in končne krušljive grede na preval Rateškega Slemena.

Na Slemenu (1911 m), pri slikovitih jezercih in ovčkah, ki mu pravijo domačini Na Bavhi, je prav gotovo mesto, kjer je vredno posvetiti nekaj časa počitku in razgledu, saj je prav Rateško Sleme eno izmed najbolj znanih in mikavnih razglednih točk v naših Julijcih.

Čas za počitek je odvisen od nadaljnje poti, ki si jo bomo izbrali. S poti PP je tukaj moč zaviti čez preval Vratca k planinskim kočam na Vršiču ali pa takoj nadaljevati pot s Slemena naprej proti Vratcem, pred njimi pa je treba ostro zaviti in hoditi po vidnih sledih drobnice čez melišče in ruševje na severno stran Prednjega Robičja nad Malo Pišnico.

Pot tukaj vstopa v Korenske police, v gamsjo stezo, ki se je je treba držati, kajti le ena pot pripelje v ravni črti po tej severni strani Prednjega Robičja na končni preval v Zadnjem Robičju. V začetku Korenskih polic, kjer je postavljen močic in narisana markacija PP, je treba dvajset, trideset metrov navzdol in nato v vidno stečino, ki drži proti vzhodu. Te poti v Korenskih policah so izredno lepo speljane. To so res pravi gamsji prehodi, vidni med redkim borovjem in ponekod prepadnim skalovjem. Prav zamotano iskanje prehodov je največji užitek.

Pot PP se na meji med Prednjim in Zadnjim Robičjem povzpne na travnato sleme, nato pa gre naprej v dokaj krušljivo skalovje Zadnjega Robičja. Korenske police se končajo na strmem melišču, po katerem je treba navzgor na končni preval, imenovan Vavovje (1630 m). Ta preval je v grebenu, ki pada iz Zadnjega Robičja in se vzpne na Kumlehovo Glavo.

Od prevala Vavovje se proti vzhodu odpre planinski svet, v katerega objemu bomo vse dotlej, dokler se PP ne bo prevesila na martuljško stran. To je čudovit planinski svet nad Krnico in Pišnico, od Škrlatice, Lipnice in Špika do Rigljice in naprej. Tu je spet svet, ki nama je znan, tu so spet tiste vabljive in značilne gamsje poti, neznatne in skrite stečine v velikem gorskem svetu. Usoda mi je dovolila, da sem jih ob koncu svoje planinske poti našel in spoznal.

A treba je najprej poiskati najprimernejši in najlepši prehod navzdol, čez cesto na Vršič in naprej v Krnico. Od prevala pod Zadnjim Robičjem se grezi proti Koči na Gozdu dolgo, odprto melišče, ki ni nič kaj prijazno. Takih poti se tudi drobnica izogiba. Torej je treba iskati v bolj zaraščanem svetu. Previdno iskanje, pravzaprav korak za korakom, sva sledila skriti stečini. Z vrha prevala najprej na levo po skalovju, nato prek melišča in še naprej proti levi v nizko borovje. Tu se pokaže spočetka neizrazita, nato pa bolj in bolj vidna gamsja pot, očitno jo uporabljajo tudi lovci. Pot, ki se je je treba v tem delu držati, drži proti koničastemu vrhu, ki dominira v tem okolju: to je Vrh nad Sedelcem (1562 m). Tik pod Vrhom nad Sedelcem doseže pot PP lovsko stezo, ki tod prehaja iz Kranjske gore na vršiško stran. S tem pa je tudi konec neznank in iskanja pri nadaljevanju poti v tem delu. Do Vrha je še nekaj minut stranske poti, vendar se bo teh nekaj korakov vsakomur izplačalo, saj bo prišel do počivala, ki je gotovo eno

Krnica za široko pečjo (amfiteater)

Foto Jože Hribernik

najlepših na vsej poti PP, tako zaradi oddiha, ki ti ga ponuja gosta in mehka trata, kot zaradi razgleda, saj je vrh praktično obkrožen z rajdo bližnjih in daljnih gora. Prav zato sva Vrh nad Sedelcem tudi vključila v pot PP.

Pod Vrhom se torej najina pot priključi lovski stezi, ki v zavojih skozi gozdnati široki rovt doseže cesto na Vršič pri Slavčevi koči. Končni cilj tega dela poti PP je Koča v Krnici. Pot sva začrtala, da bi šla mimo Ruske kapelice, naprej pod Mihovim domom in dalje po markirani poti čez Mali Tamar, Lipno trato, pod Prednjo Glavo in Skednji pod Prisojnikom h Koči v Krnici.

V Kočo v Krnici smo vedno radi zahajali. Bila nam je izhodišče za vzpone, bila pa nam je blizu tudi zato, ker je ostala ena redkih planinskih koč, ki je še ni zajel sedanji čas. Žal bo odslej tudi tu drugače: do koče je prišla cesta in z njo vsa tista navlaka, ki nujno uničuje mirno planinsko okolje in ozračje.

Iz Koče v Krnici gre pot PP v Gruntovnico, dokaj široko grapo, ki pada v Krnico iz Dnine in z vrha Špikovega grabna. Skozi Gruntovnico drži tudi pot na bivak I pod Ponco, naša smer pa zavije iz grape levo navzgor v obsežno melišče Lipnih prodiv in ves čas po markirani poti, ki tod drži na Špik. V tretji četrtini Lipnih prodiv zavije pot PP čez velike nagradene skale v blagem padcu levo v gozdček, v precej neizrazito stečino. Po tej stečini gremo še naprej navzdol, nato pa desno iz gozda do prve grape, ki pada navzdol v Pišnico. To je Tarmanova Zlefa ali Kloma, na vrhu katere je porasla polica in na njej močič in znamenje PP. Pri tem močicu je bil vedno črn gad. Ob prvih srečanjih sva se oba prestrašila in potuhnila. Ko sem bil zadnjič tu, je bilo že drugače. Zgledala sva se že od daleč in gad ni več zbežal, gledal me je in se sončil naprej. Previdno sem ga na ozkem mestu obšel, popravil močica in v mislih dejal: Na svidenje prihodnjič. Sedaj Urošu ni treba drugače povedati kot »pri kači«, pa je obema jasno, kje je to mesto.

To mesto »pri kači« (okrog 1600 m) pa je že začetek včasih dobro vidnih, včasih komaj zaznavnih gamsjih sečin, ki bodo za več ur hoda edini kažipot po celotnem pobočju nad Krnico in Pišnico, vse tja do Kurjega vrha. Morda je ta del poti PP od vseh najbolj odmaknjen in samotni, res pravo domovanje vseh vrst drobnice. Značilne pa so široke grape, ki na več mestih strmo padajo z vrhov v Pišnico in Krniško dolino in prek katerih si je drobnica napravila stečine, svoje skrite poti prek skal in skozi rušje. Po teh stečinah nas v nadaljevanju pelje pot PP.

Prva grapa po Tarmanovi Zlefi je Lipni graben, ki pada navzdol izpod vrha Lipnice. Pot PP ga prekorači in pod Pogorelo glavo pride v Kačjak, po katerem drži markirana pot od Črne vode na Špik. Nekaj deset metrov severno od markacij doseže pot skozi nizko

bukovje mesto z možicem in znamenjem PP. Tu je travnato počivalo pred nadaljevanjem smeri.

Stečine se iz počivala v Kačjaku spustijo v širok, zaprodan Kačji graben, ki se navzgor razdeli, desno v obširna melišča proti Špiku in levo na sedlo med Frdamane police in Ruso pečjo. Iz grabna so v nasprotnem, deloma zelenem pobočju spet vidne stečine, ki se jih je treba v nadaljevanju držati. Pripeljejo pa na sedelce, poraslo z macesni in smrekami, in čez skalni preskok vkreber do značilnega visokega skalnega zaključka v obliki trikotnika. Ta »trikotnik« je tudi orientacijska točka, ki jo mora pot PP doseči, kajti pod »trikotnikom« je tu nadaljevanje smeri po dobro shojenih, odprtih gamskih stečinah, prek skalovja, v začetni kotel širokega Ruševega grabna, pod zahodno steno Rigljice. V to skalno krnico morajo plezalci, ki prihajajo na to stran iz Rušice skozi skalno Okence ali pa po grebenu iz Rigljice. To je mesto, kjer si kot v amfiteatru, obdan s prepadnimi stenami Ruse peči, Rušice in Rigljice, ves nezaten v odmaknjemem gorskem svetu, pa vendar srečen, da bi zavriskal. Tu je navadno krajši postanek, namenjen razgledu in razmišljanju. Na tem mestu se je tudi porodila zamisel o poti Planica—Pokljuka.

S tega mesta pod zahodno steno Rigljice držita v glavnem dve poti. Ena zavije desno ob grapi, po kateri teče voda, strmo navzdol, poišče na desni stezo, ki jo uporabljajo tudi lovci in pastirji, in se na koncu priključi lovski poti, ki drži navzdol v Kranjsko goro.

Pot PP pa se po kratkem spustu obrne navzgor in gre po gamskih stečinah proti zgornji od treh markantnih polic, lepo vidnih v grebenu, ki se spušča z Rigeljnov navzdol v dolino Pišnice. Ko doseže zgornjo polico, prekorači še kratko melišče in se vzdigne v zadnjo strmal proti Kurjemu vrhu. Ta zadnji prehod gre skozi nizko borovje, ki pa ni strnjeno in je zato nadaljnja pot dobro vidna.

Kurji vrh (1750 m) doseže pot PP pod vrhom, v zadnjih visokih smrekah in macesnih, kjer je videti še stare markacije poti, ki je držala sem gor iz Kranjske gore. Na tem mestu bi bil prostor za oddih, tu je malo nižje voda in tu je tudi vstop proti PP v martuljski okrašelj. Pred več leti sem si moral še iskati prehode. Medtem pa so za lovce nadelali pot in to pot bo za kratek čas uporabila tudi najina PP. Okrog Kurjega vrha dospemo v krnico pod severno steno Rigljice in se spuščamo še naprej po lovski stezi navzdol, dokler na nasprotni strani v Rušici že niso spet opazne gamsje sledi. Prekoračiti je treba prodnato grapo, ki pada z Rigljice, in na drugi strani grape vstopiti v plazovit prehod, ki ga uporabljajo gamsi, kadar tod prek hitijo v Pod Srce. V Pod Srce lahko pridemo pri spominski plošči Milanu Koširju, ki se je julija 1934 v tem delu Rušice smrtno ponesrečil, lahko pa tudi že nekaj nižje.

Tu se sedaj odpre nov pogled: pred teboj je kot na dlani mogočno ostenje Frdamanih polic pa Špika in pod njima v zelenju in cvetju veličastna krnica Pod Srcem. Tule je bilo vedno eno od tistih mest, kjer sem se najbolj razdajal spominom, vsemu, kar se je v toliko letih nabralo v meni in zaradi česar sem leto za letom zahajal v Martuljek. Tudi prehodov, ki drže iz Pod Srca v Za Ak, je več, a za pot PP sva izbrala spodnjo pot čez melišče in skale ter desno navzgor v greben Zgornjega Martuljka pod Kotli, kjer je treba po slabo vidni lovski poti skozi nizko rušje v gozd in navzdol k bivaku III v Za Aku.

Najbrž bo za bivač treba dobiti ključ in v njem prespati, kajti pred nami je še več ur hoda, preden dospemo do Turkove planine v Vratih. Iz »trojke« se spustimo najprej navzdol in levo prek potoka nad slapom, nato pa po neizraziti lovski stezi v serpentinah navzgor na Vršič. Z markantnim Vršičem v Martuljku (1696 m) se začne greben prek Vaneževega roba na Kukovo špico: tu je tudi lepa razgledna točka, še zlasti na Karavanke in spodaj ležečo vasico Gozd.

Z Vršiča je treba spet poiskati pravo smer, ki nas bo pripeljala na Vrtaško Sleme. Stara pot, ki teče nad Belim potokom, je še kar dobro vidna, le zaraščena je in večkrat pretrgana s plazovi. Na začetku in pri koncu pa je precej neizrazita. Treba je zato pogledati, kje je našla tod svoje prehode drobnica.

Z vrha Vršiča je treba najprej desno navzdol vzporedno z Vaneževim robom, nato čez melišče in skozi rušje na vidno pot. Ta stara pot ves čas drži po obronkih Kukove špice, po skalah in skozi rušje in je kar dobro prehodna. Le v zadnjem delu, kjer je že pristop na Sleme, je treba paziti, da ne zaidemo levo v pečevje, ki je za gamske lahko prehodno, za nas pa hudo krušljivo.

Vrtaško Sleme (2076 m) je izrazit razgledni preval, ki strmo pada v Beli potok, na severu proti Smrajki in na zahodu proti slapu Peričniku. Tu narava res ni skoparila z lepotami. Za teboj je še prepadno ostenje Kukove špice, pod teboj pa travnata in cvetna preproga s krasnim razgledom daleč naokrog. Res, izredno doživetje na Vrtaškem Slemenu! In po teh tratih gre pot PP spet naprej. To je tisti del poti PP, ki sva jo z Urošem zaradi okolja, skozi katero drži, imenovala kar cvetna pot. Za Njivicami se spusti pot čez Mali in Veliki Črlovec in se spušča pod Gulcami in Brinovo Glavo

proti Kališču. Kmalu potem, ko smer prekorači pot na bivak II, zavije levo navzdol čez Rdeči potok in po desni strani tik pod Turkovo planino doseže Bistrico in cesto v Aljažev dom.

Pot PP je tako dosegla dolino Vrat. Šla je pod planiškiimi Poncami, Jalovcem in Travnikom, pod Mojstrano, Prisojnikom in Razorjem vstopila v zatrep Krnice. Potem je v drugi tretjini obkrožila vse Martuljske gore, prišla iz Gruntovnice okrog Rigljice v Pod Srce, se vila iz Belega potoka prek Slemenca do Turkove planine v Vratih. In sedaj vstopa v kraljestvo Triglava, v našo najmočnejšo goro, simbol veličine in lepote.

Triglav je idealna gora mojega življenja, prevzemal me je leta in leta, pravzaprav vse od takrat, ko sem še kot otrok stopil v svet gora. Spoznaval sem ga na vseh poteh, v vseh dolinah, ki drže k njegovemu vrhu, spoznaval sem ga v besedi, ki piše o njem, v pesmih in podobah, prav iskal sem vse to, kar bi me lahko še bolj seznanilo in zblížalo z njim. Nad vsem pa je bila Stena, mogočna in razsežna. Plezanje v njej je bilo višek mojega mladostnega življenja.

Triglav pa mi pomeni še več, saj sem se v tistih najlepših letih na poti čez vrh in mimo Sedmerih jezer spoznal z Miranom in leto nato še z Urošem, v tistem prvem vzponu preko Stene. Bila pa je v Triglavu tudi julijska sobota v letu 1936. V spodnjem delu skalaške smeri, ko smo bili v največjem zagonu življenja, ko je brezskrbna mladost iskala uredničenje najljubših želja, je odpovedal oprimek in v trenutku je bilo vse končano: Za Sava in Egona je bilo konec poti in življenja.

Pot PP prestopi potok Bistrico pred Turkovo planino v bližini starega stana ob cesti. Včasih je držal čez potok lesen mostiček, sedaj ga je pa moč prebresti, če le voda ni narasla. Potem je treba v gozd in vkreber po stari vozni poti. Po tej stari poti je treba hoditi, dokler se z desne ne priključi lovska pot, ki drži v serpentinah v Dno in za Cmir. Ko je pri leseni klopci lovske poti konec, si je treba za nadaljevanje izbrati prehod naprej po pobočju, čez poraslo sleme in V Dno. Iz Dna je desno navzgor prehod za Cmirom, med Begunjskim vrhom in Vrbanovo špico k Staničevi koči.

Pot PP pa gre iz Dna levo v smeri Požgane Mlinarice, vendar ne na zgornji plaz in v skalnat vmesni prehod, temveč nižje v travnato sleme pod vrhom Mlinarice. Posebno bodo tega mesta veseli vsi tisti, ki bodo sem prišli v sončnem popoldnevu in s fotoaparatom. Tu so vse sami novi, neznanji pogledi, zavoljo katerih se s težkim srcem odločiš za odhod. Z Mlinarice (1868 m) so izredni pogledi proti Martuljskim goram in Škrlatici, Cmiru in na nasprotno stran proti Rjavini.

Pot PP se spušča v novo dolino, v Kot. Spet bodo gamsi tisti, ki bodo s svojimi stečinami nakazovali nadaljevanje smeri. Tu v Mlinarici je star gamski prehod iz Kota v Cmir in naprej. S travnatega sedla gre pot položno navzdol okrog vrha Mlinarice, vedno po stečinah in policah ter skozi borovce na novo polico, ki drži okrog vrha na južno stran Požgane Mlinarice. Pot se spušča po tej polici do prodnatega žleba, ki to polico trga, nato pa zavije na levo navzdol čez strme skale na nižjo polico. Ta polica je ozka in izpostavljena, pripelje pa na melišče in čezenj pod obrasle Gube nad studentem v Kotu. Tukaj doseže markirano pot, ki drži skozi Kot in čez Pekel k Staničevi koči. Ta del poti iz Dna pod Cmirom in okrog Požgane Mlinarice do Gub v Kotu je Uroš za obletnico poimenoval za »pot dr. Henrika Tume«.

Od te markirane poti se razprostira pod mogočno severno steno Rjavine levo navzgor na sedlo med Luknja pečjo in Rjavino široka gruščnata gredina. Čez to sedlo je star prehod iz Kota v Krmo, že dolgo znan redkim lovcem in gonjačem. Po gredini si je po podatkih poiskal svojo smer že pred prvo svetovno vojno Albin Rössler, ko je plezal na Rjavino. In tod čez sedlo in dalje po vzhodnem in južnem pobočju Rjavine gre pot PP.

Že pri prvem poiskusu sva spoznala, da zapirajo gredino v Rösslerjevi smeri dokaj težavne skale s kaminom na koncu. Ugotovila sva tudi, da so v tem skalnatem delu že plezalni klini in da bi bila za prehod potrebna plezalna vrv. To bi bilo v nasprotju s tem, kar sva želela. Pot PP naj ne bo plezalna smer, tudi ne tekmovalna, ampak sprehajalna, z vsemi tistimi značilnostmi, ki so vabljive za resničnega ljubitelja gora. Še to sva lahko ugotovila, da gamsi za svoj prehod iz Kota v Krmo ne morejo uporabljati poti skozi kamine. Torej mora biti še neki prehod.

Ko je šel Uroš na ponovne ogled, je že spodaj ob prehodu z markirane poti čez počvi v snegu opazil na levi, tri, štiri stare lovske kline. Ti klini niso nikjer omenjeni in zato je domneval, da mora biti nekje še en dostop na sedlo oz. škrbino med Luknja pečjo in Rjavino. In res so kmalu po prvi tretjini gredine opazne tri prehodne police, srednja celo markirana s starimi markacijami, ki označujejo prehod iz Kota čez sedlo v Krmo. Po tej označeni polici se potem nadaljuje pot PP vse do vpadnice grape na sedlo, potem pa naravnost navzgor po najprimernejših prehodih. V tem delu je najprej skalnat svet, nato pa končno melišče do sedla med Luknja pečjo in Rjavino.

Pot PP je tako pustila za seboj že pet dolin, in to najznačilnejših v Vzhodnih Julijcih, če odštejemo dolino Trente: Iz Planice v Krnico pa v Martuljek in čez Vrtaško Sleme

v Vrata, spet navzgor in čez Mlinarico v Kot. Sedaj smo na sedlu Rjavina—Luknja peč, pod nami pa je zadnja dolina — Krma.

Prav na desni so Bohinjska vratca, nad njimi Tosc, pred teboj pa ves greben prepasnih vrhov nad Krmo, ki se končuje daleč tam v Radovni. Tu kraljuje tista nekdanja prvobitnost, skale, divjina, tišina in samota, v človeku igra radost in pravi zanos. V ta enkratni planinski svet sva z Urošem pripeljala pot PP.

Iz sedla pod Luknja pečjo (okrog 2000 m) gre pot PP nekaj časa navzgor po grebenu Rjavine, nato pa poišče najprimernejše prehode po policah in okrajkih vzhodne stene Rjavine na travnato Teme. Na Temenu pod Rjavino je nov značilen prehod za nadaljevanje, tu je spet prostor, namenjen domovanju divjadi, spet so tu njihove stečine, neznatni prehodi drobnice, ki jim sledi PP še iz Rateških Ponc. Iz Temena doseže pot čez prodišče in obrasli svet pod južnimi obronki Rjavine markirano pot, ki nad Apnenico drži k Staničevi koči. Ko prekorači to markirano pot, stopi PP v valovit svet pod Režkimi podi in po stari vezni poti dospe do Konjskega sedla. Ko je Uroš pred leti poiskal prehod iznad Apnenice in čez Teme na sedlo Luknja peč, prav na dan Staničeve obletnice, je ta del poimenoval za »pot Valentina Staniča«.

Na Konjskem sedlu (2020 m), imenovanem tudi »Pri tablicah«, je veliko križišče poti bodisi navzgor ali navzdol, tod gre tudi najstarejša triglavska pot, saj so prav tu čez prvi pristopniki dospeli na vrh Triglava.

Opis nadaljnje poti Planica—Pokljuka skoraj ni potreben. Do Vodnikove kočje je v primerjavi s tem, kar je že prehojenega, le še kratek skok. Potem pa gre PP res svojemu koncu naproti. Če hočemo biti zvesti začetnemu naslovu, potem se bomo držali markirane poti iz Vodnikove kočje na Studorski preval, navzdol na Jezerca in nad planino Konjščica čez Krasec na Rudno polje.

Kdor pa bi raje končal v Bohinju, bo pa že prej odšel po markirani poti čez Zgornjo in Spodnjo planino Tosc in Trstje na Uskovnico, nato pa čez Blatce in Stare Fužine k jezeru v Bohinju.

Na koncu še to: Ko sem začel pisati, sem imel namen opisati pot PP, vse pristope in prehode. Hotel sem vsaj v glavnem nakazati, kod gre pravzaprav pot iz Planice na Pokljuko. Torej goli opis poti PP.

Toda tega nisem storil. Na vsej tej poti je namreč toliko doživetij, lastnih in skupnih, da mimo njih nisem mogel. V poti PP je petdeset let mojega gorništvja, mojih poti v Julijcih, moje največje sreče. In sem se znašel v množici spominov, ki so preplavili vse drugo. Namesto opisa poti PP je nastal zapis mojih hribovskih doživetij. Moral sem spet začeti znova in potem še enkrat, pri čemer sem predvsem črtal. Kar je ostalo in nastalo, je tu napisano in posneto tudi na kasetni trak. Vse to bom spravil v svojo planinsko zapuščino, med zapiske, slike in planinske knjige.

Napisano v maju 1978

O SPOMENIKU V RIBČEVEM LAZU

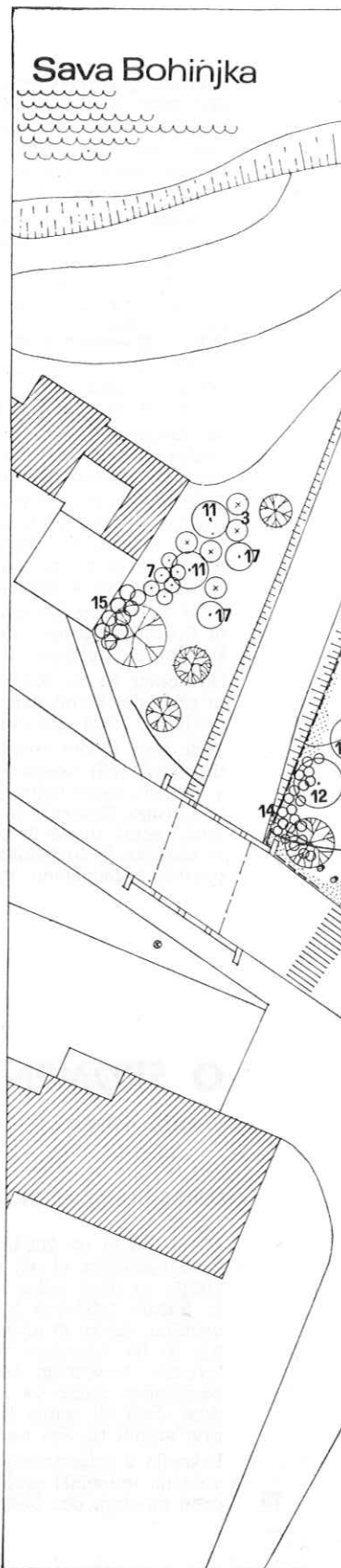
VLASTO KOPAČ

IZBIRA LOKACIJE IN NJENA UREDITEV

Misel, da bi ob 200-letnici prvega vzpona na Triglav ovekovečili to pogumno dejanje s spomenikom, ki naj bi stal v Ljubljani ali pa nekje v Julijcih, je zaživeło v planinskih krogih že pred nekaj leti. Od tedaj je dozorevala in postajala stvarnejša, čim bolj se je bližalo jubilejno leto 1978. Rezultat razmišljanj in razgovorov so bile, glede na vsebino, obliko in lokacijo tri inačice. Prva se je ogrevala za klasično rešitev, spomenik naj bi bil figuralna kompozicija, vlita v bron. Druga je razmišljala o racionalnejši izvedbi: enostaven kamnit blok ali bolvan, na njem bronasta plošča z ustreznim besedilom, tretja pa je bila za utilitarno izvedbo: spomenik naj bi bil nov planinski dom, šola ali druga javna zgradba, poimenovana po štirih pogumnih Bohinjcih, ki so prvi stopili na naš najvišji vrh.

Lokacija v urbanizirani Ljubljani je kmalu odpadla. Tistih v bohinjskem kotu pa je bilo več: na ledeniški groblji Brdo, v Stari Fužini, pred hotelom Jezero, v parku ob jezeru, pred mostom čez Bohinjko in na rebri v Ribčevem lazu.

- 1 BERBERIS CANDIDULA
- 2 BERBERIS THUNBERGII
- 3 CORNUS MAS
- 4 COTONEASTER 'SKOGSHOLMEN'
- 5 KERRIA JAPONICA
- 6 LONICERA NITIDA 'ELEGANT'
- 7 LONICERA TATARICA
- 8 PINUS MUGO
- 9 POTENTILLA FRUCTICOSA
- 10 PYRACANTA COCCINEA
- 11 PICEA SP.
- 12 SORBUS AUCUPARIA
- 13 SPIRAEA BUMALDA 'ANTHONY WATERER'
- 14 SPIRAEA THUNBERGII
- 15 STEPHANANDRA INCISA
- 16 SYMPHORICARPOS 'MAGIC BERRY'
- 17 LARIX DECIDUA

ZASADITVENI NAČRT

okolice spomenika

na Ribčevem lazcu

1:200

12. 9. 1978

Vlasto Kopač, arb.
in Mojca Kopač, dipl. ing. agr.

Predlanskim je po trdem organizacijskem delu PZS in nepričakovanih zapletih obveljala prvotna oblikovna zamisel: spomenik naj bo kiparska stvaritev v bronu, ki bo predstavljala »štiri srčne može«. Idejna zasnova in kompozicija se prepuščata avtorju.

Število predlaganih lokacij v bohinjskem kotu se je po večkratnih ogledih in presoji na kraju samem kmalu osulo, ostala je le zadnja, na rebri v Ribčevem lazu. Prednosti te lokacije pred drugimi so bile očitne, če upoštevamo nekatere krajsinske, prostorske in vedutne kvalitete, ki smo jih drugod pogrešali, in če smo prepričani, da monumentalen ali memorialen javni spomenik lahko polno zaživi le v ustreznem javnem okolju. Reber v Ribčevem lazu leži med cesto, ki povezuje Spodnjo dolino z jezerom, Savo Bohinjko in Suho, v okolju, ki je za zdaj središče turističnega življenja v Bohinju. Tu je tudi križišče prometnih tokov Spodnje in Zgornje doline. Obenem pa bo spomenik na tej lokaciji s svojo neposredno okolico toliko odmaknjen od glavne bohinjske prometnice, da bo lahko, če se odstrani obstoječi parkirni prostor pod rebrijo in se uredi zaraščeno okolje, polno zadihal. Izredna kvaliteta te lokacije so razgledi na jezero, okolišnje gore, most s cerkvijo sv. Janeza, posebej pa še pogled na Triglav, kar je ob tako zasnovanem spomeniku tudi vizualna povezava med zgovorno skupino štirih bronastih mož in njihovim ciljem.

Pogoj za postavitev spomenika na to reber pa je bil: opustiti je treba parkiranje avtobusov in avtomobilov pod spomenikom in preurediti parkirišče v zelenico. To je povzročilo nekaj težav pri usklajevanju te zahteve z lokalnimi turističnimi željami.

Bronasta plastika naj bi stala na neobdelanem, dober meter visokem volvanu. Primerno ploščato, okoli 9 ton težko skalo, ki smo jo pripeljali iz opuščenega kamnoloma nad jezerom, je gradbeni žerjav postavil na armiranobetonski temelj. Predno so Batičeve bronaste može pripeljali iz Šepove livarne v Zagrebu in jih postavili na podstavek, smo očistili bližnjo okolico, posekali grmovje in tako odprli pogled na bodoči spomenik, uredili njegovo osvetlitev, obložili očiščeno pobočje s travno rušo, speljali po njem stezo in postavili nekaj klopi iz prežaganih smrekovih hlodov. Parkirni prostor pod spomenikom, ki ga bomo spomladi preuredili v zelenico s sprehajalnimi stezami in zasadili z nizkim zelenjem, smo pustili za zdaj v nemar, zaradi prireditvenih potreb ob slovesnem odkrivanju spomenika. Izgubljeni parkirni prostor smo preselili v gozd za hotelom Jezero, parkirišče je urejeno in večje.

Bohinjski planinski in turistični delavci so ob urejanju okolice spomenika obnovili v parku pri jezeru še maketo Triglava, ki jo je pred 50 leti postavil in oblikoval bohinjski rojak, slikar Julijskih Alp Valentin Hodnik; na pročeljih hiš, kjer so živeli in delali udeleženci prvega vzpona na Triglav, pa so odkrili bronaste spominske plošče.

Urejena zelenica z rebrijo in spomenikom, s stezami, grmičevjem in klopmi bo v bodoče miren kraj, ki bo vabil obiskovalce bohinjskega kota, da se sprehodijo po stezi do Bohinjke in po pobočju do spomenika, si ogledajo bronaste može s Triglavom v ozadju, posedijo in se razgledajo po prelepi okolici, po jezeru in bohinjskih gorah.

IZ RAZGOVORA S KIPARJEM BATIČEM IN ARHITEKTOM KOPAČEM

TINE OREL

Za nami so slavnosti in vrsta drugih dogodkov, s katerimi smo hoteli opozoriti na pomen prvega vzpona na Triglav za slovensko planinstvo in za našo zgodovino. Besede in govori so odzveneli, marsikaj je ostalo zapisano in natiskano in je zdaj že globoko založeno pod najrazličnejšimi glasili in publikacijami, ki se dnevno usedajo na svoja arhivska odložišča, ne nazadnje velja isto za televizijske zapise in radijska pospremila. Nekatera so seveda na razpolago, čeprav za vsakogar ne lahko dostopna.

Spomenik prvim triglavanom pa stoji v Ribčevem lazu, vsem viden, vsem dostopen. Vsa komur, ki ga pogleda — težko je iti mimo, ne da bi se oko ustavilo na njem — govori svoje sporočilo, zajeto in vilito v bron. Govori s svojim plastičnim obstojem o tem, kakšno mesto v svojem življenju prisoja Triglavu narod, ki se je pod njim v najtrših preskušnjah obdržal na tej zemlji skozi 1500 let, izpoveduje pa tudi ideje, ki so naše narodno gibanje podpirale in ga razvijale.

Zato je prav, če v planinskem glasilu o njem še posebej spregovorimo. Zamisel, da bi planinska organizacija za 200-letni triglavski jubilej morala nekje pod Julijci postaviti spomenik štirim srčnim možem, je vzniknila tu in tam že nekaj let poprej. Ne zato, da bi posnemali Chamonix, marveč da bi z domačim spomenikom umetniške vrednosti opozorili in opozarjali, da je bila planinstvo v svojih začetkih in v svojem nadaljnjem razvoju najtesneje povezano s prebujanjem našega naroda, z njegovo kulturo in s krepitvijo njegove samozavesti; in da se mora na teh osnovah nadalje razvijati in dosegati

cilje, ki nam jih razvoj postavlja. Razumljivo je tedaj, da se je planinska organizacija obrnila na priznanega mojstra, akademskega kiparja Stojana Batiča, ki se je s svojo spomeniško plastiko v 30 letih po osvoboditvi izjemno uveljavil. Njegova izredno pestra kiparska umetnost nas je prepričala, prevzela in osvojila, vseč nam je njegova dinamičnost, dramatičnost in ne nazadnje monumentalnost, to je tista kvintesenca kiparske umetnosti, ki prerašča svoj čas in prepušča za vselej svojo zgovorno govornico kamnu in bronu, glini in lignitu.

Z arhitektom Vlastom Kopačem sva konec novembra 1978 kiparja Batiča zaprosila za pomenek o spomeniku v Ribčevem lazu. Z Vlastom, po osvoboditvi drugim predsednikom PZS, zato, ker je ves čas sodeloval pri organizaciji dela za spomenik in prevzel zanjo tudi prostorsko ureditev ter vrsto drugih oblikovalskih opravil. Bralci PV poznajo njegov likovni talent, njegov občutek za oblikovanje uporabnih stvari in njegovo mojstrsko risarsko potezo, mnogim je znana njegova arhitektura, med drugim ureditev Velike planine, pri kateri je uveljavil svoj nazor o združevanju likovnega izročila z modernimi potrebami, sporočene prvobitnosti s pulzom sodobnosti. Vlasto Kopač pa ima za seboj tudi celo vrsto spomenikov NOB od Kamniške Bistrice do Trente in Kočevskega Roga.

Stojan Batič je v sproščenem razgovoru govoril o svoji pripravi na delo za spomenik. Druga polovica 18. stoletja je za rast slovenstva zelo pomembna in prav v tem času je prišlo tudi do znamenitega vzpona na Triglav. Kaj naj likovna umetnina predstavi, to ni bilo treba razmišljati: če gre za skupno storitev »štirih srčnih mož«, potem mora spomenik oblikovati vse štiri, ne enega samega, recimo vodilnega. Da bi se delo olajšal s kakim simbolom v kamnu in železu, na to Batič ni niti pomislil: naj spregovori plastika s tako močjo, kakor je govorila stoletja, ne z abstraktno obliko, marveč s prepričevalno oblikovitostjo. S tem ni rečeno, da mora biti povsem realistična, ne, poseči pa mora po modernih izraznih sredstvih, po stilizaciji, po tipiziranih osebnostih v bronu, ki so s svojo obliko vsi podrejeni in prežeti z idejo: »Gremo, vsekakor gremo, ta pravi smo se skupaj vzeli, šlo bo, ker smo fantje od fare in ker smo vsi za enega, eden za vse.«

Zelo zgovorno je ta ideja izražena. Na tako pot morajo iti možje, ki jih veže prijateljska zvestoba. Ni dovolj mrzla sestava štirih korenjakov, med njimi mora biti osnovno soglasje in močato prijateljstvo, ki ne gleda na besedo, ki pa z dejanjem vselej jamči, da bo vsak z vso močjo tvegval vse za skupni cilj.

»Veste,« je dejal mojster Batič, »jaz sem bil tudi rudar pa vem, kaj to pomeni prijateljska obveznost za vsako ceno. Pri rudarjih je to nezapisana absolutna obveznost. Nevarno delo kljub vsej tehniki, to knape med seboj poveže, vzajemna pomoč se jim zdi sama po sebi umevna.«

Ali ni ta kiparjeva misel vlita v bron spomenika v Ribčevem lazu? Ali ne lebdi med štiri slokimi, malce stiliziranimi, a korenjaškimi postavami nema beseda o takem prijateljstvu? Kipar je našel obliko, s katero jih je tudi na zunaj med seboj spretno in zgovorno povezal. Zdi se nam, kakor da teče med njimi beseda, na obrazih beremo korajžo, samozavest in, upam se reči, tudi radoživost, veselje do življenja. Sicer pa, ali ni ravno Zois, ki je v drugi polovici 18. stol. odločilno posegel v naše življenje, nekje zapisal: »Prijateljstvo, narava in gore so največje stvari na svetu.« Kipar Batič je, lahko rečemo, vdihnil v ta kiparski blok nekaj podobnega kakor v svoj znameniti »Rudarski cikel«. In je zares prav zadel. Ali niso bili ti prvi »triglavani« obenem tudi Zoisovi rudarji, ki so v rovih nad Bohinjem marsikaj hujšega »predejali«, kakor pa je vjugasta pot v bližino Triglava z južne strani? V tako izraženi ideji spomenika je nekaj trajno veljavnega, izpovedanega, dokazljivega in dokazanega, često izpričanega. Vsa planinska literatura, ne nazadnje leposlovje s to tematiko, o tem govori in s tem uveljavlja tudi svojo umetniško resnico.

Potem smo se razgovorili o podstavku. Kipar in arhitekt sta si bila od vsega početka na jasnem, da kakršenkoli oblikovan kamen za podstavek ne pride v poštev. Kaj naj pomeni še tako imenitno sestavljena masa tam ob vodi iz Savice in jezera, sredi gorskih velikanov, ki »mrmrajo med seboj«! In potem je arhitekt Kopač skupaj z domačini izsledil naravno skalno klado: Na nji stojijo štirje srčni možje za dober komolec vzdignjeni nad travnati laz. Tudi če bi jih podstavek vzdignil nekaj klafter visoko, bi v tisti gorski okolici ne bili visoko. Zdaj »stoje na tleh«, skoraj med nami, kakor da se bodo z nami pogovorili o stvari, ki jih je med seboj povezala. Tu je pogled na Triglav, tu starodavna cerkev sv. Janeza, ki ji je treba to skupino v bronu »priglihati«, tu je turistični center, bukova hosta in neutrudni šum vodice, ki teče iz jezera. In tako so »možje« ostali med nami, k njim pridemo, če se povzpemo samo malo v breg po stezicah, ki si jih je zamislil arhitekt Kopač, in ki nas sillijo, da si ogledamo spomenik od vseh strani, kar še zdaleč ni nevažno. Nič parade, nič patetičnosti. Človeško, demokratično, a vendarle pomenljivo, dinamično in dramatično.

Nato je beseda tekla še o marsičem, kar je v zvezi s spomenikom, in seveda tudi o marsičem drugim.

HREPENENJE PO STENI

DAŠA MARETIČ

Gledam jo. Mogočno in temno. Gledam jo in ne morem odmakniti oči od nje. Vleče me k njej; njena odbijajoča hladnost me vznemirja in vabi. Gledam jo od spodaj navzgor, gledam jo z vrha Stenarja, gledam jo z vrha Plemenic. In hrepenim po njej. Da bi nekoč čutila pod rokami njene skalne oblike in bi lahko naslonila vroče čelo na njen hlad! Majhna in nebogljena se počutim. Vedno je lepa. Poleti, ko sredi vročine ohranja svoje mrzlo resno lice; jeseni, ko sije nanjo blede sonce; pozimi, ko je pokrita z belo odejo; spomladi, ko potoki, slapovi in plazovi drvijo po njenih grapah v dolino. Včasih se razjezi, rohni in grmi in strele švigajo po njej. Tedaj je človek odveč, stena ga odbija s svojim srdom.

Triglavska severna stena. Pet ogromnih, več kot tisoč metrov visokih stebrov ji daje svojevrsten edinstven pečat. Jugo steber, oba triglavska — vzhodni in zahodni raz, srednji in slovenski steber; in vmes grape, grabni, stolpiči, kamini, plati — pravi raj za alpiniste. Celo steno pa prečkajo božanske Zlatorogove steze. Šla bom tja gor. Vpijala bom njene lepote in poslušala melodijo tišine. Moram, moram, nekoč moram najti pot v steno.

ZGODBA NEKE PRVENSTVENE

JANKO HUMAR

Sedim in čakam, vame bijejo glasovi postaje, besede trdo udarjajo na ušesa, celo otroški vek mi para živce. Stari, zgarani in razorani obrazi zdomcev dajejo izraz vzdušju v čakalnici. Cigaretni dim sili v nosnice in ščemi v očeh, povsod sama napetost in strah pred časom, ki neizbežno teče dalje. Pijem pivo in opazujem ljudi okrog sebe, potem pa se nenadoma obregne vame policaj, ki sem se mu, kdove zakaj zazdel izmed vseh najbolj sumljiv in me nekje v podzavesti utrdi v prepričanju, da človek vedno ostane grešnik, če noče utoniti v brezimnosti množice. Končno pride vlak. Ura bo enajst zvečer, ljudi je malo. Samo zvok topotajočih koles in cviljenje zavor še para zrak. Sam sem v kupeju. Ne morem se prisiliti k spancu. Prsti mi drsijo po strunah kitare, misli pa mi bežijo tja pod sonce na temno modrem, globokem nebu, v prijetni hlad stene.

Najini koraki se izgublajo v tihni noči. Mir je, božanski mir, prav nekam čuden ušesom, ki so vajene hrupa v človeškem mravljišču. Pod nogami šumi listje, trava boža po mečih. Z rahlim občutkom krivde poslušam kamen, ki se ti po nerodnosti skotali izpod nog. Stožec svetilke pleše po poti in končno obsveti rušje, ki se uporno sklanja nad mulatiero. Skozenj se prerineva v grapo, dolg hudourniški jezik, ki se je zajedel globoko v gozd. Zelena streha drevja ostane za nama. Ivan ugasne luč. Nad sabo bolj slutiva kot vidiva steno. Iz Ruta se zasliši pesem. Močan in lep moški glas se vzdigne iznad vasi, splava navzgor in zamre v tišini. Za hip postaneva in prisluhneva, nato se spet zagrizeva v strmino. Končno razumeva, zakaj sva zastoj čakala mesec. Mrk je. Zemljina senca se počasi umika, krajec se veča, vse svetleje je. Stena zablešči v mrzli srebrni barvi, mesečina se odbija od plati. Prsti naju srbijo. Vse razčlembe so vidne, kar lezla bi. Iščeva prostor za bivač. Ivan se vstavi na udobni polici, komaj par metrov od vstopa v najin jutrišnji »to be ot not to be«. Z olajšanjem snameva težka nahrbtnika in urediva prostor. Polico ogradiva s kamni in nasteljeva z rušjem. Luči tam spodaj so že davno ugasnile. Baška grapa, surovo iztesana dolina sredi venca gora, spi mirno, le žaromet polnočnega vlaka za nekaj minut prereže spokojno noč. Prijeten, smolnat vonj rušja napolnjuje ozračje. Lepo je. Vsak s svojimi mislimi se spraviva v vreči.

Toplo in udobno mi je. Stena raste tik nad nama. Tu in tam zablesti kristal v mesečini. Pogled mi pleše po zajedi; prekleto, jutri mora iti, morava priti čez; dolg je že dovolj star. Ta najbolj markantna razčlemba stene, vseskozi v tako pravilnem kotu, da bi ga lahko meril s kotnikom, na obeh straneh gladka, skoraj brezupna na pogled, se mi je vtisnila v možgane, ko sem steno, še čisto nedolžno, prvič videl.

Tri smeri na desni, tri smeri na levi in malo morje variant smo zlezli, preden sva z bratom poskusila prvih nekaj metrov. Strah pred »luftom« in gladkostjo je izginil; šlo bo,

dokler se bo dalo zabijati, druge možnosti pa tako ni. Potem pa je vedno znova zmanjkovalo časa, končno sem imel vsega dovolj, in še vedno mi je pred očmi tista čudna nedelja pred 1. majem, ko sem gazil obupno gnil sneg po gripi pod steno. Sam, poln trme, pa brez vsakega veselja sem nabil prvi resni raztežaj do zoba, potem pa sem le prišel k pameti in se z vrvjo spustil. Pred tedni naju je z Marjanom izpod zadnjega previsa napodil dež. Jutri bova z Ivanom znova poskusila. Zgornja polovica je še vedno uganka.

Ko se zbudiva, nebo na vzhodu že žari. Ognjeno rdeča barva se širi, vedno izrazitejša je, potem pa ravno tako nenadoma, kot se je pojavila, začne plahneti in sonce obsije obronke gora. Midva ga še nimava, vrh stene pa je že ves zlat in nebo postaja vedno bolj modro. Prvi oprimki so še vsi hladni in negotovi. V vstopnem kaminu naju pozdravijo tri planike. Tako prijazne in nežne so videti v sivi skali; srkajo svojo moč iz komaj vidne razpoke, pa so kljub poznemu poletju še vedno lepe. V razkrehli lezem po kaminu par metrov, potem pa v steno. Tu spodaj so mi še vsi oprimki znani. Na polički sem in prvi klin veselo zapoje v špranjo.

Tudi Ivanu začetno ogrevanje ne dela problemov. Zamenjava varovanja. V zajedi sem. Žal samo par metrov, dokler se zajeda ne postavi popolnoma pokonci, pa še malo ven. Pri prvem klinu sem. Ekstremistične ambicije, da bi poskušal prosto, me kmalu minejo. Stena potiska ven, lepo pridno in pohlevno vpnem lestvice. Sonce je posijalo v steno. Prav prijetno toplo je. Ostro izražen kos zajede se izgublja v modrem nebu. Iz doline prihajajo zvoki življenja, nerazumljivi glasovi ljudi prihajajo do stene, tu in tam se zasliši kravji zvonec. Oster glas motorne žage tam spodaj v gozdu zareže v jutro. Šprikle na lestvicah udarjajo ob skalo. Zabiljem profil, pa spet naprej iz klina v klin, meter prostega plezanja in že spet: »Napni!« Na robu roba sem. Potegnem se navzgor in uredim stojišče. Ivan se zares potrudi, da izbije vse, kar se izbiti da. Sploh ne govoriva veliko, samo reživa se drug drugemu. Uživava. Lepo nama gre, brez nepotrebnih zastojev. Še požirek iz čutare in nadaljujeva. Izsekani, previsni kos zajede nad zobom, ves algast v notranjosti ne daje nobenega pravega užitka. Prav nič »v stilu« ne rinem navzgor.

Komaj si upam obremeniti klin. Čakam, kdaj se bo izpulil in vpenjam naslednjega. Zdržal je. Očitno imava srečo na svoji strani. Končno je previsa konec, z olajšanjem se obesim na klin, ki je zadnjič, ko sem ga zabil, pel, da bi zdržal slona. Previdno se potegnem na majhno poličko, pravzaprav v malo večji stop. Ne bo mi treba čez previs, na desni imava poč, v kateri je za celo senožet trave. Počasi se stegujem v tegu, malo »plevem« vso stvar in dolg, močan profil zleze v skalo. Odpre se mi pogled naprej; še raztežaj, pa bova iz najtežjega. Visim v lestvah in varujem. Ivan spet izbija. »Home — made bong«, za katerega sem mislil, da ga bo izpulil z roko, mu dela še preglavice. Klin nad previsom naj ostane za smer in moralo tistim, ki ga bodo mogoče kdaj gledali od spodaj. Prijatelj je vse bliže, čutara na njegovem boku pa tudi. Ustavi se na polički in uredi stojišče. Pravi, da je kar udobno, pa mu ne verjamem preveč. Kovačija in zanke menjajo lastnika in spet sem novoletna jelka. Komaj si odtrgam čutaro od ust. Prej prijetno sonce neusmiljeno prižiga. Samo eno sedaj že napol prazno čutaro imava. Žejna pa sva za celo cisterno. Bolje, kot da bi prezebala, si mislim, in spet zleze profil v skalo. Preveč lepo nama gre, da bi razglabljala o kraju, ki se ga pred nama še ni dotikalo prav nič človeškega. Razen smradu iz doline seveda. Ivana ne vidim več, ostal je pod previsom. Spet sem v kotu zajede. Iz poč si mi nasmehne šopek planik. Nežna, mehka lepota v trdih, gostih potezah skalnega zidu, na katerem visiva. Bele zvezdice, porasle z rahlim puhom, pet majhnih, svetlih sončec; trava, ki se spet pojaví v počí mi prežene sentimentalno-romantično razpoloženje. Spet »plevem«, kolnem in požiram zemljo, ki mi leze v usta, oči, za srajco, v nos, v vse odprtine, ki jih premorem. Kos ruše s topim zvokom pade skozi zrak in pesem gre naprej: klin, vponka in lestve, roke pa drsijo naprej po počí v kotu zajede. Stopim v zadnjo šprinklo, obremenitev na ven, desnica išče klin na pasu, počasi ga porinem v špranjo, levica je napeta do skrajnosti. Desnica spet seže za pas, zaupljiv občutek težkega kladiva, previden udarec, klin je prijel, še en udarec, malo močnejši in malo nerodno zadenem, klin veselo poskoči in zabrni v zraku, se odbije nekje spodaj in odžvenketa v vzhodje. Besedni zaklad »alpinista v akciji« res ni za kulturne ljudi. Kladivo mi pade iz rok, desnica v poč, oddihujem se in spet se vse začne znova, tokrat bolj previdno. Par lahkih udarcev, potem klin zapoje in poje vedno više, tlesk vponke in olajšan: »Napni!« Za hip obvisim v pasu in sem srečen, da imam soplezalca. Trenutek oddiha in vse se začne znova, kot pokvarjena plošča, mi pride na misel, samo da sem v konkretnem primeru dva metra više. Lesena zagozda se z mrtvim zvokom zagriže v poč. Drži, boljše kot vsak »bong«. Celo za Ivanov »nut« najdem primerno špranjo.

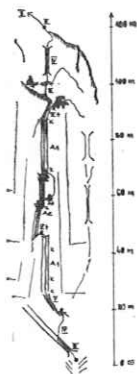
Globina počasi, a vztrajno narašča. Z lahnim vetrčkom priplava meglica in naju ovije v svoj prijetni hlad. Še ena zagozda zleze v poč. Slabih deset metrov mi še manjka do zoba, čez katerega prijazno gleda grmiček rušja. Končno dobim nekaj stopu podobnega, da lahko stopim iz lestve. Zajeda se zadnjič nagne ven. Jeseničana z dvema

udarcoma spravim v špranjo, ven pa ne gre več. Torej bo držal. Počasi tipam navzgor. Skala postaja sumljiva, še par metrov pred koncem mora pokazati zobe. »Pazi!« se zaderem navzdol in obesim zanko na čudno prilepljen rogliček. Počasi stopim v lestvo in upam, nogo mi zanese nekam pod previs. Špranja. Star, mehak klin počasi leze vanjo. Ne upam se ga več zabijati, da ne raznese skale. Vpnem vrv, par prijemov in zunaj sem. Zatulim iz samega veselja. Spodaj se Ivan prikaže izpod previsa. Kot pajek na gladkem zidu je. Fotografirava. Zadnji karabin vpnem v stojiščni klin.

Sonce spet sije z brezmadežnega neba. Okrog mene zaokroži čmrlj. Le kje neki se je vzela? Nekje z grebena priplavajo štiri kavke in strmoglavijo ob steni navzdol. Vrv se mi počasi nabira ob nogah. V zajedo že sili sonce, krepko čez poldne bo. Ivan spet napreduje po starem pravilu: izbiti, kar se izbiti da. Dolgo se trudi s profilom, potem obupam jaz, ne on. »Pusti ga!« zavpijem navzdol; če njemu ne gre ven, potem pač ne gre. Zven čutare na njegovem pasu je tako prekleto vablivo, da ga že kar težko čakam. Končno se prismeje čez zadnji previs. Samo par požirkov za vsakega je še. Napraviva možica, ko pa hočeva nekaj skomponirati na papir, Ivan opazi, da se mu je svinčnik izmuznil iz žepa. Nič zato, tako bo vsaj vsakdo lahko razvijal svoje lastne misli ob praznem listu.

Sedaj gre prijatelj naprej. Počasi in z občutkom se dviga po kaminu, čez plati, kmalu je samo še silhueta na temnomodrem nebu. Prsti kar sami pritiskajo na sprožilec fotoaparata. Skala je bela in čista, vrv mi polzi skozi roke. »Varujem, pridi!« se zasliši od zgoraj. Nerodno se kobacam čez tiste metre čudovite štirice v res solidni skali. Nobene moči ni več v meni, pa kljub temu se čudovito počutim. Ivan me čaka že na razu stene. Iz onemoglosti se mu režim. No tudi on ni dosti na boljšem, saj ves dan nisva imela ničesar v ustih. Počasi zlezem za njim še tiste tri raztežaje do vrha stene. Končno sva pri možicu. Crknjena, nasmejana in srečna. Vrh, stisk prijateljve roke, občutek sočloveka, konec želja, hrepenenja, hkrati pa že začetek novega, ki ti še ni čisto jasno, pa se bo izjasnilo v dolini. Vrh, to je simbol vsega, kar nas vleče v gore, pika na i tega našega večnega romanja. In vrhov je mnogo, dovolj za vse. Sonce pošilja zadnje pozdrave čez Rodico, v nama po ostaja doživetje nečesa lepega, občutek, da je nekaj izpolnjeno, nekaj, kar lahko popolnoma razume le tisti, čigar prsti znajo občutiti skalo.

Maribor, zadnja postaja! Ritem vlaka se umirja, zavore cvilijo, izstopamo in se porazgublamo vsak na svoj konec. Ulice so prazne, korak odmeva med zidovi. Naselje. Čez nekaj ur bom že na faksu. Spet se začenja naš običajni vsakdan, oživiljen z lepoto, ki je ostala v tebi, in poln upanja na jutri.

ZAJEDA PLANIK; v južni steni Novega vrha (zahodni vrh Rodice, kota 1941 m). Prva plezala Ivan Čuter in Janko Humar (AO Bohinj) 17. 9. 1978. Ocena V+, A₁, višina 150 m. Čas prvih plezalcev 8 ur, za ponovitev 5–6 ur.

Oprema: Poleg vrvi, lestvic in običajnih klinov so nujni še profili (vsaj 5) in nekaj bongov oziroma lesenih zagozd. Uporaba normalnih klinov je možna le mestoma.

Dostop: Iz vasi Rut po gozdni cesti do grape in vpadnici stene. Po njej do velikega skoka, čezenj in pod steno.

Opis: Smer orientacijsko ni zahtevna: vstop v začetku velikega kamina (levega), 10 m po njem (III) nato v steno. Po zajedi, dokler se navpično ne vzpne (V), naprej tehnika (A₁), do zoba. Nad zobom je najtežje; po previsnem delu zajede (V+, A₂) do nakazane poličke (stojišče), desno po travnati počii nazaj v zajedo in čeznjo na vrh (A₁, V+). Mimo možica naravnost navzgor v kamin (IV), na raz stene in po njem na vrh (II).

Sestop: Po grapi za razom pod steno (zgoraj II) in naprej v dolino.

SPOROČILO UPRAVE PLANINSKEGA VESTNIKA

Letna naročnina za Planinski Vestnik, ostane za leto 1979. ista, tj. 200 din in 360 din za inozemstvo. Vljudno prosimo vse naročnike Planinskega Vestnika, da naročnino poravnajo najkasneje do 1. oktobra 1979.

Vsem naročnikom Planinskega Vestnika bomo poslali v št. 3 ali 4/79 splošno položnico za plačilo naročnine.

Naročnino lahko vplačate tudi na naš tek. račun št. 50101-678-47046 po položnicah, ki se dobijo na pošti.

UPRAVA PLANINSKEGA VESTNIKA

ISKALI SVA GROHAT

JANETA KODRIN

Se še spomniš, kako je divjal veter čez grebene Raduhe, kako tuje lahko postanejo snežinke, kako sva iskali prehod, da bi se vrnili ...

Zadnje razstežaje sva plezali po snežni strmini, ki ji ni bilo videti konca. Monotono, samogibno jemljó najini koraki nedotaknjeno belino, ki se že odeva z mračnimi pajčolani prihajajoče noči. Hitiva, pod vrhom sva že. Zaskrbljeno se oziram v dolino, kajti mraku se pridružuje še megla. Zahrbtno se plazi po strmini, kot bi se hotela vsak čas razlesti. Kako bo tu s sestopom? Snežiti je začelo, veter se zaletava v obraz, neusmiljeno predira skozi mokra oblačila. V takem vremenu so razčlenjena pobočja Velike Raduhe past tudi za bolj izkušene, kot sva midve ...

Zunaj sva. Ravno toliko svetlobe je še, da izbereva smer sestopa. Tu nekje mora biti gaz ... Ampak — saj nihče ni hodil te dni na vrh! Že sva naredili prvo napako. Prvo pravilo na Raduhi — v megli se drži grebena pa boš gotovo zadel na Durce. Ampak ... navezani hitiva malo bolj po boku, saj gre poleti pot tam čez ... pol ure, uro kasneje sva že v blodnjaku južnega pobočja. Kotline, jame, vrtače, burje, kakor pravijo Lučani ruševju, sever, ki se v sunkih zaletava čez grebene, in sneg, sneg. Kje sva? Lučke v Savinjski dolini se skozi meglo primikajo vse bližje. Le kje sva?

Morava nazaj, na greben, čeprav je poln opasti. Spet greva rahlo v breg navzgor, prava kalvarija — stopiš, udre se ti do kolen, mukoma se spraviš ven, pa znova in znova ... Druga za drugo. Čas beži ... Doma sem obljubila, da se vrnem še nocoj. Namesto da bi bila že v dolini, se sedaj spotikam po vrhu Raduhe in iščem Durce. Skrbelo jih bo ... Vedno temneje postaja, čelnih svetilk ne prižgeva, saj se laže brez njih znajdeva v tričetrtinskem mraku. Sicer pa tudi svetilka zmore le meter, dva skozi sivo zaveso, potem pa se nemočno razprši in razblini v mlečnati sivini. Nič se ne vidi. Kako lepo bi lahko bilo! Brez megle, bleščeči ščip na nebu, z mesečno oblitja snežna pobočja ... Ne sanjari! Misliš, da naju bodo fantje, ki so spodaj v koči, iskali? Kaj se ve. Hodiva. Včasih sune veter tako močno, da se morava upreti naprej, se pripogniti do tal, počakati da sunek odjenja. Še malo ... To je najbrž greben. Pred nama zraste ovira. Počasi, previdno odtava Irena na »greben«. Razočaranje — samo velik zamet je bil. Uro kasneje sva nazadnje le našli greben. Samo — na kateri strani Durc sva? Levo? Desno? Na lučko stran ali proti Beli peči? Odpraviva se pod grebenom dalje. Goščava, burja, sneg, veter, mraz. Irena sprašuje: Lahko zmrzneva? Ne govori, hodi! Pri velikanski luknji, ki zajija v steni, se ustaviva. So to Durce? Saj niso take. Ali pa ...? Ne vem. Nič kaj vabljivo ni videti. Veter in megla naju meljeta, da je stiska še hujša. Pojeva čokolado. Bova morali bivakirati pesto metrov nad kočo samo zato, ker ne

ČUČUMA — JETIJEV BRATRANEC?

Vse kaže, da jeti v Himalaji ne more s programa. Zdaj naj bi njegovo navzočnost podprl njegov sibirski sorodnik, o katerem E. Söllner — Fleischman v »Alp.« 6/8 pripoveduje, da so ga opazili leta 1901 v severni Sibiriji v Jakutiji. Jakutski guverner V. Skripicin je tedaj poskrbel za poročilo Akademiji v Petrogradu. Področje okoli Jakutska, ki na severu sega do Severnega ledenega morja, na jugu do visokih gor v skupini Jablonnoj in Stanovoj, od katerih se proti severu cepijo Verhojansko, Kolymsko in Alasejsko pogorje, je najbolj mrzlo področje v Sibiriji. Verhojansk radi imenujejo »severni tečaj mraza«.

Še poleti se zemlja odtaja samo površinsko.

Kmalu sta prišla iz carskega Petrograda dva znanstvenika nemških imen, sicer pa Rusa — Otto Herz in W. E. Pfizenmayer in začela raziskovati področja: Verhojansk, Šigalov in Ustje Kutskoje. Kmalu sta našla v zemlji celo vrsto mrtvih živali, že davno izumrlih. Potrdila sta tudi »mamutsko pokopališče«. Nista pa verjela govoricam med domačini (Tunguzi, Čukči), da so blizu davno poginulih mamutov na daleč opazili človeka — žival. Tudi potem ne, ko je neki Lamut po imenu Semjon Tarabykin prišel povedat, da ve še za eno pokopališče mamutov in da je tudi on blizu teh mrtvih mamutov videl »rdečega gozdnega moža«. Tarabykin je poskusil zasledovati tega »gozdnega duha«, ta pa je dajal od sebe tako divje glasove, da je Tarabykina minila raziskovalna strast. Otto Herz je o tem dejal: »V Sibiriji, ki meji na Mongolijo, Mandžurijo in Kamčatko, tam, kjer živijo turško-tatarska plemena, Ujguri, Korjaki, Čukči in Čurvanci, imamo opravka s primitivno pastirsko in lovsko kulturo. Vsa ta ljudstva verjamejo, da so gore in gozdovi polni demonov.«

83 Morebiti je Herz pri tem vendarle kaj zanemaril, kar bi pojasnilo Jetija. E. Söllner —

Zima na Peci (decembra 1977)

Foto Ernest Preglav

najdeva lahkega prehoda čez greben? Ironija. Ne, hodili bova, dokler bova mogli. Potem. Ja, kaj bo pa potem? Vidiš lučko? Kje? Ne, nič ne vidim. Ne iščejo naju. Rineva dalje. Borovci, sneg, veter. Še en sumljiv prehod. Kaj zdaj? Kje so te luknje poleti? V Veliki Radubhi že ne. Torej? Da bi se z vrvjo spustili v neznano brezno? Ne. Gotovo sva že mimo Durc, to so tiste jame na Lanežu, desno od... Ja, greva

Fleischmann verjame, da je nekaj na jetiju in na sibirskem divjem možu. Severovzhodne sibske gore med Leno in Beringovo cesto so prav tako malo raziskane kakor gore Verhojanska, Moma, Čerskega in gora na Kolymi. Zakaj bi danes moralo biti že vse odkrito? Tapirja v Kongu so domačini leta in leta opisovali, noben znanstvenik pa ni verjel, češ vse, kar je v zvezi s praživalmi, je odkrito. In tako je bil tapir odkrit šele po drugi svetovni vojni.

Sovjetski znanstveniki so zbrali celo vrsto dejstev, ki kažejo, da sibirski sorodnik jetija živi. Institut za jezik, literaturo in zgodovino v avtonomni jakutski republiki je nanovo vrednotil vse podatke o tem bitju. Vsi, ki so ga videli, so izjavili, da gre za temno kosmato prikazen hreščече glasov.

Domačini v pokrajini 600 km severno od Jakutska so temu divjemu bitju dali ime »Čučuna«, kar v jakutskem dialektu pomeni »begunec«, izgnanec, zavrženec. Ljudje se ga boje, čeprav je doslej znano, da »divji mož« še ni nikogar napadel. Je zelo suh, kaka dva metra visok, ima dolge roke — do kolen. Glavo ima človeško, vendar skoro vso gosto poraslo, s temno do rjastordečo dlako. Čelo ima nizko, poševno. Njegova sled govori za to, da hdi bos, stopalo je večje kot človeško, krempljev nima. Ta »gorski duh« ne govori, daje pa od sebe vreščече glasove.

Vsi, ki so se srečali s to prikaznijo, pravijo, da so jo videli vselej zjutraj, včasih tudi zvečer. Član instituta Nikolajev je zapisal, da se je ta žival-človek vselej izredno hitro umaknila. Doslej so člani instituta ugotovili nad 50 oseb, ki so se srečali s »čučuno«. Vsi so govorili kot o nečem realnem in niso posegli po običajnih fantastičnih ornamentih. Vsi podatki, sodi Nikolajev, se preveč pokrivajo, da bi jih odpravili, češ, fantazija. Vodja inštituta meni, da gre za ostanke starosibirskega ljudstva, ki so ga prvotni novoselci izrinili v težko dostopne kraje. Taka odročna pokrajina je v vzhodno-

nazaj... Malo, samo malo sva se vračali po isti poti. Usedeva se v sneg. S filmsko naglico se mi zvrstijo vsi dogodki pred očmi. Zdaj vem — še vedno sva v Veliki Raduhi, ne daleč od glavnega vrha. Vsa najina pot se je vrtela v krogu, še malo in krog bi sklenili tam, kjer sva izstopili iz smeri. Ves čas sva delali ta veliki krog! Durce, punce, pa so več kot uro hoda po grebenu proti Lanežu. Mimo vseh tistih lukenj. Konec neumnosti. Nekam potrto se zazreva v daljavo. Bova še zmogli? Morava. Nočeva bivakirati na teh grebenih, nočeva ne omrzniti ne zmrzniti. Hodili bova. Bova. Zdaj, ko veva, kje sva. To je bolje. Nič več tavanja, samo greben. To, kar bi bili morali storiti že na začetku. Greva nazaj. Počasi...

»Hoooj! Hoooj!«

Oglasiva se. Vpijemo drug drugemu. Počakava pod grebenom. Rok in Milan se prebijata skozi veter in meglo k nama. Olajšanje na obeh straneh. Celo nasmejimo se drug drugemu, ko se ogledamo. Sneženi možje — ves obraz ovešen s srežem. Kaj naj jima rečeva? Hvala je malo. Še en kamenček več v mozaik življenja, še en dokaz tovarštva moram spraviti vanj. Ni še pozabljen mraz na pobočju Raduhe. Niti veter niti megla...

Opomba: Pozimi 1977 sva z Ireno Krivograd po plezanju Direktno smeri v Veliki Raduhi sestopali na planino Grohat.

MEDVEDJI OZEBNIK

SLOBODAN ŽALICA

Motto: »Zunanji svet je v vsej svoji pojavnosti poln božanske lepote; če pa hočemo to božanskost v svoji okolici najti, tedaj jo moramo doživeti najprej v svoji duši.«

Dr. Rudolf Šteiner

Vse je dihalo po pomladi, po novem življenju in tako sem nenadoma postal vzhičen. Tudi Naim je gotovo isto občutil, vendar sem mislil, da ga moram opozoriti na nas tu, na velike kamne, ki jih je ogledil potok žuboreč okoli nas, noseč iskreno, čisto radost nekje od zgoraj spod Cetine, na sveže življenje, krepko in divje, ki je sililo iz komaj ozelenelega listja, in na opojni sladki zrak, do vrha poln ne ravno daljnega Jadrana,

sibirskih in severovzhodnih sibirskih gorovjih. Drugo tako možno področje vidi Nikolajev v gornjih dolinah reke Jane in Indigirske in njunih pritokov. Nikolajev se pri tem sklicuje tudi na izsledke »mamutske« ekspedicije iz leta 1961.

V SZ so za leto 1979 sklenili, da se bo specialni znanstveni team posvetil problemu čučune, ki naj bi bil neke vrste pračlovek. Če bi se to dokazalo, bi za znanost mnogo pomenilo, prinaša pa s seboj tudi vrsto problemov.

T. O.

PRVENSTVENA V EIGERJU

11. in 12. dec. 1978 so italijanski gorski vodniki Rolando Albertini, Marco Barmasse, Innocenzo Menabreaz, Leo Pession, Augusto Tamone, Arturo in Oreste Squinobal prvi pozimi preplezali zahodno steno Eigerja — direktno smer. Ko so sestopali, sta se ponesrečila kmalu pod vrhom Albertini in Barmasse. Barmasseja je 15. jan. rešil helikopter švicarske letalske reševalne službe, Albertini pa je ranam podlegel. Eiger 1977, severna stena je bila polna dogodkov, vse pa kaže, da je bilo največ tragike v poskusu alpinistov iz ČSSR (Leopold Paleniček, Jiří Pechouš, Karel Proháčka in František Pulpán), ki so hoteli od 6. do 23. marca 1977 začrtati v severni steni Eigerja novo smer med Harlinovo smerjo 1966 in japonsko 1969. Najprej so bili v steni 6 dni, na kar so se zaradi neurja umaknili na Kleine Scheidegg za 4 dni. 17. 3. so ponovno vstopili in dosegli gornji rob drugega snežišča, naslednje tri dni pa so čakali na vreme v taboru 3. 22. 3. so se spet umaknili — dva dni so se mučili, da so prišli na Kleine Scheidegg. 25. 3. so jih videli malo pod prvim lediščem.

Druga naveza iz ČSSR — Jiří Šmid, Miroslav Šmid, Josef Rybička in Jaroslav Flejberk

na duh iglavcev, bukovine, sonca, ki se iskri v slapovih, in neke pristne topline, tako vznemirljive, polne naključij in spontanosti. Nekajkrat sem globoko vzdihnil zrak in zdelo se mi je: zrak je tu zato, da osrečuje ljudi, da jim pomaga živeti, da raznaša toplino in svetlobo, ta zrak, poln prostosti, ki me je vsega prevzela.

Čakali smo na Braca, ki je odšel do bližnje vaške hiše spraviti avto. Po dvodnevni vožnji iz Sarajeva mimo Konjica in Jablanice smo zavili čez viseči most nad penečo se zeleno Neretvo v dolino Glogošnice pod Prenjem. Tu nas je presenetila nova, dobra makadamska cesta, ki se je pretolkla po ozki dolini skoraj do pod Cetine. To je bil naš cilj: severozahodna stena Cetine, 1992 m visokega prenjskega vrha, visoka od 700 do 1000 m, razorana z velikanskimi ozebni, žlebovi in koriti. Iz te tihe doline, v kateri je vrelo življenje, je drsel pogled visoko gor in objel goro okovano v sneg in led. Njen vrh se je kot pozlačen blesketal v zahajajočem soncu. Kontrast je bil popoln. Ledena piramida gore je strumno stala kakor nekaj prikrit stražar nad dolino. Belina snežišča je odsekano izginjala v vnožju; od tam do nas so se širili mešani gozdovi, polni munike (*Pinus leucodermis*), tega prenjskega relikta. Skoraj 2000 m višinske razlike nas je ločilo od vrha. Bil sem poln deljenih občutkov — med to dolino, polno pomladi, in zmrzali v strminah Cetine, ki so pripravljene čakale na nas. Cetina (1992 m) je nad vse lep, značilen vrh v zahodnem Prenju. Z Izgorjelo Grudo (1835 m) tvori verigo sten, ki se greze v gozdove k levemu bregu Neretve. Če potujete iz Sarajeva čez Konjic na Jadran bodisi z železnico bodisi z avtom, boste na levi strani ugledali visoko gori neverjetno lepe vrhove, čim boste mimo Jablanice vstopili v sotesko Neretve: desno je Izgorjela Gruda, katere SV stena se ne vidi (gleda v veliki amfiteater V. Jame stran od gledalca), levo pa Cetina (na starejših kartah Cetine ali Cvitinje), podobna kakemu impozantnemu alpskemu vrhu. Med tema dvema vrhovoma je gozdnato sedlo z lovsko kočjo (Milanova koliba), sredi gostega, mešanega gozda. Nad kočjo se desno pmeta pod nebo dva stolpa v stenah Burinega Klisa. V tej okolici žive številni gamsi. Vse stene zahodnega Prenja so preplezali, v glavnem med 1965—70, sarajevski in zeniški alpinisti. V SV in Z steni Izgorjele Grude je sedem smeri, dolgih od 600—1000 m, v glavnem IV. stopnje, vendar doslej ni bila zabeležena niti ena ponovitev! Poprečna višina stene je okoli 600 m. Vse smeri so zelo težke in terjajo izkušenega plezalca; dostop je težak in dolg, iz doline se je treba povzpeti 1500 m, poleti je tu zelo vroče, steze so slabo zaznamovane, bivakiranje pod steno je nujno, vzpon čez steno zahteva plezalsko spretnost, poleg tega dobro orientacijo, posebno z vrha stene pri sestopu po brezpotju, solidno poznavanje vsega Prenja posebno ob slabem vremenu, problem je tudi voda, čeprav je v votlini pod steno skoraj zmerom sneg ...

Če vse to upoštevamo, je razumljivo, zakaj sarajevski alpinisti še danes spoštljivo govore o tej steni. V stolpičih Burinega Klisa sta dve krajši smeri, v Cetini pa — z našim vred — štirje vzponi. Prva sta plezala tu pionirja povojnega bosensko-hercegovskega alpinizma: Muhamed Buturović in Albin Kurnik julija 1958. Natančnejših

je od 16. 1. do 27. 2. splezala direktno mimo postaje »Eigerwand« na severni steber. Temperatura je bila nizka — 28° C, asistence niso imeli, veter je vršal s 100 km/h. Zato se jim je plezanje slabo odsedalo, tudi hrane niso imeli, prtljage pa kljub temu veliko — 300 kg: 400 m vrvi, 100 klinov, 80 vponk. Njihova smer ima mnogo raztežajev, ki so jih zmogli samo s tehniko. Pri vsem tem so se slabo hranili. Zjutraj krožnik juhe, zvečer čaj s keksi. Jiří Šmida je zadel na glavo kos ledu: pretres možganov, reševanje nemogoče. Moral je prestat, na reševalno akcijo niso mogli pomisliti. Zadnjo noč so prebili na vrhu, helikopter jih je naložil šele na grebenu Mittellegi in jih odpeljal na Kleine Scheidegg.

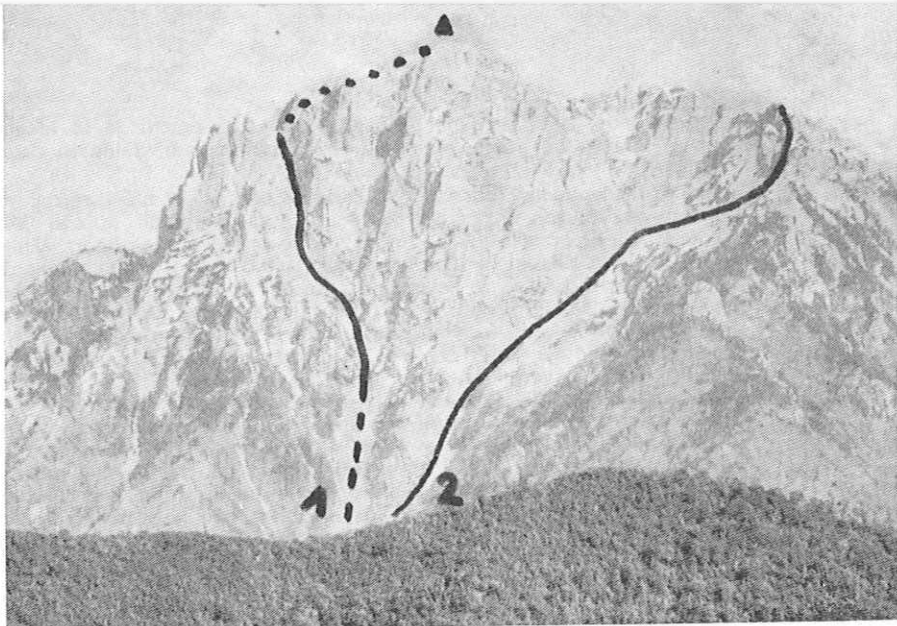
V severni steni so bili tudi Francozi — to je bila tretja zimska (od 24. 2. do 11. 3.). Imeli so s fiksno vrvjo ves čas zvezo s Kleine Scheidegg in prek njega z vnožjem v Grindelwaldu. Uredili so si tudi višinske tabore (v vnožju stene, blizu postaje Eigernordwand, na Likalniku in sredi Pajka). Za demontažo te himalajske tehnike so Francozi rabili dva dneva in tretjega pol.

Tretji solovzpon in obenem peti zimski solo vzpon je naredil v Eigerju Japonec Tsuneko Hasegava (30), ki je pozimi leta 1976/77 sam preplezal Schmidovo smer v Matterhornu. Smer je preplezal s petimi bivaki.

Šesti zimski vzpon (od 1. marca do 5. marca) so opravili Poljaki in se deloma okoriščali z japonsko sledjo. Osmi zimski vzpon in obenem drugi zimski solo je 7. 3. do 12. 3. opravil Ivo Ghirardini, o čemer smo že poročali na drugem mestu. Deveta zimska ponovitev severne stene Eigerja je pripadla W. Studerju iz Vorarlberga in Martinu Wechselbergerju od 11. 3. do 16. 3. Kakšen promet in to pozimi v Eigerju!

Severozahodna
stena Cetine
v Prenju:
1 — Medvedji
ozebnik,
2 — Dolga
bosenska smer
(Naše planine
11—12/1972)

Foto D. Bozja

podatkov ni, domneva pa se, da sta plezalca prišla do stene od lovske kočice na Vidrini Grudi in vstopila približno tam, kjer je spodnji del našega Medvedjega ozebnika. Priporočuje se, da sta plezala tudi Čigaro, visoko iglo desno nad našo smerjo. Drugi vzpon so opravili Ilija Dilber (tragično preminil pri prvem zimskem vzponu na Lupoglav 1970 obenem z Zajetovičem in Stjepanovičem), Petar Hilčičin in Jagoda Salihbegović oktobra 1969 po razu Vidrine Grude (levi skrajni vrh Cetine), tu pa so se z vrhovo spustili na sedlo, kjer izstopi naša smer. Tretji vzpon je potekel v zimskih razmerah 1972, ko sem plezal s Šišičem in Rakičem (kakor pišem spodaj). Smer smo krstili za »dolgo bosensko«, ko smo po 7 urah in pol namerili 1300 metrov smeri! Tudi četrto smer v Cetini smo naredili pozimi 1977 — to pa je bil Medvedji ozebnik, zaradi katerega vse to pišem.

Vzponi v Cetini so pravzaprav najbolj mikavni v zimskih razmerah, ker je to zelo razčlenjen masiv (čeprav od daleč ni videti tak!), stena je na mnogih krajih krušljiva in drnasta, porasla z ostro travo. Ko pa pozimi sneg zamete ozebnike in žlebove, ko

PRVA PAKISTANSKA EKSPEDICIJA V KARAKORUM

V Pakistanu deluje Alpine Club of Pakistan. Leta 1976 je organiziral ekspedicijo na 6612 m visoki Payju (tudi Paiju). Že leta 1974 ga je naskočila pakistansko-ameriška ekspedicija, vendar je v višini 5470 m odnehala, ker se je član ekspedicije Pakistanec Momin Hamid smrtno ponesrečil. Leta 1975 so poskusili Francozi, prišli do 5790 m in odnehali, ker je enega od njih skoro vzel plaz, pri čemer si je zlomil nogo.

Club of Pakistan je za vodjo določil moža po imenu Manzoor Hussain, člani ekspedicije so bili — navedimo jih po imenu, saj o pakistanskih ekspedicijah doslej še nismo mogli poročati: Javid Ikbāl, Bašir Ahmed, Mohammad Ajaz, Amžad Kamal But, Said Ahmed, Z. H. K. Jusafzar, Tahir Ahmed, Nazir Ahmed, Nazir Ahmed Sabir in Allen Steck. Zadnji je Evropejec in smo nanj že naleteli.

Ekspedicija je imela dramatičen potek. Od baze do vrha je trajalo sedem tednov. 5. junija so odleteli v Skardu, 7. 6. so jih jeepi zvozili v Dassu. Nato so nosači iz plemena Balti 7 dni nosili do baze v višini 4570 m. 14. junija so bili vsi naštetih v bazi, na kar je sledil teden aklimatizacije in treninga.

Ko so dosegli višino tabora 1 (5180 m), jih je zgrabil plaz. Sajido je vrglo v skalo, Steck in Bašir sta ga odnesla v bazo. 28. junija so vendarle postavili tabor 1 na 5240 m. Že do tu so napeli 160 m vrvi. Slabo vreme jim je zaprlo pot do tabora 3, vsi so morali v bazo. 6. julija vendarle postavili tabor 2, napeli 250 m vrvi, izsekali množico stopenj v led v strmini 50°.

13. julija so imeli tabor 3 (5980 m). Od tu navzgor so zadeli na strmino 60°, prodrli so do 6280 m, na kar so se ozebli vrnili v bazo. Saida je helikopter evakuiral, ker je bil nevarno ozebel. 17. julija so Bašir, Nazir, Allen Steck in Husaln postavili tabor 4

led oklene skoke, grebene pa ozaljšajo snežne opasti, je to idealna gora. Povrh tega pa je dostop do stene vso zimo — zaradi majhne višine in zaradi bližine morja — kopen in so bivaki zelo varni in udobni.

Slabo zaznamovana pot drži iz Glogošnice (tu je stala nekoč, dokler je tu delala ozkotirna železnica, postaja Prenj) in v serpentinah doseže Milanovo kočjo (okoli 4 ure). Steza poveže lovsko kočjo Vidrine grude pod Cetino z Milanovo in teče naprej pod Burinim Klisom in Izgorjelo Grudo na Glogovo. Slaba markacija drži od Milanove kočje na vrh Cetine v začetku po gozdu do podrte pastirske bajte na robu hoste in naprej na vrh vrtače — (izvirček!) na južno stran Cetine, od tu pa ni težko — brez poti — na vrh. Nad gozdno mejo se po kamnih sem in tja še najde zbledela markacija. Bogve kateri entuziast jo je naredil in kam kaže! Na Cetino se lahko pride tudi čez ves Prenj, ker je njen vrh dober kažipot. Od kočje Jezerce je treba iti za markacijo na Podotiš, potem do konca doline Tisovice, iz nje na levo in čez Zakantar do kamenega morja na Gredu (sedlo na robu gozda, ki veže Izgorjelo Grudo in Cetino). Iz Lupoglava — poleti — tudi ni večjih problemov. Treba se je spustiti v dolino Lučina (pastirski stani, izvir), kjer bodo Mostarci postavili bivak, nato desno mimo Kerača proti Cetini. Od Sopot — sedla (med Lupoglavom in Eračem — na kartah Ovče), čez katero se pride iz doline Lučina v dolino Poljica, je možno slediti še eno staro markacijo, po desni strani doline Lučina mimo markantnega Crnoglava vse do Cetine, ki je z juga zelo pohlevna in nič ne kaže, da ima na S in SZ fantastične strmine.

Kako pa je tu pozimi, bo kdo vprašal. Po nezanesljivih podatkih je bilo tu le malo smučkih tur, v glavnem pa so bili vsi ti vrhovi pozimi že obiskani. To je še neodkrit svet za turno smučanje v evropskih okvirih, saj alpinist lahko kombinira smučko turo s plezalskim vzponom na kak vrh po zaledenelih pobočjih ali grebenih. To sem poskusil sam štiri dni po našem Medvedjem ozebniku z bratom, ko sva prečila Prenj na smučeh iz Konjica čez Jezerce do Lupoglava, na katerega sva splezala po SV razu, nato pa spet smučala do Milanove kočje pod Cetino. Gora v pomladnih mesecih omogoča ta zame najlepši alpinizem. Zadostuje lahek šotor. Na koncu take ture je v vročih mediteranskih dolinah, ko pridete z gore, možno tudi kopanje.

Dan se je počasi nagibal. Spomini so oživali. Pred petimi leti na prav tak poletni dan, poln pomladi in sonca, smo šli tod mimo, todaj tedaj še ni bilo te ceste in samo dostop od Jablanice do vznožja Cetine nam je vzel 7 ur. Noč smo prebili tu nekje v bližini, v seniku, ki ni imel strehe. Ponoči nas je z obiskom počastil črn škorpiljon in mi zlezal pod bivak — vrečo. Potem smo šli na nekakšno stezo in po velikanskem hudourniku dosegli sneg. Pri zlitju dveh velikih grap smo se odločili za desno in po njej rili — po zmrzlem snegu 7 in pol ur z naklonino 45°, mestoma 50° — sledila je 400-metrška prečnica desno nad skoki, nato težji odstavek v steni, potem pa smo po razu pospravili zadnje metre do vrha... Bil sem premražen do kraja, zato sem skušal ujeti zadnje žarke sonca, ki je tonilo tam nekje za Čvrnsnico. Ko sem stopil na vrh,

(6130 m) pod zelo strm ledni prag. 19. julija so nadelavali pot 17 ur in bivakirali v snežni luknji.

20. julija so dosegli vrh ob 14. Ni jim kazalo drugega, kot da se takoj umaknejo vsaj do tabora IV. Do tja so rabili 9 ur, šele 27. julija pa so prišli do baze.

T. O.

HIMALAJA V RAZPRODAJI

V »Alpinismusu« 1978/6 beremo, da je Nepal »odpri« celo vrsto gora, z drugo besedo, himalaisti iz vsega sveta so vabljeni, da obiščejo nepalsko Himalajo v čim večjem številu. Od leta 1950 do 1960 je človek stopil na teme vseh osemtisočakov (14 po številu), na kar se je zadnja leta čutilo, da je vedno več malih ekspedicij na sedem in šesttisočake. Te vrste ekspedicije imajo manjše probleme: manj je treba ljudi, manj opreme, manj denarja. Štiri do šest mož je še lahko kos lahkim ekspedicijam. Nepalska vlada ne zamuja priložnosti za dotok deviz, zato je »vrgla na trg« 47 vrhov, 37 za tujce, 10 pa jih je rezervirala za domače ekspedicije, in je to razglasila 1. febr. 1978. Nepalcem so pridržani vrhovi Nala Kankar, Čangla, Gurja Himal Bhrikuti, Čamar, Dorje Lakpa, Kerolung, Gyačungkang, Omi Kangri in Jongsang. Gyačung Kang in Omi Kangri imata oba isto višino (7922 m).

Druga skupina vrhov (8) je inozemcem dovoljena, če pristanejo na 25 do 3% udeležbo domačih ekspedicionistov. Vsi vrhovi razen dveh so visoki nad 7000 m, 4 od njih imajo isto ime Ganeš Himal I—IV. Za četrto skupino vrhov pogoji še niso objavljeni. Nepal Mountaineering Association jih bo objavila verjetno do konca leta 1978.

Tretja skupina spada v »trekking«, vrhov je 18, vsi so šesttisočaki. Od »poučenih«

Je sonce zašlo in zavladala je svinčena zmrzal, neprijazna, osorna. Čakalo nas je še eno presenečenje: nič ni bilo z lahkim sestopom do Milanove kočice, na drugi strani smo zrl v navpično steno. Ko smo se pripravili za spuščanje, se je že znočilo. Spuščali smo se v popolni temi s polnimi nahrbtniki na plečih. Malo mi je zdrsnilo, zagrabil sem za vrvi, dovolj, da mi je boleče ožgala dlan. Spodaj sem jo na strmih snežišču hladil, da se je bolečina malo poglobila. Sestopili smo ob vrvi še 20 m in na

nepalskih krogov so inozemski interesenti zvedeli za nekaj nepalskih ukrepov, ki bodo veljali za vsako tujo ekspedicijo:

1. Vse odprave na himalajske vrhove mora registrirati in dovoliti NMA (Nepal Mount. Association). Njej je treba predložiti tudi načrt ture.
2. Vsa potovanja po Himalaji mora registrirati agencija za trekkinge, ki je povezana z NMA.
3. Vse skupine mora spremljati Nepalec, nameščene agenture za trekking (sardar, vodnik, kuhar). Ta opravlja tudi dolžnosti »zveznega oficirja«.
4. NMA je treba odšteti pristojbino. Kaže, da bo znašala na osebo kakih 50 USA dolarjev.

T. O.

ČEŠKE SMERI V MONTE ROSA IN OKOLI MT. BLANCA

Češki in slovaški plezalci so zadnja leta v Alpah zelo iniciativni. Zabeležili so nekaj znamenitih vzponov in poskrbeli tudi za objavo v svetovnih alpinističnih revijah. »Alpinismus« 1978/8 poroča o prvenstveni smeri v severozahodnem stebru Monte Rosa (Nordend). Preplezali so jo Miroslav Bena, Gustav Lamka in Karel Živny 15./16. avg. 1976. M. Bena je objavil priložil zelo nazorno in zelo lično skico. — Petr Bednařík, Sylva Talla in Jaroslava Tallóva so 23. in 24. julija 1977 zmogli prvenstveno smer v vzhodnem delu 1000 m visoke severne stene Les Droites. Smer gre levo od znane klasične smeri (1955), večji del težka ledna plezarija (75°—85°). Tudi to poročilo se sklicuje na skico, ki jo je prispeval J. Nová, dodan pa je tudi foto-posnetek te znane stene, vendar tako, da je eleganca te češke prvenstvene zares prepričljiva.

robu skoka, obraslega z drevjem, skopali v snegu polico za bivač. Okoli tenkih debelc smo napeljali vrh kot ograjo in se privezali, da bi nas ne popeljalo navzdol. Kakšna je bila ta noč! Vse tiho, neskončni mir vse naokoli. Zima je polagoma že odjenjavala, v zraku so se že čutila pomladne moči, prihajale so od daleč. Od časa do časa nam je veter hladil obraze, ki so nam gledali iz vreč, globoko spodaj pa so utripale jablanške luči. Vso noč sem v glavnem prebedel in si po malem pel, ker me je v noge mrazilo, zmrznilo so mi namreč vezi na derezah. Napol ležeč na stroporu, s hrbtom naslonjen na sneg, z nogami na napeti vrvi, sem gledal luči v dolini... Potem nam je kameni plaz privoščil malo razburjenja.

Jutro je bilo sivo, hladno. Spet smo sestopali po zmrzlem snegu, 45 do 50 stopinj strmine, vse do hoste in Milanove kočice. Ture je bilo konec. Srebrali smo vrel čaj, noge so se polagoma otajale. Potem smo šli po omehčanem snegu skozi gol gozd pod Burinim klisom pod Izgorjelo Grudo. Tedaj sem prvič videl to 600-metrsko veličastno, vertikalno steno, v kateri so začrtane nekatere najlepše smeri sarajevskih in zeniških plezalcev v gorah BiH. Sonce nas je med krošnjami bukev in munik čudovito ogrevalo, ležali smo na otoku suhega listja sredi snega in, ne da bi trenili, gledali tja gor. Res, to je bila lepa tura in rad se spominjam obeh tovarišev: Muhameda Šišića in Bogdana Rakića.

Prišel je tudi Braco. Ceste je kmalu zmanjkalo v kamnitih nanosih, mi trije pa smo se gnali po stezi ob bistrem potoku, iskrivem in polnem skopnelega čistega snega z višav na Cetini. Na obdelani jasi so se hribovci ukvarjali z nekim delom. Dopovedovali so nam, kako bomo prišli na pravo pot, a njihov glas se je zgubljal med drevjem tega dola, ki se je kmalu zožil in se kot tesna deber nameril pod Cetino. Nisem si dobro zapomnil, kako smo tu hodili leta 1972, kje smo tedaj pravzaprav prišli na stezo in se izognili vstopu v deber. Zdelo se mi je, da moramo po levi strani iti nad njo, potem ni težko najti steze. Odločili pa smo se za direktni dostop brez orientacijskih težav, zato pa tehnično težak — in smo vdrli naravnost v sotesko. Presenetila nas je splašena srna, njen lep čisti pogled nas je radovedno ošinil, potem pa je na mah izginila v goščavi. Kmalu nas je začelo dajati. Soteska se je ožila v deber in morali smo delati kočljive prečnice tik nad tolmuni zelene vode po gladkih stenah ali se izogniti slapovom po strmih bregovih, posutih z drsnim, šumečim listjem. Kakšna lepota se mi je odkrivala za vsako pečino na vsakem koraku! Potok se je v slapičih metal nizdol, delal globoke kotle z zelenkasto, kot solza čisto vodo, sem in tja je ležalo jesensko listje. Snežnica je tekla med stenami; visoko gori so zeleneli temni smrekovi gozdovi, pomešani s svetlorjavimi bukvami. Preskakovali smo potok, s kamna na kamen, lovili ravnotežje med majhnimi, uspavanimi jezerci in plezali po krušljivih stenah gorske tesni. Zdelo se mi je, da delamo to v bajnem svetu, polnem topline in tihe, popolne miline, v svetu nepričakovanih dogodkov, vendar v svetu resničnega dogajanja, otroško odkritega in jasnega. Mar ni nekako tako gledal

14. avgusta 1977 so Čehi odpri novo smer v Grand Pilier d'Angle. Jindřich Martis in Ján Spánik sta vstopila desno od smeri Bonatti-Gobbi, jo pri vrhu prečila, nato pa po 11. in 12. raztežaju končala pri tkim. Monolitu. Težavnost IV in V, eno mesto A. Dovršeno skico je prispeval J. Novák.

4. do 6. avg. 1976 sta češkoslovaška plezalca Igor Koller in Jaromir Stejskal preplezala »češkoslovaško smer« v Petites Jorasses (600 m, zahodna stena). Smer gre severno od klasične Contaminove smeri in se v gornjem delu z njo tudi združi. Zadnji štirje raztežaji gredo za Contaminom IV do V, eno mesto — VI. Zelo jasno sliko je k notici v »Alpinismusu« 1978/8 prispeval I. Koller, prav tako tehnično skico, ki zajema tudi Contaminovo smer. Češka plezalca sta Contaminovo smer najprej prečila, nato zavila daleč v levo, prišla ponovno v stik s Contaminovo, na kar sta ponovno zavila levo od nje, po kratkem raztežaju pa sta se odločila za Contaminov izstop.

T. O.

800 000 UR — PRI REŠEVALNIH AKCIJAH

V letu 1977 je število nesreč v Alpah izredno zraslo. 1199 krat so bile gorske reševalne službe mobilizirane za prvo pomoč, 311 ponesrečenih in 77 mrtvih so prinesle v dolino, v 56 akcijah so pomagali planincem, ki se iz stiske niso mogli rešiti sami. Povsod v Alpah navajajo iste vzroke za nesreče: neizkušeni, slaba oprema, pomanjkanje planinske vzgoje in izobrazbe. Zato ni čudno, če planinske organizacije po svetu razvijajo svoje šolanje — ne samo za mladino, temveč tudi za starejše — in iščejo pri tem nove, najprimernejše oblike, to je, čim manj predavanj v šolskih klopeh, temveč pa organiziranih tur z dobrim vodstvom, z učenjem ob vaji, na turi.

T. O.

na svet naš davni prednik živeč v Naravi, poslušal njen veličastni glas, oponašal njen ritem, ali se niso začele tedaj, ko so ljudje zares občutili to povezanost z močmi Kosmosa — velike filozofije in teorije, izvirajoče iz dejanskega doživetja: kitajska o harmoniji in ravnotežju dveh polarnosti, sil Ying in Yang, o panteizmu ...

Ali ni čudovito in vredno napora poiskati sam vir svetlobe in ga ne videti le v ogromnem zrcalu, ki se imenuje — naš svet? Kdor trka, temu se bodo vrata odprla, pravi ljudski pregovor. Res, treba je mnogo, neizmerno mnogo potrpljenja in volje, da se zavemo, kako bomo neposredno zagledali to svetlobo in šele nato z njim osvetlili lastno življenje. Toliko let smo preživel v tem svetu, vzgojeni v neki kulturi, v nekem življenjskem modelu, 25, 40 ali morebiti 60 let so nas učili, kako naj živimo, posredovali so nam svoje zablode in nas z njimi učili, toliko let smo delali lastne koncepte, umetne miselne konstrukcije, medtem ko se nam realnost neprestano izmika, ker verjamemo v te koncepte, ki nas stalno vodijo v preteklost ali bodočnost ali v logična sklepanja, nikdar pa ne občutimo realnosti sveta in našega življenja, ki je vselej v sedanosti, prav tu in sedaj. Kam neki nas tirajo lastne misli, in to vsak hip? Še ko spimo, ne delamo tega, temveč sanjamo, ko jemo, tega ne delamo, temveč zraven premišljamo o opravih, ki jih moramo postoriti ali kaj drugega ...

Končno smo se izmazali, po strmini in po listju smo pririli na stezo. To nas je kmalu spet privedla v sotesko, zdaj v njem ne tako divji začetek. Preskakovali smo kamenite skale in oplaze grušča, dokler nam ni zaprl pota visok, navpičen skok. Po desni strani korita smo se plazili in rili skozi kupe šumečega rjavega listja in po bukovju. Od zgoraj se je čutil hlad, prihajal je od snežišča. Kmalu se je zmračilo, prišla je noč in morali smo na majhni ravnici napraviti bivak: improvizirana ležišča iz listja, jaz pa sem privezal med dve bukvi spalno mrežo. Braco je naglo poskrbel za polno torbo snega in priredili smo večerjo s toplo pijačo. Dih vetra, ki se je ohladil na snežišču, me je od časa do časa pobožal po licih. Ah, ta slonova noga, prekratka je brez vestona, da bi se človek prepustil sladkemu spancu! Nekajkrat sem se ponoči prebudil. Kakor prikovan sem gledal v temni zid, ušesa pa je zajela gorska tišina in mir. Narava je zaspala, mi pa smo šli za njenim ritmom brez roja tistih nadležnih misli, ki nam jih vsiljuje okolica, često pa tudi mi samim sebi, doli v mestu. Za nas je zdaj obstajal samo ta svet, kjer smo bili. Dihali smo, vedeli smo, da dihamo, občutili in vedeli, da občutimo. Od zgoraj, od stene, ki se je nagibala nad nas, je prihajal trepet globoke zasanosti, zavesti, izgubljene v globinah materije; drevje in bukke so sevale prebujeno toploto, vibracija pa je bila še skrita pod plašči materije; živalski glasovi iz globine mračne hoste so mi govorili, da so tam bitja, katerih srce se je začelo buditi, katerih zavest je kakor plapolajoča luč bojzljivo zasijala, toda njihovo telo — kot dejansko zrcalo duše — je bilo še preveč grobo; in nas troje — duše, ki so sanjale in gledale v svojem svetu, ki so gledale in sevale na okolico z lastno svetlobo ali pa so pozabile na to in se izročale strujam zunanjega sveta, pozabile na

LES CALANQUES

Znameniti francoski plezalci so slavo razčlenjenega, strmega, razjednega in previsnega plezalnega vrtca na morskem bregu južne Francije ponesli po vsem svetu. Gaston Rébuffat, prijatelj in splezalec Lionela Terraya, je napisal celo knjigo o njih s preprostim naslovom »Les Calanques«. V »Alpinismusu« je M. Vogeley na kratko predstavil ta svetovnoznani plezalski cirk. Najugodnejše vreme za obisk je pozno spomladi. Takrat je obiska manj, vročina ne prehuda. Poleti tu ni nobenega miru in sopare preveč. Dopoldne se plezajo zahodne peči, popoldne vzhodne, obkraj v spodobni senci.

Vse smeri so popisane, vodniška literatura je precejšnja. Najboljši je Alexis Lucchesi (Escalades dans le massif de Calanques. Vsa literatura je na razpolago v Cassisu in seveda v Marseillu. Karta Michelin 84 1 : 200 000 omogoča dober pregled. Detajli so dobro razpredni iz Carte Touristique (Les Calanques., 1 : 15 000, izdal Institut Geographique National). Rebuffatova knjiga je poslastica, umetniška fotografija, ki navdušuje.

Les Calanques so ob veliki slani vodi, sladke vode pa tu ni, razen v naseljenih krajih. Kdor misli taboriti, mora vso potrebno vodo vzeti s seboj. Prečna pot za popotnike od Marseilla do Cassisa je markirana, ni težka in je zelo slikovita. Pečine nad morjem so do 200 m visoke in so nekakšna simbioza Dolomitov z morjem, suha, jekleno trda skala, skoraj vsak dan v soncu. Divjina je taka, da se to skoraj ne more imenovati plezalni vrtec. Nekam neresna prikazen: tu so skupaj nekakšni norveški fjordi, skala iz Dolomitov, klima pa — kot v južni Franciji.

Mikavna so imena smeri: Super — Calanque, Hyper — Calanque, Super — Sirène, Safir Hara-Kiri, Revolution, Vrtnarska smer, Proletarska smer, Arête des garçons de

luč lastnega bitja kot otroci izgubljeni na sejmu, polnem pisanih, nestvarnih obljub, ponarejenih biserov in plastičnih cunj.

Odpri sem oči, pogled je zadel v sivino zore, v hladni, lepljivi zrak in v zidove sten, ki so se bočile nad nami. Med bukovimi stebli je zdrsnil pogled navzdol in ugledal snežišče, belo maso, ki se je ustavila v koritu na robu hoste. Hladno je, in treba je stisniti zobe, da velevaš telesu, naj vstane. Kako se vsi veliki vzponi enako začno! Še smo zaspani, počasi pripravimo zajtrk in opremo. Iz hoste zagazimo v sneg. Velike klože sprjetega snega, oskalki in skale, odlomljene, strte veje in debela, to je bila podoba sveta, na katerem smo stali. Stali smo na stečiču dveh velikanskih ozebnikov — po desnem smo rinili leta 1972. Takoj sem kraj prepoznal. Koliko časa tu sem ni stopila človeška noga! Sneg je moral biti v tej plaznici 10 m globoko. Navezali smo dereze in se začeli pomikati po vegastih snežnih blokih proti levemu ozebniku in poskušali slediti zledenele lavinske morene. Bili smo na vhodu v ozebnik in duškali, saj nam je zaradi hitrega vzpona pohajala sapa. 100 do 200 m širok hodnik z okoli 40 stopinj naklonine, na straneh porasel se je vzpenjal naravnost navgor! To je šele začetek, dostop k vstopu v smer! Lezemo drug za drugim, molče iščemo najlažji vzpon. Luč dneva je že močno obvladala prostor. Tam nekje za našimi hrbti se je sonce dotaknilo vrhov v Čvrnsnici. Kako neki je zdaj tam gor? Kako je zdaj, sem se spraševal, pod hladnim, dolgim Pest-brdom, v skrivnostnih hostah Grabovskega nad vertikalnimi stenami Meziča, kako je zdaj v dremajočih dolinah Divje Grabovice in Radave, pa tam pod Velikim Kukom, v Zakamenici? So se gamsi tam zbudili, so bili že na jutranji paši? Se je rosa na drevju v Kamenitem koritu Radave že posušila? Kaj tale dan tam pripravljaja? Vprašanja so povedala vse, hrepenenje po teh gorah in mojo željo, da vse te drage mi gore naenkrat objamem v srcu in sem v istem času na vseh. Kako je to lepo napisal v nekem članku o turi na Čvrnsnico Drago Entraut v eni od starih števil »Planinarja«: »Kako je neki zdaj tam gori?«

Prišli smo do vrha ozebnika. Strmina je bila vse bolj neusmiljena. Tam se je nadaljevalo ozko grlo, tam se je začela naša smer. Sedli smo v sneg pod strehasti balkon, da se oddahnemo. Samo trenutek nisem bil pazljiv in že mi je čelada zdvijala po strmini, ustavila se je nekaj sto metrov niže. Navezali smo se in Braco je začel. Tudi čez 60 stopinj strmi led, prilepljen na gladko, sprano steno se je vlekel med previsi vse do širokih snežišč. Gledam Braca, kako polagoma napreduje prižet na stekleno gladko steno. Zabija kline, brez njih ne gre. Bil sem tretji, čakam že pol ure in kaže, da bo minila že ura, kajti Naim mora pred menoj izplezati gor. Kosci stene in ledu so se od časa do časa usuli navzdol, umikal sem se jim, kakor sem vedel in znal. Potem so postali vse gostejši in težji, končno se je usul navzdol pravi plaz nevarnih projektivov naravnost name in okoli mene. Nikamor nisem mogel pobegniti, vsepovsod je bil strm led. Dobil sem nekaj bolečih udarcev v roko in še grd zadetek v oko. Za hip nisem več ničesar videl. Jasno mi je bilo, da v tej steni ta trojica nima kaj iskati, prepočasna je. Kaj bo šele zgoraj? Pamet je terjala vrnitev. Dolgo sem pre-

Café (smer kavarniških natakarejev), Smer razgovora (Voie de la Conversation), odraz fantazije, politike, dobre volje. Rébuffat je seveda avtor mnogih smeri. Blizu La Grande Candelle (velika sreča) je njegov »Marseilleski greben«, nekakšen vrh plezarije v les Calanques, nekakšen obmorski »pajčolanski raz« (slovita »Schleierkante«). Vogeley konča svoj pregled z vzklikom: »V Les Calanques človeka na vsakem stojišču prevzema nekakšno otroško — pubertetno veselje.«

T. O.

ČEHI V GRANDES JORASSES

Treba je priznati, da se češke in poljske naveze danes uspešno preiskujejo v najtežjih stenah Alp in v drugih gorovjih po svetu. Februarja in marca 1977 so češki in slovaški alpinisti, skupaj 9 mož, preplezali mejni francosko-italijanski greben Col de Voza do Mt. Dolent. Imeli so strahovito vreme, tako da so od 28. 2. do 12. 3. 1977 obvladali le greben od Col de Voza do Col des Hirondelles. Imeli so asistenco pod grebeni, greben pa so plezali A. Belica, Z. Drolík, J. Stejskal in J. Obuch. Opravili so grozovito delo, pravi poročevalec za »Alpinismus« (6/78). 20. do 28. 2. so nosili material in opremo na izhodiščne točke; V. Launer se je pri tem ranil. Grozili so jim plazovi. 28. 2. odhod od Col de Voza (1653 m). Četvorica je prišla na Aiguille du Gouter (3863 m); 1. 3. vzpon na Dome du Gouter (4303 m) in do kočé Vallot. 2. 3. Snežni vihar, čakajo na lepo vreme v kočé Vallot in prezebajo. 3. 3. Vzpon na Mt. Blanc, prečenje na Mt. Maudit, sestop na Col de la Fourche (bivak). 4. 3. Prečenje do Tridenta. 5. 3. Čez Tour Ronde do Col du Géant. 6. 3. Počitek na Col du Géant. 7. 3. Prečenje grebena Rochefort in do Col Jorasses. 8. 3. Greben Jorasses do Pointe Young. 9. 3. Vrh Jorasses Pointe

Prenj: Osobac (2026 m), v ozadju Sivadija (dec. 1977)

Foto M. Šišić

Margherite do Pointe Walker. 10. 3. Sestop čez greben Hironnelles na Col de Hironnelles. 11. 3. Počitek na Col des Hironnelles — snežni vihar. 12. 3. Sestop v dolino, ker se vreme ni umirilo.

T. O.

PIK SAIRAM V TIENŠANU

Ta tienšanski vrh spričo Pik Pobeda (7439 m) in Khan-Tengri (6995 m) res ne šteje, saj doseže komaj višino 4238 m, torej je precej pod višino »nebeškega gorstva«, Pamira ali Strehe sveta, saj je vmes še cela vrsta višjih pet in šesttisočakov.

Kljub temu je Pik Sairam s svojo 830 m visoko severno steno in ozkim severovzhodnim grebenom v gorski verigi Udam zares pravi lepoteč v Tienšanu. Pet plezalcev iz Alma-Ata so severno severno steno plezali 66 ur (7 dni), bila je zelo težka, večji del požledena: 460 m V, 330 m VI. Po sliki sodeč res klasična, zelo težavna, scenično izjemna stena.

V Tienšanu pa se je zgodilo v letu 1977 še marsikaj, kar dokazuje, kako alpinizem »zavzema« naš planet.

Taštantektir (4233 m) v verigi Terski ima 1070 m visoko severno steno. V 93 urah so jo preplezali moskovski plezalci, vodil je Šurzdin: 750 m V, 170 — VI.

Leningrajci (7) so pod vodstvom V. Markelova prvi preplezali 1210 m visoko severno steno vrha Saukdžailjau (700 m V, 120 m VI).

Štirje alpinisti iz Kirgizije so v 7 dneh prvi preplezali 1180 m visoko severno steno Pik Sovjetskaja Konstitucija (5220 m; 870 m V, 75 m VI).

Poleti 1977 je bilo v Pamiru 112 inozemcev in 189 sovjetskih alpinistov v taboru, ki ga

mišljal in končno kliknil, da se umikam, pojasnim situacijo in sporočim, da jih čakam v hosti tam, kjer smo bivakirali. Čim hitreje sem le mogel, sem sestopal, samo da odnesel celo glavo. Tedaj sem opazil širok žleb, ne tako strm, držal je desno navzgor, zdelo se mi je, da natanko v našo smer nad vstopnim, zaledenim pragom... Povzpnem se do vrh žleba. Pod seboj vidim strme, obrasle skoke vse dol do velikanskega desnega ozebnika Cetine na našo »Dolgo bosensko smer«. Strmino so razorali plazovi, na gornji del je sijalo Sonce. Napravim nekaj posnetkov. Obrnem se na levo. Preštudiral sem možnost, da po prečnici pridem natanko nad zaledeneli skok, kjer se bosta moja dva partnerja kmalu prikazala. Šlo bo! Kočljiva prečnica pod izboklo, krušljivo steno, po snežiščih med borovci, sledeč gamsovi stezici in že sem nad skokom, kjer sta se moja dva partnerja dajala z ledom. Pojavi se Naim. Stal sem tiho na gozdnatem grebenu, napravil nekaj posnetkov. Naim je plezal proti meni. Zdajci vzdigne glavo in — ne more verjeti svojim očem. Ves je osupnjen. Kako le sem prišel sem? Kmalu smo bili vsi trije spet skupaj. Navezal sem se, se malo oddahnil in nato zaplezal prvi. Bili smo v srednjem, položnejšem delu stene, pred nami so se širile snežne planjave, tu in tam pečine pa ljubke munike, ki so s svojimi vejami štrlele iz snega. Zdaj smo dobro videli Vidrino grudo, osamljeni, ogromni steber, čisto na levi. Desno je štrlela nad ozebnikom Cigara, vitka kamnita igla. Nad nami naravnost navzgor po desni strani Cigare je oral goro ozebnik do vrha Cetine, mestoma pretrgan z zaledenimi skoki in stenastimi previsi. Nekoliko bolj na desno so kipeli v nebo (oziroma so padali z neba!) ledeni slapovi, ozki ledeni pasovi med stenami. To bi bila lepa smer, smo rekli.

Nekaj naslednjih raztežajev smo se vzpenjali po globokem snegu z nagibom okoli 45 stopinj. Ugledal sem nekakšne sledi v snegu desno pod stenami in nad nami. Mikale so me in ko sem prišel do njih, na prvi mah nisem verjel svojim očem, potem tudi ne svoji pameti, ki mi je lepo in jasno dopovedovala, da so to medvedje sledi. To so dokazovali odtiski krempljev vrh šap in to dosti sveži odtiski, celo umazani z rjavo zemljo. Sklepali smo, da je žival verjetno prišla iz hoste od Milanove kočee, prečila ozebnik tam, kjer poteka dolga bosenska smer v spodnjem, položnejšem delu, zaupala je razčlenjenemu svetu, prečila pod vršnim delom Cetine in se znašla na teh širokih snežnih strminah. Sledovi so povprek držali v levo v »naš ozebnik«. Do sem smo dreveneli, naprej pa smo se čudili medvedji razumnosti. Prišli smo pod ozebnik in začel sem plezati na prednjih zobeh derez po 55–60 stopinj strmim ledu. Slep ozebnik je držal levo navzgor in se izgubil v steni. Po majhnem snežnem napihanem razu sem spet začel »delati« v hudi strmini, v samem požledu. Vse skupaj, te gladke, izprane stene, ki štrle iz ledu, in ta vrtoglava strmina, ki se izgublja pod nogo, me spominja na Pallavicinijev žleb v Grossglocknerju, ki sem ga julija 1976 »premeril« z dvema Avstrijcema, Marcusom in Lorenzom iz Tirolske. Kako je padalo kamenje! Po 8 urah plezanja smo stali pod vrhom srečni, da smo ušli temu peklu. Končno se mi je posrečilo nekaj ukreniti tudi za lastno varovanje, ko sem zasadil

pozna že marsikdo od naših alpinistov. 301 alpinist je dosegel vrhove: Pik Komunizma, Pik Korženevskaja in Pik Lenina.

Federacija alpinizma ZSSR je najtežje vzpone odlikovala z medaljami. Dobili so jih udeleženci in vodje vzponov (v oklepaju). Zato so prejeli: Samin Karov, jugovzhodna stena (J. Galicin); Pik 5200, severna stena, Pamir (J. Gorenčuk); Pik Moskovskaja Pravda, vzhodna stena, Pamir (Solonnikov); Pik Komunizma, jugovzhodna stena, Pamir (A. Nepomnjači. Srebrno: Zahodna stena Čauhi, Kavkaz (Š. Miriamšrili); Pik Sindon, Pamir (O. Šumilov); Pik Evgen Abalakov, severovzhodna stena, jugozahodni Pamir (G. Kartvelišvili); Pik Moskva, severovzhodna stena, Pamir (V. Čerevko).

Bronasto: Bolšoj Nahar, severozahodna stena, Kavkaz (V. Kovtun); Južni vrh Užbe, zahodna stena (J. Sleslov); Pik Luknickogo, severna stena, Pamir (V. Kavunenko); Pik Rossija, zahodna stena, Pamir (S. Efimov).

T. O.

23 DNI V PIK KOMUNIZMA

Rostovski alpinisti (7 mož, vodil jih je A. Nepomnjači) so v 23 dneh (121 ur plezanja) po novi smeri preplezali 2800 m visoko južno steno vrha, ki ima ime po ideologiji. Visok je 7495 m, v južni steni je 1000 m II, 850 m VI. Tudi mesto Kujbišev ima v Pamiru svoj vrh (6189 m). Južnozahodna stena je visoka 1560 m, dovolj, da so štirje vojaški alpinisti z njo dajali šest dni. 650 m V, 100 m VI. Pik 5764 v verigi Darvaš ima enako visoko vzhodno steno, ki so jo Ukrajinci (8) zmogli v 12 dneh v zelo slabih vremenskih razmerah 540 m V, 710 m VII

snežno sidro. S cepinom sem izkopal stojišče. Zdaj pozorneje opazujem medvedovo pot. Sodeč po zarezah v snegu, je to strmo prečnico naredil izredno inteligentno, držal se je na meji stene in leda in plezal v loku gor pod tretji skok. Zbrali smo se vsi trije pod navpičnim skokom, prevlečenim z velikansko snežno zaveso. Naim izjavi, da bi šel rad prvi. Prilepljen na sneg, ki je spodaj počil zaradi prevelikega naklona in lastne teže, je polagoma napredoval. Navpično je, da telo kar meče ven. Kakšna strmina, premišljujem, ko se potegnem navzgor ob Naimovem varovanju. Tu ne pomaga nobena tehnika, noben stil, nič ni tu elegance. 70 stopinj je nagnjeno! Ko pade na 55—60 stopinj, se mi zdi, da hodim po ravnem. Tudi tretje ključno mesto je za nami. Vražje napeto je bilo. Kje je neki šel medved, njegove sledove smo spet zagledali? Nekje je ta skok obšel. Ne, ne! Tam, nekaj metrov levo, se je lepo videlo, kako mu je spodrsavalo na snegu. Kako so mu grabili kremplji, prijemale šape! Neverjetno! Kakšna nesreča je to žival nagnala v pravi plezalski vzpon? Morebiti pa medvedu ni bilo tako težko, saj ima štiri noge in štiri dereze na njih, smo se šalili.

Nad nami se je pokazal v vsej svoji veličini vršni ozebnik, 300 m višine, 50°—55° nagnjen. Držal je naravnost na sedlo v soncu. Navpične ozebnikove stene so branile soncu, da ni moglo do nas. Mraz se je stisnil v vsako razpoko in nas polagoma drobil. Kako smo hrepneli po sedlu in toplem marčevskem Soncu! Raztežaj za raztežajem se je nizal, zdelo se mi je, da ne bo konca, pred nami pa medvedji sledovi. Zadnji metri, še nizek skok in — konec. Sedlo, ravnina! Pljusk svetlobe mi je vzel oči. Vse je bilo sinjkasto, kakor da se je nebo ogledovalo v snegu in delalo s sencami pod snežnimi grebeni čudne prelive, nianse nekega zasnulega, nežnega sveta, ki je bil ves v znamenju sonca, tega dejanskega vladarja našega sveta. Dolgi pod nami je ostal mračni ozebnik, poln mraza, in tudi mrak se je že začel prijemati v skritih kotih. Bilo je pozno popoldne. Globoko spodaj so ostale hoste in pomlad, okoli nas pa je bila še prava zima, beli grebeni in v daljavi vrhovi Čvrsnice, Čabulje, Bjelašnice. Čisti žarki sonca so božali Zemljo in nekakšna nadvse zala toplota se je od zunaj odbijala in vdiralala v naša srca. Konec je plezanja, konec napetosti in naporov. Duša sproščena plava nad snežnimi planjavami in tokavami, v katerih se mešajo temni toni senc pod snežnimi opastmi in strehami, po nebesni sinjini in čistem snegu... Obrnem pogled k sebi: Ena sama mirna struja življenja, skladnost telesa in duše, čutim, da je ta lepota, vsa ta lepota pravzaprav v meni in da je najlepša stvar, ki je zdaj tu, ta duša, ki se sebe zaveda in ki bo postala še popolnejša, ko bo šla skozi šole življenja. Kako? Pot je bila tudi tu vidna: čisto življenje, ki ga ne medejo vrtinci strasti, brez materialističnih ambicij, z jasnim življenjem, posvečenim resnici; ne biti privržen ničemur na svetu, vendar pa delati stvari tega sveta. To je mojstrska modrost, Kitajci so to imenovali kot umetnost »ne-delovanja«.

Sence pod robom grebena so potemnele in se podaljšale. Bilo je že pozno popoldne. Pobrli smo opremo in pogledali za sledovi našega medveda. Iz ozebnika je prišel na sedlo in, sodeč po sledovih, brez duškanja odhlačal po položnih bregeh v gozdove

Pamir ima tudi goro Pik Moskva (6785 m). Severovzhodna stena je visoka 2830 m (1500 m V, 400 m VI). Neka ukrajinska skupina jo je zmogla v 13 dneh.

Trd oreh za plezalce SZ je bil 6995 m visoki Pik Revolucija. Južnovzhodna stena je visoka 2650 m, silovit obraz gore v verigi Jazgulen. Šest instruktorjev alplagerja »Džailyk«, vodil jih je I. Huckiewicz, je to steno plezalo 10 dni (100 ur plezanja). Ocena 1280 m V, 550 m VI.

Že poročila, ki jih posnemamo iz »Alpinismusa«, kažejo, da se sovjetski stil alpinističnega raziskovanja razvija. Ohranja sicer nekatere elemente in metode, ki so se nam zdele močno tuje, vendar sprejema zadnja leta tudi merila in pridobitve zahodne Evrope.

T. O.

SAMIN-KAROV

Čudno ime v daljnem Pamiru. Vrh ni visok — 3709 m — ima pa praktično navpično 1150 m visoko zahodno steno. Preplezali so jo 1977 štiri alpinisti iz Tadžikistana, vodil jih je J. Galicin, plezali so 98 ur, zabili 214 klinov, 23 svedrovcev, 595 m V, 455 m VI. Vse bivake so pretolkli v »netopirjih«.

Tudi pettisočak v Pamiru ni znamenit le zaradi svoje višine. Tak je vrh brez imena, 5200 m, s 1200 m visoko severno steno. 8 Leningraščanov jo je plezalo 76 ur (8 dni). Vodil jih je J. Gorenčuk. Do 4700 m so uporabljali večji del aluminijaste zagozde in svedrovce. Nad 4700 m je stena skoraj navpična, nakar so proti vrhu brani z mogočnim previsom (VI) za 4 raztežaje.

na Uborku. Kakšna moč! Zdaj so nam stvari postale jasnejše ... Saj ta medved je šel tik pred nami, v sledovih je bila v začetku sveža prst, za njim se je trkalikal sneg in kamenčki, ki jih je prožil. Morebiti se nas je ustrašil in jo pobral proti rešilnemu sedlu, kolikor je mogel hitro? Zares, imeti pred seboj takega »solista«, je svojevrstna eksotika, ki jo še lahko doživiš v divjih, visokih gorah v Hercegovini, Bosni ali Črni gori! Zaželel sem temu medvedu, ko smo se zlagoma bližali vrhu, srečen sestop v rešilni gozd in srečen prežitek vsaj te zime, če mu bodo le lovci dali mir.

Pod vrhom smo naleteli na zadnjo zapreko: dvometrsko streho. Cepin sem zabil, kar sem najdalj mogel na drugo stran in pomolil glavo čez rob ... Kakšen razgled! Ves Prenj je ležal naokoli in se kopal v zlatem žaru popoldanskega sonca. Vame je puhnil naval hladnega vetra. Čez streho sta se pripravljala na drugo stran še Braco in Naim. Trudni smo stali na vrhu, oblekli vetrovke in se fotografirali: slikam prensko panoramo v več posnetkih. Na sinjem nebu se rišejo elegantni vrhovi: Osobac (2026 m) s svojim lepim SZ razom, pod katerim slutim kočo Jezerce, Otiš in Zeleno Glavo (2173 m), bariera Vjetrenih brd (zablisnili so mi spomini na samotno grebensko prečenje v februarju 1976), desno Lupoglav (2102 m), ta prenski Alpamayo, in čisto na desni nedotaknjena, prelepa skupina Kerača (2019 m). Začeli smo se spuščati po južni, ponekod že okopneli strani. Tam v daljavi se nekaj giblje ... Silhuete smučarjev! To sta gotovo Gafić in Šišić, saj sta govorila, da bosta prišla sem. Veseli smo tega srečanja v beli puščavi Prenja. Stopimo v zavetje med burje, da se oddahnemo in ju počakamo. Zdaj smo ju videli zdaj spet ne, dve majhni figurici, najbrž sta vozila lepe spuste. Obrnil sem spet navzgor in zagledal kozoroga z velikimi, zavitimi rogovi, svetlimi očmi in rjavo dlako. Tri, štiri metre nad nami je stal, — burje (ruševje) nas je krilo — in gledal v daljavo. Majhen šum in že ga ni bilo več.

Sestopili smo po dolgih snežnih poljanah in srkali vodo, ki se je odcejala po skalah. Strma Krnica nas je pripeljala v gozd pri podrtem pastirskem stanu. Kmalu smo bili pri Milanovi koči. Vsi napor tega dne so nam zlezli v noge. Glej, tu sta tudi Hame in Gafe. Kakšno srečanje — z obeh koncev Prenja! Pripovedujeta, da sta plezala žleb v SZ steni Otiša. Potem noč v koči, pogovarjamo se pri mizi, večerja, v peči plapola ogenj. Malo nas je vseh skupaj takih, ki hodimo pozimi v to goro, tako čarobno in veličastno, da podobne nisem našel v Alpah od Glocknerja čez Dolomite do Mt. Blanca. Takšna srečanja so čudovita, spoznamo drugega človeka in sebe, globlje in bolje, izgine vsa intelektualna mašinerija posameznika, iz globine osebnosti pa sije radost in čista lepota duše. Vendar, kako redki so taki trenutki, ko smo v gorah, ko se učimo — in odprtega srca gledamo vse okoli sebe. Jih je dovolj? Zakaj ne bi tega imeli vsak dan, zakaj ne bi bili trajno v tem? Zakaj ne bi bili vseh 24 ur na dan v tej lepoti, v tem miru in čistosti?

Zjutraj smo šli vsak na svojo stran. Gafa in Hamo sta s smučmi odšla pod Izgorjelo Grudo, mi trije pa smo sestopili do našega bivaka: več ur smo sestopali po strmem gozdu, celo cepin nam je prišel prav, še z vrvjo smo se na koncu morali spustiti.

Alpinistični tabor »Artuč« v Fanskih gorah je pod O. Šumilovim zmozel severovzhodno steno gore Sindon (4800 m), poprečna naklonina stena 48°, višina 1200 m, 160 m IV, 500 m V, 540 m VI. Zabili so 250 navadnih, 30 lednih klinov in 24 svedrovcev, tri bivake so »prestali« v sednih zankah.

»Alplager« Dugoba je pospravil 2050 m visoko severno steno Pik Uzbekistan (4800 m). Preplezali so jo sami inštruktorji, med njimi E. Nasonova, v 44 urah. 180 m VI. Svoj vrh je dobil v Pamiru Evgen Abalakov, zaslužni mojster športa — alpinizma. Vrh je visok 6000 m, severna stena pa 2350 m, od tega je 1540 m V, 118 m pa VI. V šestih dneh so steno preplezali georgijski alpinisti, vodil jih je G. Kartvelišvili.

T. O.

SEVERNA STENA KALANKE

2. sept. 1977 (Alpinismus 6/78) sta 20. sept. 1977 Čeha Josef Rakoncaj in Ladislav Jón po 1800 m visoki severni steni prišla na vrh gore Kalanka (6931 m) v Garhvalski Himalaji. Tura spada med izjemna dejanja v himalaizmu, po slikah sodeč do skrajnosti je vse napeto brez enega samega mesta za oddih. Poročevalec pravi: Nedvomno gre za eno od najtežjih podvigov, kar jih je doslej bilo v Himalaji. Oba češka plezalca sta prav tako nenavadno močan plezalski par. Jón je začel plezati 1963. Preplezal je vzhodno steno Užbe (prva ponovitev Hergianijeve smeri, ocenjene s 5 b), Pik Žurovski (četrti ponovitev smeri Kensičkege, 5 b), v Alpah Bonattijev steber in zahodna stena Petites Jorasses. Rakoncaj ima za seboj severno steno Matterhorna (Schmid), severno steno Trioleta (Contamine) in južni steber v Šari (Kavkaz).

Konec junija 1977 je odšla češka ekspedicija iz Jablonca nad Gizerou, 6 mož, vodil jih

In še krona vsega — moral sem po čelado in jo našel daleč gor v ozebniku polno vode. Počasi smo dričali navzdol in se pri studencih nalivali z vodo. Steza nas je izročila vročemu poldnevnu hercegovskega pomladnega dneva. Naša visokogorska oprema je bila pravi kontrast cvetočim sadovnjakom, iskrečemu se potoku, toplemu Soncu in tisočem žuželk, ki so brzele in brenčale okoli nas. Počasi smo se vlekli po bregovih, kjer je trava komaj ozelenela. Ko smo prišli do prvih vaških hiš, je bilo vse čarobnosti konec. Drug tok nas je zgrabil in že smo z avtom drdrali proti Jablanici.

Prevedel T. Oreš

8. 4. 1972. Muhamed Šišić, Bogdan Rakić in Slobodan Žalica (vsi AO Sarajevo) plezali prvenstveno smer v SZ steni Cetine na Prenju. Tehnični opis smeri je bil objavljen v »Naših planinah« 11 — 12/1972.
19. 3. 1977. Naim Logić, Faruk Zahirović in Slobodan Žalica plezali prvenstveno smer (Medvedji ozebnik) v isti steni. Okoli 700 m; povprečna naklonina 55 stopinj, ključna mesta 60—70 stopinj; IV—V; 7 ur.

Z VRVJO IN KLINI NA BLEGOŠ

MATEVŽ PEČELIN

Kdor le količkaj pozna Blegoš, bo pri priči ugovarjal: »Le kaj imajo z Blegošem opraviti vrvi in klini? Gora je nizka, saj štrli iznad morja borih 1563 metrov. Ni strma, saj se po njenem temenu pasejo krave. Na planino, ki se razprostira le malo pod vrhom, se človek lahko pricijazi kar z avtomobilom. Tisti nekaj skal, ki so raztresene po njegovem pobočju, pa lahko prepleza vsako otroče!« Vse to je res, pa vendar je plešasti Blegoš doživel, da je nekaj prismuknjenih butic šarilo po njegovih pobočjih s plezalno navlako. Takole je bilo:

Nekega lepega dne je prišel k meni prijatelj, doma iz zaselka pod Blegošem, in mi pripovedoval o podzemski luknji nekje v Blegošu. Ne vem, ali je slabo spal ali pa ga je nemara celo pičil kak strupen žužek. Vtepel si je v bučo, da se bo spustil v to luknjo in jo raziskal. Začel me je nagovarjati: »Ti, ki se šteješ za planinca, se na take stvari bolj razumeš. Vzemi se v roke in mi pomagaj, da pridem stvari do dna!«

Ker sem vedno pripravljen za vsako neumnost, me ni bilo treba dolgo prositi. Pri priči sva se lotila dela. Nakurila sva še tri prijatelje, ki so takoj obljubili, da nama bodo pomagali. V soboto smo se že zgodaj zjutraj našli na dogovorjenem mestu. Posedli smo v avtomobil — tako namreč pravi tistemu kupu zarjavele pločevine njegov lastnik —

je František Grunt — po kopnem svetu v Indijo, kamor so prišli 12. julija, 28. oktobra pa so se po isti poti vrnili domov. Od 15. 8. do 20. 8. so iz vasi Lata prišli v bazni tabor na začetku ledenika Ramani (4640 m). Do sem so jim pomagali nositi domačini, nad bazo so nosili vse sami. Prvi višinski tabor so postavili na gornjem Ramaniju. Da so prišli pod steno Kalanke, so morali čez 5600 m visoki greben Bagihni, pri čemer so jih ogrožali plazovi in kamenje.

V severni steni Kalanke je bila prva velika ovira 200 m visoki steber. Tri dni so v slabem vremenu rabili, da so obvladali 700 m stene. 15. 9. je vstopila skupina 5 alpinistov z nalogo, da steno do vrha prepleza. Okoli 12. so prišli do vrha opremljene stene, tam pa jih je čakalo 60 m skrajno strmega ledu. Zvečer istega dne so postavili tabor 3 v višini 6000 m, v naklonini 65°; en sam šotor z eno bivak — vrečo, mesto za šotor so morali izsekati. Ta višinski tabor je stal na začetku ključnega mesta, to je 200 m visoke stene s požledom, težavnost V, eno mesto V+. Za prvih 150 m so rabili tri dni, da so napeli vrvi. Podil jih je čas, kajti čez štiri dni so imeli priti v bazo nosači, da začno odnašati bremena. Toda vršna naveza je bila tedaj še vedno 100 m pod vrhom. Odločili so se, da priplezata do vrha le dva moža — Rakončaj in Jón. Startala sta 19. 9. Nad zavarovano strmo steno (V) sta najprej zdelala 300 m visok izredno strm leden žleb in ob 20., 6100 m našla na snežnem grebenu prostor za bivak. Tu sta prebila svojo šesto noč v steni. 20. 9. ju je 5 ur drobil strm leden kuloar. Potem sta stopila na vršni greben (6400 m), ki ni bil težak. Po njem sta pohitela na vrh in ga 20. 9. 1977 tudi dosegla. Treba je reči, da je med vrhunskimi alpinisti mnogih narodov že toliko kandidatov za »najtežje«, da bi jih tudi najboljši poznavalec in ekspert zelo težko razvrstil v svetovni »rang-listi«.

in se zapodili po dolini. Spetoma smo se ustavili pri gasilskem domu, kjer sem si sposodil nekaj gasilskih pasov, čelad in dvajsetmetrskih vrvi. S seboj smo imeli še plezalno vrv, verigo, navaden drvarski škripec, kakršen se uporablja za spravilo lesa iz grap, pa nekaj ročnih baterijskih svetilk.

Na Hotavljah smo zavili iz Poljanske doline proti Kopačnici in mimo marmornega kamnoloma skozi Volako priropotali v Leskovicu. Tu smo zavili na gozdno cesto, ki drži navzgor, globoko v blegoške gozdove. Na ravni jasni, imenovani v Ogradih, je ceste konec. Tu je še pred vojno stala vodna žaga, o kateri pa je danes le malo sledov. Nad jaso je še vidna jama, kjer se je v jezercu zbirala voda iz okoliških grap in po ceveh tekla na turbino.

V Ogradih smo zapeljali razmajani avtomobil v senco mogočnih starih smrek, pobrali iz njega ropotijo in se odpravili navzgor. Tu se je izkazal prijatelj, ki nas je vodil. V otroških letih je tam okrog menda pasel krave, zato pozna Blegoš kot domače dvorišče. Do cilja naj bi po njegovem imeli kakih petnajst minut zmerne hoje. Razdrapan kolovoz, ki ga dandanes nihče več ne uporablja, nas je vodil skozi stare smrekove gozdove, zdaj navzgor, zdaj čez grape, po katerih je žuborela voda. Za seboj smo imeli že dvakrat po petnajst minut prav nič zmerne hoje, o luknji pa niti sledu. Ker smo začeli sumiti, da nas mož vleče za nos, se je izgovarjal, da je od takrat, ko je on tekal po tistih bregovih za ovčami, preteklo že mnogo vode in tudi gozd je bolj zaraščen. Izbral je drugo, na katero smo naletili sredi gluhega gozda, ko pa je te zmanjkalo, je zavil po eni izmed številnih steza, ki so držale na vse strani. Trapali smo po njej gor in dol, dokler ni zmanjkalo še nje. Naš vrli vodnik nas je povedel skozi gozd kar na slepo in kmalu ni vedel več, kam naj se obrne. Tedaj se je nekdo izmed nas razjezil.

»Sedaj pa imam tebe in tvoje jame že do vrh glave! Če si se hotel z nami norčevati, bi to lahko storil v dolini. Ako mi takoj ne najdeš tiste jazbine, če sploh obstaja in si je nisi izmislil, jih boš dobil z vrvjo po grbi!«

Groznja je učinkovala, kajti ni minilo pet minut, ko smo obstali na robu zevajočega brezna in zijali v globino. Na vrhu ima odprtina kakih petnajst metrov premera, kmalu pa se precej zoži, je pa na nekem sedelcu, ki ga tvorita glavno Blegošovo pobočje in pa neki stranski greben. Kraj je poraščen z bukovjem, tu in tam je zrasla tudi kaka smreka. Tej okolici pravijo domačini Kramarjev laz. Po imenu sodeč je nekdaj morala biti tukaj planota, kjer so kosili ali pasli živino.

Obstali smo torej nad breznom. Nekdo je vrgel kamen in njegovo trkljanje, ko se je odbijal od kamnitih sten, je votlo odmevalo in se izgubilo nekje v globini. Pogum nam je upadel, kajti stvar le ni bila videti tako nedolžna, kot smo si predstavljali. Tonač je prvi stisnil rep med noge: »Raje si dam vrtati luknjo v koleno, kot pa da bi se spustil tja dol!«

Lotili smo se dela. Z verigo smo pritrdili škripec na debelo smreko, ki je rastla na robu brezna, skozenj pa napeljali plezalno vrv. Miran, ki smo ga izbrali, da se bo spustil prvi, nas je pri tem sumljivo opazoval. Venomer je otipaval verigo, če morebiti ni popustil kakšen člen. Nazadnje, ko se je prepričal, da je veriga v redu in da je delo strokovno opravljeno, je spustil eno svojih najpametnejših: »Dobro, vrv, škripec in veriga so v redu in bodo zdržali. Kaj pa, če se izruje smreka?«

Menili smo, da te nevarnosti ni, seveda, če bo imel zaprta usta. Če pa bo venomer gobcal, kaj lahko pride do nesreče, saj je takrat, kadar govori, tako »težak«, da bi ga človek raje nosil navkreber, kot navzdol poslušal. Že smo ga hoteli navezati na vrv, pa se nam je uprl. Menil je, da je čas za pošteno malico, saj smo preplezali skoraj polovico Blegoša, predno smo našli to preklicano luknjo. Takoj smo ga spregledali, da se je podelal in si hoče z malico pridobiti čas. Naše zbadanje ni nič pomagalo, Miran je vztrajal pri svojem. Tako tudi nam ni kazalo drugega, kakor da smo odvezali nahrbtnike in potegnili iz njih klobase, prav take, kot jih čišla naš prijatelj vodnik.

Po malici pa se je pričelo zares. Ker si Miran ni mogel izmisliti več nobenega pametnega izgovora, si je opasal gasilski pas in se navezal. Pričeli smo ga spuščati. Sprva je plezal navzdol brez naše pomoči, ko pa je izgubil čez previs, je zablignjal na vrvi kot zrela hruška. Tonač je kričal v globino: »Sedaj pa obljubi, da boš v dolini plačal škap vina, drugače se lahko zgodi, da nam vrv zdrsne iz rok!« Odgovor, ki je priplaval iz brezna, ni bil nikakršna obljuba, ampak nas je poučil, da se Miran ne da ugnati v kozji rok: »Zastonj se veselite, da boste pili na moj račun, saj mi nič ne morete, se držim za vrv!« Ob tolikšni iznajdljivosti in modrosti, bi se sam Salomon počutil bedaka.

Vrv je enakomerno tekla skozi škripec. Ko nam jo je v rokah ostalo le še kak dober meter, je Miran sporočil iz globine, da je dosegel dno. Povedal je tudi, da je odkril stranski rov. Potegnili smo vrv navzgor. Sedaj sem bil na vrsti jaz. Navezal sem se in že so me prijatelji pričeli spuščati. Kaj kmalu sem se znašel ob Miranu, ki je čepel v skalni duplini, da ga ne bi poškodovalo kamenje, ki se je pržilo pri spuščanju. Dno brezna je bilo pravzaprav nekaj metrov niže, midva sva pristala na velikem kupu gruščja, vej in listja, ki se je sčasoma nagrmadilo na dnu. Zlezla sva s kupa do

nasprotne stene, kjer je nekaj metrov nad nama zijala odprtina stranskega rova. Zrinila sva se po steni do njega, kar pa ni bilo težko, ker je skala precej razčlenjena in ima dovolj oprimkov. Rov je bil ozek in nizek, da se človek ni mogel pošteno vzravnati. Splazila sva se po njem, vendar pa se je končal že po kakih petih metrih, z navpičnim breznom, ki je izginjalo v globino. Legel sem na trebuh, Miran pa me je držal za noge, da sem se lahko nagnil čimbolj nad brezno. Posvetil sem navzdol in ugotovil, da je dno kakih petnajst metrov niže. Opazil sem tudi nekaj stranskih rogov, ki so z dna držali na vse strani. Brezno pa se je nadaljevalo tudi navzgor. Ker so stene bile previsne, sva morala odnehati. Vrnila sva se nazaj v glavno jamo, kjer sva ugotovila, da so nama prijatelji odtegnili vrv. Njihovih pet minut! Prav lepo sva jih morala prositi, če jim smeva plačati vsak en škafo vina, predno so se toliko omeščali, da so naju uslišali. Šele potem sva dobila vrv. Ko pa so naju potegnili na svetlo, je Miran iz jeze hotel napraviti požirek domačega, zato je odvezal nahrbtnik in nastavil čutaro. Lahko bi si bil to delo prihranil, saj je bila čutara prazna. Potuhnjeno hahljanje prijateljev nama je dalo vedeti, da žganje ni izhlapelo v zrak.

Tisti dan torej dna nismo dosegli. Zmenili pa smo se, da se čimprej vrnemo s potrebno opremo.

Ni minilo štirinajst dni, ko smo zopet iskali bližnjice v Blegošu. Tokrat nas je bilo osem. Kmalu smo stali na robu brezna. Pritrdili smo škripec in pričelo se je spuščanje. Do prvega dna se nas je spustilo pet, trije pa so ostali zgoraj, da nas po končani akciji potegnejo na svetlo. V stranskem rovu smo zabili klin in vpeli v vponko še drugi škripec. Miran, ki je bil spet na vrsti za spust, je dolgo otipaval klin, ki je lepo sedel v poklini. Nismo ga prej spravili v luknjo, dokler ni zabil še enega. Še dobro, da sem klino skrili, drugače bi z njimi naježil vso jamo. Ko je Miran izginil čez rob, je takoj obvisel na vrvi. Po kakih petnajstih metrih spuščanja je dosegel dno. Spuščanje je bilo zelo težavno, saj je bilo ob škripcu zelo malo prostora. Ko smo dobili vrv ven, sem se navezal še jaz. Kot bi trenil, sem se znašel na dnu ob Miranu. Ta je takoj pograbil konec vrvi in jo privezal za skalni rogelj. Onim zgoraj očitno ni prav nič zaupal. Pričela sva z raziskovanjem stranskih rogov, a brez uspeha. Vsi so se namreč končali že po nekaj metrih. Samo eden je držal poševno navzgor. Splezala sva po njem, dokler najine svetilke niso otipale stropa. Tako torej, skrivnost jame na Kramarjevem lazju je razjasnjena. Ker na dnu nisva imela več kaj početi, so naju prijatelji potegnili gor. Izbili smo kline in se splazili v glavno brezno. One zgoraj je pošteno ogrelo, preden so potegnili naših pet trupel na svetlo.

O tej jami kroži tudi pripovedka. Nekoč naj bi vanjo padla dekla, ko je iskala zablodelo kravo. Ni se vrnila pa je izvir v Volaki prinesel na dan njene kosti in obleko. Pripovedka pa je očitno plod domišljije, ker v jami ni nobenih podzemeljskih voda. Po našem približnem merjenju naj bi brezno bilo globoko okrog šestdeset metrov.

Ker je bil lepo sončno vreme, smo pospravili našo kramo v nahrbtnike in jo mahnili še na vrh. Po neskončnih blegoških gozdovih smo rinili naravnost navzgor. Kmalu smo dosegli pašnike na Leskovški planini. Tu smo bili prijetno presenečeni, kar smo naleteli na trop krav, ki so se mirno pasle po planini. Odkar je namreč pogorel hlev, je — kot toliko drugih — tudi Leskovška planina osamela. To leto pa so preuredili star senik v pastirski stan in živina se je vrnila na Blegoš. Da bi že opuščena planina ponovno zaživela, je v naših gorah zelo redek pojav. Jaz ne poznam nobenega.

Kmalu smo prisopihali do požganega hleva, kjer je na njegovih temeljih zgradilo prizadevno loško društvo novo kočo. Tisti čas so bili z delom pravkar na koncu in delavci so na vso moč hiteli z delom. Do otvoritve, ki so z njo računali na jesen, je namreč koča morala biti urejena.

Potem smo po grebenu stekli na vrh, kjer smo polegli v travo in se razgledovali. Za razgled z Blegoša je značilno to, da si lahko z njega ogleduješ na eni strani strme, skalne in visoke vrhove, vse tja do Triglava, na drugi strani pa ti pogled splava čez nizke in zelene Polhograjske dolomite. Kakšno nasprotje! Zdelo se nam je, da se nahajamo na mejni črti med nizkim gričevjem in pravimi gorami. Z Blegoša je posebno lep razgled na Škofjeloško hribovje. Spredaj goli Koprivnik, potem poraščena Mladi in Stari vrh, raztegnjena Gabrška gora, pa čisto v ozadju značilni Lubnik. Lepo se vidi tudi Malenski vrh ali Gora, ki jo opisuje Tavčar v povesti »Cvetje v jeseni«.

Ker smo bili ravno jamarsko razpoloženi, smo raziskali še bunker. Vhod smo našli malo pod vrhom. Blegoš je precej pozidan s temi utrdkami, saj je tu čez tekla slovita Rupnikova linija. V zadnji steni bunkerja je zijala črna odprtina in držala v notranjost Blegoša. Vstopili smo v gosjem redu in Tonač, ki je hodil zadnji, je pred vhom recitiral Danteja: »Vsak up pustite, vi, ki vstopate!« Pa bi se njegova škodoželjnost kmalu uresničila pri Miranu, ki je hodil spredaj. V ozkem rovu se je namreč obrnil, da bi videl, če mu sledimo. Pri tem pa je padel v globok jašek in si razbil koleno. Čeprav je znano, da papir vse prenese, si njegovega pridušanja le ne upam zapisati. Podzemeljski hodnik pa nas ni pripeljal daleč v notranjost. Po nekajminutni hoji je ostro zavil in kmalu smo prilezli na svetlo iz bunkerja, ki je bil le nekaj deset metrov daleč od tistega, v katerega smo vstopili.

Veseli in zadovoljni — razen nesrečnega Mirana seveda — smo se vračali v dolino. Z Leskovške planine smo zavili na markirano pot, ki drži strmo navzdol v Leskovicu. Sledili pa smo ji samo do Jelencev, kjer smo zavili na levo, da bi zopet prišli do brezna, kjer smo pustili nahrbtnike z ropotijo. Jelenci so čudovita jasa sredi prastarega gozda. Na njej stojita dve razpadajoči koči, ki sta nekdanj služili gozdarjem za zavetišče. Jaso obdajajo mogočne smreke, ki so tako debele, da jih dva moža komaj objameta. Pod njimi privre na dan bister, hladen, vabljev studenček.

Potem se je zopet izkazal naš vodnik. Po stari navadi nas je vodil čez grape gor in dol, dokler še sam ni vedel, kje je. Verjetno bi iskali nahrbtnike še dandanes, če se ne bi kruljavi Miran razjezil in ga poslal na rep kolone. Tako smo vendarle našli pot do Kramarjevega laza, kjer smo še zadnjič pogledali v temno žrelo pod seboj.

Brezdno torej nima kakih posebnosti, je brez kapnikov, dvoran in podzemeljskih voda. Vendar pa nas je zastrupilo, kajti prijatelj je kasneje v dolino izjavil: »Vem še za eno podobno jamo. Naj me pes povoha, če se ne bomo spustili vanjo!«

Mislím, da ga pes ne bo vohal!

NOČ NA PLANINI DUPLJE

ANDREJ DERNIKOVIČ

Ko pa po rebréh jesenskih
listje vidim, željne mi roke
vzdrhtijo pod bremenom rdečim
in nerade pustijo na drevesih,
kar je zelenih listov. —
Jesen, to je čas zame!*

Sonce je stalo v zenitu, ko sva zasopla pogledala čez rob Prehodcev tja v dolino Tolminke. Meglice nad primorskimi hribi. Predala sva se razkošju pogledov na bohinjske gore; strmela sva nad razdrtim Kuntarjem; v tem koncu Julijcev ni bolj razbitega ostenja. Skozi meglico vidiva le razbrzdano steno, šele daljnogled nama razkrije razbite, škrbinaste stolpe in mračne grape. Prepuščava se udobni lenivosti oktobrskega sonca. Lepo vreme se bo kmalu podrlo, nezadržno bodo prišla jesenska deževja, nepreklican je odhod v Panonijo na enoletni »dopust«. Oba veva, da dolgo, predolgo ne bova več skupaj uživala ne pomladi ne jeseni v gorah. »No,« me tolaži v pismu urednik PV, »prvi in zadnji mesec sta pri vojaki najdaljša, naj že bo kjerkoli.« Prepustiva se mulatieri, udobno se spuščava proti jezeru mimo temeljev, na katerih so stale barake vojaškega mesteca. Hočeš nočeš, zajame te žalost ob misli na sedanost: marsikatera skupnost se zavzema za mir; ampak zaradi bližnjih in daljnih sosedov mora biti pripravljena tudi na vojno. Dvoličnost velikih me spominja na Orwelove besede v Živalski farmi: Vse živali so enakopravne; toda nekatere živali so enako-pravnejše.**

Melanholija se v hipu umakne lepoti Dupeljskega jezera in ko se najine oči napasejo še na temni gladini Krnskega zrcala, so temne misli samo še daljni oblak. Macesni na planini rumene, bukve osipajo rjavo in rdeče listje, smreke pa so odete v zelenino, v barvo zaupanja v pomlad. Kako drugače gledam tokrat na poznane oblike; kakor da podzavest filtrira vtise in jih projicira v zavest: vse je enako kot nekoč, le isto ni več. Mar je v vsakomer navzoč občutek smrti in je jesen tista, ki nas hkrati pomirja in razburja z občutjem neminljivega in neustavljivega umiranja? V življenje pridemo mimo lastne volje in zanj se moramo potem potruditi.

Midva sva na to misel gledala z lažje plati. Skuhala sva si obilno kosilo, po sestavi prav nič prilagojeno priporočilom planinskih dietetikov. Potem sva se zleknila na bregu nad jezerom in priprtih oči zrla migetajoče bleščice na gladini.

Že zdavnaj sva se vrnila s sedelca med Lemežem in Debeljakom, potem ko sva se opajala s škrlatom od Kanina do Razorja in še čez, tja do Zahodnih Julijcev. S travnate strmine je jezero videti temno modro, skoraj črno. Katera struna je tedaj zabrnela in zakaj?

Na vzhodu je na obzorju posvetila oranžno-srebrna plošča. Lunina svečava.

V sirarni sediva ob ognju, natikava na nož sir in ga cvreva nad plamenem. Senja peče kruh: staknila je nekaj moke, pridala sva jušno kocko — namesto soli — in da se pre-

* Mala antologija japonske lirike, prevod Mart Ogen.

** G. Orwell: Živalska farma; TZS, Ljubljana 1970.

več ne zasmodi, še slanino. Potem molčiva. Zrem v njene poteze, ki jih rišejo in spreminjajo odsevi. Kako blizu sva si sedaj. Naj ji povem, kar čutim? Ne. Beseda bi uničila izpovedno moč tišine.

Strese me hlad, obrnem se s hrbtom proti ognju, pa kaj — zadaj se smodim, ko mi iz nosu še vedno kaplja.

Snop isker šine na ognjišču, zažari in ugasne.

Vstanem in stopim na plano — ko da bi stopil v neznan svet: le oziram se in zavest ne dojame ničesar drugega kakor tisto, kar ji sporočajo čuti. In šele čez dolge sekunde (so bile res le sekunde?) se zavem, da letim, ne, lebdim v breztelesnosti. V srebrnem morju se ne zavedam samega sebe, združen sem z oguljenimi, razcefranimi viharinami macesni, s črnjavo jezera, z gorami, z gorami, ki se bleščijo daleč spodaj, sem eno z vso širjavo Zemlje, ki jo jasno, prejasno vidim daleč proč.

Tisti trenutek je presekala moje stapljanje z zemljo ostra bolečina. Zavedal sem se, da sem, sem telesen, da me boli. Zavedal sem se, da sem jaz jaz, da je srebrni slap, ki je zalival pokrajino in ji dal čar grozljive nespokojnosti, svetloba, razlita iz meseca. Vem, da bom zaman še kdaj iskal omamo tiste noči. Tako blizu zemlji in zvezdam ne bom prišel nikoli več. Preveč smo zabetonirani v simbiozo med najtršim in najmehkejšim, kar je ustvarila narava, ujeti v spone med betonom in človekom. Vsi smo leteči Holandci.

Jutro je z ostrim mrazom in zbadajočimi žarki pometlo ostanke noči. Odpravila sva se dalje, skozi šumenje listja, med macesni, in se izgubila v mozaiku vonjavih jesenskih barv.

SREČNI TRENUTKI

JOŽE BREZAVŠČEK

Pogled mi uhaja skozi okno na mogočno piramido Krna, na prostrano ostenje Batognice. Prav dobro razločim zahodni steber, saj sva ga z Leonom zmogla pred kratkim. Priznati moram, da sem več pričakoval od plezanja v tem stebru, vseeno pa sem bil na vrhu presrečen, saj se mi je s tem izpolnila dolgoletna želja. Odkar se zavedam, sem od doma vedno zrl v to gorsko verigo, če je bilo le jasno nebo. Ko sem nosil sivozeleno uniformo, daleč od domačega Krna, se mi je prikazoval v sanjah.

Mar ne plezamo zato, da v steni preizkušamo svojo voljo, svoje sposobnosti, svojo moč? Daleč proč od hrupne vsakdanjosti, v tišini skrivnostnih gora spoznavamo sebe in začenjamo »živeti« svoje življenje. Kako malo je včasih potrebno za osebno srečo! Predramil me je rezki glas telefona. Leonov glas me je vabil na turo: na Montaž, poizkusila se bova v južni steni. Vedno sem si želel pogledati tudi malo čez mejo. S težkima nahrbtnikoma sva prisopla pod steno. Pogled na krušljive stebre nama je jemal dih. Steno je sem in tja zagrinjala megla. Po lažjem svetu sva se vzpenjala nenavezana. Ker je nočna zmrzal popustila, je drobir neprestano brenčal mimo najin角度. To je bil zadosten razlog, da sva si nadela čeladi. Po žlebu, po katerem naj bi tekla smer, so bili kameni izstrelki najštevilnejši. Bilo nama je takoj jasno, da tja ne bova šla prodajat svoje glave. Odločila sva se za svojo smer po markantnem stebru, ki je bil varen pred zahodnim kamenjem. Ker zelo malo razumeva italijanski, nama tuji vodnik po Julijskih Alpah ni koristil. Smer je bila za naju nova. No, sedaj sva bila tu, čas in vreme sta naju že priganjala.

Leon mi je poklonil prvi raztežaj. Stena je bila rahlo posuta s snegom. Precej truda je bilo potrebno, da sem se potegnul čez manjši strešnati previs. Vse skupaj je bilo zelo krušljivo. Prava težava je bilo zabiti dva klina za varovanje. Za to opravilo sem porabil več časa kot za cel raztežaj. Nenavadno, krušljivost nama je šla na živce. Noge so me že bolele od neugodnega sedenja na gruščnati polici, zato sem se po tovariševem »varujem« hitro zaprašil v krušljivo pokončnost. Težava se je začela pri izbijanju klina. Vedel sem, da je to Leonu eden najljubših klinov, zato sem storil vse, da bi ga izbil, toda zaman. Hotel sem že odnehati, pa mi trma ni dala miru. Od izbijanja so me roke tako bolele, da sem v prečnici in manjšem previsu, ki je sledil, kar krepko duškal. No, potem sem zagledal Leona, ki se je udobno sončil na vrhu odsekane stebriča. Moje oči so zaskrbljeno iskale poti naprej. Vse povsod navpičnost, skala pa kot bi bila sestavljena iz majhnih kock. Pred nama je bilo ključno mesto. Ovesil sem se z vsemi mogočimi »specialčki« in stremeni. Po nekaj metrih sem prišel v kratek

kamin, potem pa težav zlepa ni bilo konca, kajti krušljivost je postajala vse hujša in sumljivejša.

Težav in napetosti je potem bilo konec, dosegla sva vrh in obšel naju je občutek neizmerne sreče. Spomnila sva se na Aleša in v najino radost je kanilo kanček grenkobe. Hotela sva mu posvetiti to smer, toda premislila sva se. Ker si tako ljubil domačo zemljo, ti bova raje posvetila kako smer v domačih gorah.

P. S. Prvenstveno smer v J steni Montaža (Italija) sva preplezala 3. 9. 1978 Leon Markič in Jože Brezovšek, AO Nova Gorica. Višina smeri 250 m, ocena V, čas plezanja 5 ur. Nova smer poteka po steburu desno od smeri 45 e a, registrirane v italijanskem vodniku za Julijske Alpe. V smeri ni ostal noben klin.

APRILA NA TRIGLAVU

MARIJA LIPOVŠEK-SÜLER

Pet članov PD Radeče je prvi dan v aprilu preživel v triglavskem pogorju. Povzpeli smo se na Zasavko kočo na Prehodavcih, da bi videli, kako je naša planinska postojanka preživela zimo. Dan se je za nas začel v Zlatorogu že ob 3.15. Po zajtrku smo potonili v temo doline Zadnjice. Jutro je bilo za Trento kar nekam pretoplo. Pot je bila v začetku še kopna, kmalu pa smo škripali po snegu ob bistri, ledeno mrzli Zadnjici. Ko smo pustili za seboj zadnje kmetije in so zvezde že bledele, smo zagazili v celec. Ponekod se je ugrezalo do kolen. Smreke in bukve so se sklanjale pod težo snega, ogromni balvani pa so bili videti nam v jutranjem somraku kot pravljичne hišice.

Ko smo se pričeli vzpenjati, smo se večkrat ozrli na pot, ki drži proti Doliču in Luknji. Bili sta precej bolj kopni, naša pa ...

Že ob vznožju debela plast zbitega snega, ki je kdo ve pred kolikimi urami ali dnevi kot mogočen plaz prihrumel nekje izpod Vršaca in Kanjavca. Nerodno stopamo čez ogromne grude, se kdaj pa kdaj ugreznemo do pasu in si pomagamo s cepinom, da se skobacamo iz snega. Luknja pa dobiva za klobuček rožnatordeč oblaček, ki da slutiti sončen dan ...

Na sedlu nas pozdravi sonce, pa tudi rožnati oblaček nad Luknjo se je razšel v modrino neba.

Kot kamenčki na ogrlici smo nanizani v žlebu, prvi nam izpod cepina pošilja za vrat kose snega. Korak za korakom, stopinja za stopinjo, meter za metrom ...

Na vrhu žleba nas spet pozdravi sonce, tokrat še bliže in topleje kot prej. Na Ozebniku ugledamo par gamsov, izpod njegovega vrha je napol speljanih nekaj plazov, skupina viharikov na senčni strani pa je vkovana v ivje in led. Kako drugačen je svet pozimi. Ustavljamo se, se čudimo razgledu, slikamo in se srečujemo celo z živim svetom; na segu se premetava par mušic, v zraku kroži metulj, mimo nas steče beli zajec ...

Med lopami in Zeleno grivo se nam odpre še lepši pogled na zasnežene vršace. Niti vetra ni, ki bi nam kvaril razpoloženje — le pet ljudi je tu, strme v skrivnostno bajko gora, poslušajo neskončni mir. Bližnji Ozebnik se spogleduje s prav tako bleščeče belim Špičjem. Veriga bolj oddaljenih gora je rumenkasto nadahnjena, a nič manj zala. Panorama grebenov okrog nas je kakor ubrana melodija. S temnomodrega neba greje sonce, na eno samo sinjino.

Med zasneženim Vršcem in Kanjavcem se nam brez meglene kape blešči Triglav, levo od Vršaca strmita Križ in Prisojnik, ki ga deloma zakriva Razor, svoje kamnito, deloma zasneženo lice nam kaže tudi mogočni Mangrt, tam nekje se črta v nebo edinstvena podoba Jalovca.

Sonce je še visoko na nebu, ko nas misel na sestop že priganja. Še zadnji pogled na vrtače, kjer pod debelim snegom počivajo jezera in že se po snegu udiramo skoraj neslišno navzdol, počasi, kakor astronauti po mesecu, le da kdaj pa kdaj noga ne pristane na trdnih tleh, ampak jo pogoltne bela opojnost. Padamo vsi, se smejimo drug drugemu in skrbno izbiramo primerne strmine z varnim iztekom. Prag nad sedlom nas tudi tokrat precej zaposli. Ročaj cepina se zadirja v sneg do okla, roka išče varen oprimek, in — sedlo je vedno bliže. Dalje sestopamo mimo Ovčarije in s komaj nakazane letne poti opazujemo že napokane plazove pod nami. Sonca zdaj nimamo več. Prestopamo čez upognjena in s snegom pokrita drevesca. Za nami je več kot devet ur hoje. Trenta prihaja vse bliže, že hodimo med smrekami, ozaljšanimi s snegom, se spustimo vzdolž velikega plazu, ki je zgrmel v dolino, in že smo na gozdni cesti, ki je deloma še pod snegom. Ko pridemo na kopna tla, so noge tako čudno lahke. Komaj se navadimo na stari korak.

Res, gore so pozimi še bolj očarljive.

NEDELJSKI IZLET V KAMNIŠKE ALPE

MIRJAM RACE-MUŽENIČ

Megla se je neusmiljeno začela spuščati, bliže, vedno bliže. Tokrat pa čisto zares! Drobne krpice sprva prozorne tančice so se po lahkotnem poplesovanju v sončnih žarkih začele družiti, bile so vse večje, gostejše; nežna belina je izginjala, namesto nje je nebo prekrila turobna, gosta sivina. Za hip sem se obrnila in se še zadnjič zazrla v mogočno skaló pred seboj — na desni Grintavec, na levi Kočna. Gori sta tonili v meglo.

Sedmega oktobra letos je bila, tako kot vsaka prva sobota v mesecu, delovna sobota. Kar škoda jo je bilo prebiti med štirimi stenami, saj je sonce tako toplo sijalo. Tudi jasno je bilo in pri nas, v Kopru, se v takih dneh vidi daleč prot severu. Okno v moževi pisarni pa gleda prav tja ... In mojemu možu, planincu z dušo in telesom, se je stožilo po gorah. V nedeljo, zgodaj zjutraj, sva že vozila skozi Ljubljano proti Kamniški Bistrici. Nič kaj prijetno mi ni bilo pri srcu, ko sva stopala v terno, pa še v gozd povrhu! Pot do Kokrskega sedla je minila dokaj hitro, brez posebnih doživljajev in prevelikega napora. Obvezno sem morala odložiti del opreme, malicati in si nekajkrat oddahniti. To je mož z razumevanjem dopustil.

Preden nadaljujem svoje pisanje, moram povedati, da me je v gore speljala ljubezen. Ljubezen! Toda, ne do gorá, ampak do moža, s katerim takrat še nisva bila poročena. Drugače tudi ni moglo biti, saj v vsem mnogoštevilnem sorodstvu, med vrstniki in sošolci ni bilo nobenega, ki bi bil rad v hribih.

Kam? Proti Kočni! Povzpela naj bi se še na Grintavec, ker je pri roki. Uživala sem ob srečanju z gamsjo družino, šokirana sem bila ob prvem pogledu na omenjeni gori. Prvič sem bila v tem koncu, zato sta se mi zdeli toliko bolj mogočni in skrivnostni. Ko sem ju tako, nekoliko nezaupljivo, pogledovala, še nisem vedela, da ju bom lahko v miru opazovala, ne da bi ju tudi spoznala.

Na »križišču«, kjer se stekata pot za na Kočno in druga za Grintavec, sem se odločila, da bom počakala. Medtem ko se je mož odpravil s skupino planincev naprej, sem si v zavetju udobno namestila nahrbtnik in se prepustila lenarjenju. Pogledala sem še na uro, da bi vsaj približno vedela, koliko časa mi bo treba samevati. Pa mi ni bilo prav nič dolgčas! Vedno je prišel kdo mimo in se razgovoril. Nekateri so se šalili na moj račun, češ da sem »kapitulirala«, starejši planinec pa me je celo opozoril, naj ne zaspim. Po skoraj dveurni zamudi se je vrnila skupina planincev s Kočne, istočasno pa tudi tovariš, ki se je zaman skušal prebiti do Grintovca. Prva pot je bila zaradi ledu »trda« in nevarna. Premagovali so jo počasi, s skupnimi močmi, mož in trije planinci, ki so se tu prvič srečali. Drugi, ki je bil namenjen na Grintovec, pa je bil dovolj razsoden in priseben, da se je vrnil, ne da bi pri tem trpel zaradi neuspeha. Zadovoljni, da nam je šlo doslej kar dobro, smo se še slikali in se nato skupaj odpravili nazaj po isti poti, le da se je tokrat vila v meglo in sivino. Dogovorili smo se, da bomo sestopali skupaj. Prva dva pa sta kaj kmalu odbežljala naprej. Med možem in starejšim planincem sem se počutila kar varno in postopoma me je zapustilo nelagodje in strah pred neznanim, saj sem vedela, da skriva megla v sebi prostrano globino. V kočó na Kokrskem sedlu smo prišli že kot znanci. Na pragu nas je sprejela gruča ljudi, med njimi oskrbnik kočó s »toki voki« v rokah. Zvedeli smo, da sta se zgodili nesreči, ena na Skuti, ena na Mlinarskem sedlu in da so reševalci, iz dveh smeri, že na poti. Spreletelo me je po vsem telesu! Nikoli ne bom pozabila tistega trenutka! Pozabila sem na lastno utrujenost, prepotenost, lakoto. Pozabila sem na lepoto, ki sem jo uživala na izletu. V ospredje so stopili prijetni občutki tovarištva in nesebične pomoči neznanih planincev, ki so kljub nedelji hiteli na pomoč. Prisluškovala sem, da bi zvedela še kaj več o nesreči, da bi morda slišala spodbudna upanja; vprašati se nisem upala.

Da bi naju na poti ne zajela noč, sva se z možem kmalu poslovila. Pri spustu sem zbrala vse moči, saj sem bila kar utrujena. Pri avtu sva bila prav, ko je legal mrak na zemljo. Srečala sva rešilni avto in policijo, ki so prišli po ponesrečence. Nemo sem zrla v cesto pred seboj in v mislih je bila le nesreča ...

V tednu, ki je sledil izletu v Kamniške Alpe, sem kar precej počivala in pri tem obujala spomine ... Nekdo me je opozoril na zanimivo knjigo o nevarnostih v gorah. Takoj sem si jo kupila. Priznati moram, da sem prijetno presenečena nad knjigo ing. Šegule. Vsa pohvala in predvsem zahvala mu gre, da je napisal to delo. Mislim, da bi vsak planinec, poleg planinske izkaznice in transverzalne knjižice moral imeti tudi to knjigo. Vsakomur bo kaj odkrila.

Tako, ta izlet je za mano; kdo ve, koliko pa jih je še, na katere se bom, s svojim vnetim planincem, še odpravila.

PLEZANJE IN ALPINIZEM V ZDA

IZTOK TOMAZIN

Združene Države Amerike slove kot domovina skrajno težkega prostega in tehničnega, z eno besedo akrobatskega plezanja. Tak sloves so si ameriški plezalci pridobili zlasti z dosežki v domačih stenah, ki so v evropskih alpinističnih krogih poznani predvsem iz literature. V zadnjih letih pa so evropski alpinisti že obiskali nekatera znana plezalska področja. Med njimi so daleč na prvem mestu seveda Yosemite, kjer so se leta 1973 uspešno preizkusili tudi slovenski plezalci. Cilj evropskih plezalcev pa so predvsem klasični vzponi v velikih stenah (Salathe, the Nose v El Capitanu), medtem ko so najtežje proste in tehnične smeri skoraj izključno domena Američanov. Izjema so le redki posamezniki, med katerimi izstopajo zlasti angleški plezalci, ki so po svojih sposobnostih in načinu plezanja še najbližje ameriškim kolegom. Poleg Yosemitev je v ZDA le še nekaj plezalskih področij, ki jih včasih obišejo tuji plezalci. Mnoge stene in celo gorovja pa so jim skoraj docela nepoznana, čeprav po zanimivosti ne zaostajajo dosti za Yosemite ali pa jih prekašajo. Nekatera področja so neznanka celo veliki večini ameriških plezalcev in alpinistov, predvsem zaradi težke dostopnosti npr. Wind Rivers ali zaradi zastrašujočih vtisov in slabega slovesa npr. Black Canyon, čeprav razpolagajo s fantastičnimi stenami.

Z Borutom Bergantom se nama je nasmehnila redka sreča — v 38 dneh sva kot gosta American Alpine Cluba plezala v številnih plezalskih področjih: Eldorado Springs Canyon, Garden of the Gods, Black Canyon, Aspen-Independance Pass, Capitol, Glenwood Springs Canyon, Boulder Canyon, Needles, Devils Tower, Big Horns, Tetons, Dead Canyon, Wind Rivers, Estis Park. Seznanila sva se z mnogimi vrhunskimi plezalci, ki so nama v izčrpnih pogovorih pomagali ustvariti si podobo o alpinizmu in plezalstvu v ZDA. Namenoma sem uporabil besedi alpinizem in plezalstvo ločeno, ker med njima obstaja precejšnja razlika. To bom opisal v nadaljevanju. Spoznala sva dosežke, etične vrednote in norme, navade in druge značilnosti ameriških plezalcev, kolikor se je le dalo v razmeroma dolgem in obenem kratkem času, ki nama je bil na voljo. In kar je najvažnejše — preplezala sva številne smeri, od srednje težkih do ekstremnih in se tako praktično seznanila z dosežki, katere sva poprej le občudovala v tuji alpinistični literaturi.

Vrednotenje vzponov

Nekoliko je različno od našega. Bistvena razlika je v tem, da v ZDA zelo cenijo tudi krajše smeri, ki so dolge od enega raztežaja do 100 ali 200 metrov. Take smeri so pogoste predvsem v številnih kanjonih, izmed katerih je najbolj znan Eldorado Springs Canyon pri Boulderju v državi Colorado. V tamkajšnjih kratkih stenah so bile preplezane mnoge slovite ekstremne smeri z oceno 5.10 in 5.11 in nekatere med njimi štejejo med najtežje na svetu sploh. Pri nas bi tako nizke stene in smeri skoraj gotovo padle v omalovaževano skupino plezalnih vrtcev...

Posebno cenjene so prve proste ponovitve (first free ascent) smeri, ki so se normalno plezale z uporabo tehničnih pripomočkov, kot so klini, zagozde, lestvice, matice itd. Praviloma so to najtežji vzponi. V splošnem je dejanje prvih plezalcev, ki so neko smer zmogli v prostem plezanju, celo bolj cenjeno kot dejanje plezalcev, ki so opravili prvenstveni vzpon z uporabo tehničnih sredstev. V plezalnih vodnikih pa so seveda navedena imena obojih. Kriteriji pri prvih prostih ponovitvah pa so zelo strogi. Plezalec ne sme za napredovanje uporabiti niti enega klina ali matice. Če jih uporabi, čeprav samo enkrat, njegov vzpon ni priznan kot prosta ponovitev. Taki vzponi imajo seveda tudi dvojno oceno — staro, ki velja za tiste, ki najtežja mesta plezajo tehnično, in novo, ki velja le za plezalce, ki smer zmorejo popolnoma prosto.

Danes je na primer v Eldorado kanjonu le še nekaj tehničnih smeri, vse druge so že zmogli v stilu prostega plezanja. Nekatere izmed teh se zde na pogled skoraj nemogoče — velike strehe in previsi, gladke plošče, previsne počti itd. Prej so bile ocenjene z ocenami za tehnično plezanje A3, A4 in celo A5, sedaj pa večinoma nosijo oceno 5.11 (sedma ali osma stopnja po UIAA lestvici!). Za nastanek teh smeri pa so bile potrebna dolga leta. Prvi vzponi v njih so bili opravljeni predvsem v letih 1959—1967, med plezalci pa zasledimo slavna imena, ki so ustvarjala zgodovino ameriškega alpinizma in plezalstva: Layton Kor, Royal Robbins, Larry Dalke, Pat Ament in mnogi drugi. Najtežje smeri, ki so jih zmogli v prostem plezanju, so nosile oceno 5.9, le redka mesta tudi 5.10. Kar je bilo težje, so plezali tehnično. Prosto plezanje pa se je v naslednjih letih hitro razvijalo in z njim seveda sposobnosti in želje najboljših plezalcev. Začeli so premagovati prva nekdanja tehnična mesta v prostem plezanju. Ocena

5.10 (VI+) pa je bila dolgo časa skrajna meja. Po letu 1966 se je redkim najboljšim plezalcem posrečilo preplezati mesta, ki so jih ocenili z 5.11. Tedaj so v središče zanimanja stopili tovrstni problemi. Eden izmed prvih večjih dosežkov na tem področju izhaja iz leta 1971, ko sta plezalca Erickson in Ferguson prosto preplezala smer Naked Edge v Eldoradu, za katero prej skoraj nihče ni verjel, da bi šla prosto. Tako so bila vrata podobnim dosežkom na stežaj odprta. Prosto plezanje se je vedno bolj uveljavljalo, izredni dosežki so presegali celo najbolj optimistična pričakovanja. Na kratko bom opisal postopek pri nastajanju najtežjih smeri: neka tehnična smer zbode v oči posameznike, ki menijo ali vsaj upajo, da bi se dala preplezati prosto. Nato začnejo s prvimi poizkusi, ti pa so navadno neuspešni in se končajo že kmalu nad začetkom. Smer potem hitro pridobiva na popularnosti in vse več je vrhunskih plezalcev, ki se preizkušajo v njej. Mogi neuspešno odnehajo, nekateri pa vztrajno nadaljujejo s poskusi, doživljajo številne padce in se umikajo iz stene, se vrnejo in znova poskušajo... Končno pa se nekomu ali kar celi navezi le posreči smer preplezati prosto, kar je zelo odmeven dosežek in najde svoje enakovredno mesto poleg največjih uspehov v mnogo višjih stenah. Za to pa je največkrat potrebno mnogo let opisanih poizkusov, nešteto padcev in natančno študiranje smeri, ki seveda dobi oceno 5.11, čeprav je navadno težja od večine drugih smeri s to oceno! Nekatero teh smeri so bile prosto preplezane šele enkrat in jih štejejo v ozek krog absolutno najtežjih na svetu.

Naša naveza v ZDA

Ko sva z Borutom v Eldorado kanjonu plezala najino zadnjo smer v ZDA (5.10), sva lahko v sosednji steni opazovala znanca Johna Bragga, ki sodi med najboljše alpiniste v ZDA. Poskušal je opraviti prvo prosto ponovitev smeri Genesis, ki je ocenjena z A5, in trenutno velja za enega osrednjih tovrstnih problemov. Ko sem ga prvič opazil, je visel 30 m nad tlemi v gladki previsni steni, nad katero se je prevešala velika streha. Z velikim naporom je splezal nekaj metrov višje, nato pa je padel kakih 6 metrov in obvisel na vrvi pod zadnjim klinom. Tu je približno četrte ure počival in se potem lotil novega poizkusa. Spet je padel skoraj na istem mestu kot prej. V nekaj urah sem naštel prek deset padcev. S tem za naše pojme neverjetnim načinom plezanja je nadaljeval vse dopoldne in šele v najhujši opoldanski pripeki se je odločil za umik iz stene. Morebiti se je vrnil že naslednji dan in znova poskušal ali pa je takrat prišel kdo drug. Mnenje mnogih je, da ta smer zazdaj še ni prosto preplezljiva, toda najboljši plezalci vedno znova poskušajo. Nekoč se bo verjetno komu le posrečilo in smer bo priznana kot najtežja ali vsaj ena najtežjih, kar jih obstaja.

Tak način plezanja je v večini naših sten praktično nemogoč ali pa zelo težko uresničljiv. Le kdo bi se na primer lotil Sfinge v popolnoma prostem plezanju in si na kakšnem skrajno težavnem (ali pretežavnem) mestu privoščil deset padcev in tam visel pol dneva?

Zaradi takega vrednotenja kratkih ekestremno težkih smeri pa vzponi v velikih stenah niso prav nič izgubili na veljavi. V nekem smislu so celo mnogo pridobili, saj se danes tudi tu uveljavlja prosto plezanje mest, ki so bila prvotno zmogljiva le s tehničnimi pripomočki. Tako je na primer znana smer the Nose v El Capitanu že 80% preplezana prosto in le ostalih 20% zahteva uporabo tehničnih pripomočkov — od najboljših plezalcev seveda, večina drugih pa še vedno nabije precejšen del smeri. Še bolj značilen primer je slovita stena Diamond v Longs Peaku (Estis Park). Tu so nekatere nekdanje tehnične smeri že preplezane popolnoma prosto, kar pomeni, da so plezalci plezali raztežaje ocenjene s 5.10 in 5.11 na nadmorski višini prek 4000 metrov, kar je res izreden dosežek.

Ocenjevanje smeri

Na prvi pogled je precej zapleteno, vendar pa je težavnostna lestvica popolnoma logična. Od UIAA lestvice se razlikuje predvsem po tem, da je obsežnejša, bolj natančna in naprednejša, saj se ne lovi v začaranem krogu, ki se pri nas obrne s stopnjo VI+ in A4.

Američani poznajo 6 osnovnih stopenj, ki pa niso neposredno povezane z lestvico UIAA. Prve štiri stopnje opredeljujejo le hojo, zahtevnejše vzpenjanje in lažje plezanje (naša I., II., III. stopnja). Za plezalce sta najpomembnejši 5. in 6. stopnja. Peta stopnja zajema vse težave prostega plezanja od naše 3. stopnje navzgor:

5.0 stopnja III	5.7 stopnja V+
5.1 stopnja III+	5.8 stopnja VI—
5.2 stopnja IV—	5.9 stopnja VI
5.3 stopnja IV	5.10 stopnja VI+ (VII—, VII)
5.4 stopnja IV+	5.11 stopnja VII (VII +, VIII)
5.5 stopnja V—	5.12 stopnja VIII
5.6 stopnja V	

Ta lestvica se imenuje decimalna in so jo najprej uvedli v Yosemiteh, danes pa je enotna skoraj za vsa področja v ZDA in Kanadi, uveljavlja pa se tudi drugod. V Yosemiteh imajo stopnjo 5.10 razdeljeno na podstopnje 5.10 a, 5.10 b, 5.10 c, 5.10 d, v drugih področjih pa ima vsaka ocena dve podoceni npr. 5.9 —, 5.9, 5.9 +.

Primerjava z ocenami UIAA, ki so v veljavi tudi pri nas, je le okvirna, večinoma drži, vendar so možna tudi manjša odstopanja. O tem sem se lahko sam prepričal — nekatere smeri v visokih gorah so glede na opisano primerjavo lestvic nekoliko previsoko ocenjene, toda dejansko je le ameriška lestvica fleksibilna in ob upoštevanju nekaterih dejavnikov večinoma zelo točna. Preprosto povedano to pomeni, da je npr. ocena 5.9 enako VI po UIAA, včasih pa zaradi upoštevanja določenih faktojev (kvaliteta varovanja, krušljivost itd.) le VI— itd. Ocena 5.12 je zaenkrat še problematična, nekateri jo priznavajo, drugi ne. Dejstvo pa je, da so nekatere smeri v Coloradu, ki so ocenjene s 5.11, enako težke ali pa težje od smeri z oceno 5.12 v Yosemiteh in drugod.

Zanimivo je, da se kljub skoraj docela enotni lestvici za prosto plezanje, ki sem jo pravkar opisal, ocene smeri med posameznimi plezalnimi področji precej razlikujejo. Te razlike seveda niso uradno priznane, toda vsi plezalci, s katerimi sem razpravljajl o ocenah, so mi zatrjevali, da so najlažje ocene v Yosemiteh, najtežje pa na Vzhodni obali (Shawangunks), zelo realne pa v Coloradu. Npr. mnoge smeri v Coloradu, ki so ocenjene z 5.10 bi imele v Yosemiteh oceno 5.11 ali vsaj 5.10 d. Kar je v Yosemiteh ocenjeno z 5.10, bi bilo v nekaterih drugih stenah 5.10— ali 5.9+, v Shawangunks pa največ 5.9 itd. Teh trditev seveda ni mogoče jemati kot vedno veljavno pravilo, je pa v njih vsekakor precej resnice.

6. stopnja je namenjena tehničnemu plezanju in zajema ocene od 6.0 do 6.10. Vendar pa je tudi v ZDA mnogo bolj uveljavljeno ocenjevanje mest, ki zahtevajo uporabo tehničnih sredstev z ocenami po UIAA-A 1, A 2, A 3, A 4, razlika pa je le v tem, da Američani priznavajo tudi stopnjo A 5. Moje mnenje je, da so ameriške ocene od A 1 do A 3, deloma tudi A 4 včasih nekoliko lažje od evropskih. To pa seveda ne velja za oceno A 5, o kateri vedno govorijo le v superlativih. Z A 5 so ocenjeni raztežaji ali mesta, kjer je napredovanje s katerimikoli tehničnimi pripomočki skrajno težko in zelo tvegano, vmesno varovanje pa tako slabo, da obstoji realna možnost najmanj 20 metrov dolgega padca!

Posebno skupino ocen v okviru tehničnega plezanja predstavljajo stopnje za čisto plezanje (clean climbing), kjer se uporabljajo le zatiči, matice itd. (nuts) iz lahke kovine, nikakor pa ne klini ali drugi pripomočki, ki zahtevajo uporabo kladiva. Tu so ocene C 1, C 2, C 3 in C 4, ki ustrezajo ocenam od A 1 do A 4, vendar so višje od C 2 ali C 3 redke, saj je v tako težkih tehničnih mestih preveč tvegano ali pa sploh nemogoče plezati samo z nutsi.

Poleg opisanih ocen pa je v ZDA vsaka smer ocenjena tudi glede na to, koliko časa zahteva od povprečne naveze. V ta namen so uvedli z rimskimi števkami od I do VI novo lestvico:

- I. — vzpon, največ nekaj ur
- II. — vzpon, 2—4 ure
- III. — vzpon, pol dneva
- IV. — vzpon, ves dan
- V. — vzpon, ca. 2 dni

VI. — vzpon, ki zahteva večdnevno plezanje. S to oceno so ocenjene zahtevne smeri v velikih stenah npr. v El Capitanu. Seveda te ocene veljajo za večino plezalcev (navez), so pa tudi izjeme. Tako je bila slovita smer the Nose v El Capitanu že preplezana v enem dnevu, čeprav je ocenjena s VI. časovno stopnjo. Jasno pa je, da gre pri tem za izjemen dosežek. Tudi midva z Borutom sva v Diamondu preplezala smer Grand Traverse (5.8, A 4) v enem dnevu, čeprav je ocenjena s V. časovno stopnjo itd. Posebna, docela samostojna zvrst plezanja je plezanje v bolvanih (večjih skalah). Marsikdo se bo začuden vprašal — le kaj naj pomeni odličnim plezalcem igračkanje v nekaj metrov visokih skalah? V resnici pa ni tako. Za ameriške plezalce je tovrstno plezanje mnogo več kot le trening za daljše vzpone. Priznavajo ga kot nekakšno plezalsko umetnost.

Bolvani so v mnogih področjih zelo številni in v njih je splezanih ogromno smeri, ki so visoke od nekako treh pa tja do deset metrov, le redko kak meter več. V njih se zelo pogosto preizkušajo plezalci, od začetnikov do največjih plezalnih mojstrov. Posebna

značilnost pravih smeri v bolvanih je, da so ekstremno težke, celo mnogo težje od najtežjih smeri v kratkih stenah, kar se sliši neverjetno, je pa res. Za ocenjevanje pravih smeri v bolvanih obstaja posebna lestvica, ki ima le tri težavnostne stopnje: B1 — težje kot 5.11 v steni

B2 — precej težje kot B1. Smeri s to oceno včasih zmorejo redki izbranci iz kroga najboljših plezalcev, seveda po dolgotrajnem študiranju drobnih oprimkov, ki pravzaprav ne zaslužijo tega imena, in številnih padcev, ki pa zaradi nizke višine niso preveč nevarni.

B3 — ocena za superekstremne smeri, ki so bile preplezane samo enkrat, po nešteti neuspešnih poizkusih. Če se komu posreči, da opravi prvo ponovitev take smeri, se ji potem ocena avtomatično zniža na B2, ker ni dovolj težka, da bi se upirala poskusom najboljših plezalcev!

Večino smeri z oceno B2 in B3 je preplezal slovti John Gill, verjetno najspodobnejši človek v skali, kar jih je kdaj bilo. Njegove kratke smeri so tako težke, da včasih najboljši plezalci v njih še začeti ne morejo. Ob opazovanju teh problemov, ki so pogosto gladke, previsne plošče, z milimetrskimi oprimki ali skoraj brez njih, se ti večkrat vsiljuje misel, da je tam čez splezati za človeka nemogoče. Gill je svojo izredno sposobnost v skali dosegel s trdim treningom in vztrajnim plezanjem v bolvanih. Znan dosežek, ki kaže njegovo neverjetno moč, je bil dvig celega telesa na drogu ali krogih z enim samim prstom na eni roki . . . Danes pa je med Američani, ki veljajo v splošnem za precej atletske plezalce, le peščica takih, ki so se sposobni vzdigniti z eno celo roko. Moč seveda pri plezanju še zdaleč ne pomeni vsega, če pa je povezana z odlično tehniko prostega plezanja, pa so rezultati jasni. Žal pa je Gill svojo aktivnost usmeril skoraj izključno na bolvane in le redke krajše stene, zelo pomembnih smeri pa tu ni preplezal.

Ob vsem tem se mi vsiljuje vprašanje: Zakaj je ravno višina 100 m tista, ki naredi smer v naših gorah? V naših uradnih alpinističnih krogih je namreč prepričanje o tej minimalni višini kar precej zakoreninjeno. V številnih državah, ki so plezalsko in alpinistično močnejše od nas, imajo tudi krajše smeri ustrezno mesto med drugimi plezalskimi dosežki. Res je, da se z manjšo višino manjša alpinistična pomembnost nekega vzpona. Toda tak vzpon je lahko mnogo težji od daljšega (v tehničnem smislu), saj si plezalec tu lažje privoščiti, da svoje sposobnosti res preizkusi do skrajnih meja in doseže, predvsem v prostem plezanju, višje meje, kot so mogoče v daljših smereh. Pri daljših vzponih obstajajo dejavniki (utrujenost, pretnja slabega vremena, časovna stiska itd.), ki bolj ali manj znižujejo meje prostega plezanja, v krajših smereh pa so mnogo manj izraziti. Zapisal sem že, da so bile prav kratke smeri tiste, v katerih sta v ZDA nastajali VII. in VIII. stopnja, ki se nam še danes zdita tako nedosegljivi. Ko so ameriški plezalci obvladali smeri s tema ocenama, so svoje povečane sposobnosti začeli znova preizkušati v velikih stenah in pravih alpinističnih vzponih ter tudi tu pomaknili meje prostega plezanja daleč navzgor. Tako so za naše pojme nepomembne kratke smeri krepko vplivale na kvaliteten razvoj plezalsstva in alpinizma v ZDA. Naj na koncu omenim še to, na koliko začudenih, nejevernih in včasih tudi malce posmehljivih obrazov sva naletela, kadar sva pripovedovala o tem, da pri nas za mnoge ni plezalska smer, če je nižja od 100 metrov.

O ameriških plezalcih

Med gostovanjem v ZDA sva jih mnogo osebno spoznala in v pogovorih z njimi, pa tudi ob pozornem opazovanju sva se seznanila z njihovim načinom življenja, predvsem pa seveda z njihovim plezanjem in alpinizmom.

Na prvem mestu moram omeniti razliko med dvema skupinama — plezalci (rock climbers) in pravimi alpinisti. Poglavitna aktivnost pripadnikov prve skupine je plezanje v skali, predvsem v kratkih, ekstremno težkih smereh v številnih kanjonih in drugih področjih ZDA. Mnogo redkeje ali pa sploh ne, plezajo v daljših stenah (npr. El Capitan) in v gorah, kjer imajo smeri značaj pravih alpinističnih vzponov (Diamond, Sierra, Tetons . . .). Tako so razmeroma ozko specializirani, vendar v svojem elementu — kopni skali dosegajo izredno mojstrstvo, saj so med njimi tvorca in ponavljalca najtežjih prostih in tehničnih smeri. V zimskih mesecih se njihova dejavnost preusmeri pretežno v plezanje zamrznjenih slapov.

V drugi skupini so plezalci, ki zares zaslužijo vzdevek alpinisti. Velik del njihove aktivnosti je usmerjen v daljše vzpone v višjih gorah, pozimi in poleti, mnogi pa obiskujejo tuja gorstva (evropske Alpe, južnoameriške Ande, kanadsko Skalno Gorovje itd.), v katerih dosegajo velike uspehe. Praviloma med njimi ni absolutno najboljših plezalcev v kopni skali, ker so širše usmerjeni. So pa tudi izjeme, ki sodijo v sam vrh prostega plezanja.

Ločitev plezalcev v ti dve skupini je seveda relativna in večkrat težko opredeljiva, dobro pa ponazarja razlikovanja plezalske in alpinistične aktivnosti med plezalci. Zelo opazna je tudi razlika med prostim in tehničnim plezanjem. Že dalj časa je v ospredju prosto plezanje, ki je danes zavzelo neslutene razsežnosti in izredno stopnjo kvalitete. Splošno mnenje v ameriških plezalskih krogih je, da so najboljši v prostem plezanju ravno Američani in Angleži. Morda se zdi taka trditev na prvi pogled nekoliko pristranska, vendar jo dosežki najbolje utemeljujejo. O tem, kako so se meje zmogljivosti najboljših plezalcev pomaknile v območje tehničnih smeri, sem že pisal. Večina ameriških plezalcev se ne glede na njihove sposobnosti ukvarja predvsem s prostim plezanjem, nekateri so celo tako zagrizeni, da plezajo samo take smeri, ki jih zmorejo prosto, nikdar pa ne uporabljajo lestvic ali drugih pripomočkov za napredovanje. Vseeno pa je precej takih, ki se pogosto lotevajo tehničnih smeri. Med njimi so tudi pravi mojstri tehničnega plezanja, zlasti v Yosemiteih. To so predvsem plezalci, ki ponavljajo zahtevne tehnične smeri v El Capitanu in zmagujejo prvenstvene, v katerih tudi ocena A₅ ni redek pojav.

Mnogi ameriški plezalci začnejo s plezanjem zelo mladi (10, 11, 12 let), tako da so danes že nekateri štirinajstletniki odlični plezalci, seveda predvsem s fizične plati. Pri taki starosti je psihična pripravljenost in sposobnost še vprašljiva, vsaj za daljše vzpone. Najin prijatelj Earl Wiggins je na primer komaj 16 let star preplezal slavno smer Salathe v El Capitanu. S soplezalcem sta za vzpon potrebovala le 3 dni in v vsej smeri zabila le 5 klinov! Naša plezalca Gradišar in Zaplotnik sta eno leto pred tem potrebovala 6 dni zelo naporega plezanja in mnogo več klinov, kar pa njenega velikega dosežka prav nič ne zmanjšuje.

V nekaterih področjih ZDA je plezanje presenetljivo razširjeno, še posebej to velja za Colorado (Boulder) in Kalifornijo (Yosemite), pa tudi nekatera druga področja ne zaostajajo dosti. V kanjonih okrog Boulderja sva imela pogosto priložnost videti množico plezalcev v različnih smereh, tudi v najtežjih, še več pa jih je plezalo nekaj metrov nad tlemi (prečnice, bolvani). Presenetilo naju je, da se je to dogajalo tudi med tednom, ne pa samo ob sobotah in nedeljah. Razlog za to je način preživljanja ameriških plezalcev, saj mnogi niso redno zaposleni. Z občasnimi, priložnostnimi zaposlitvami si zagotovijo samo osnovna sredstva za preživljanje. Za tamkajšnje razmere živijo zato precej skromno, velik del prostega časa pa izkoristijo za plezanje. Nekoč nama je spremljevalec pripovedoval o yosemitskem plezalcu, ki ni zaposlen, ker skoraj samo pleza. Zato večkrat nima denarja niti za hrano in ostaja po več dni lačen, seveda pa ne preneha s plezanjem. Ko se mu posreči dobiti hrano ali denar, se naje za nekaj dni naprej in odide plezat... To je seveda skrajnost.

Pravih profesionalnih plezalcev oziroma alpinistov je le nekaj deset, ukvarjajo se s poučevanjem v plezalnih šolah, so zastopniki in reklamni objekti tovarn, ki izdelujejo alpinistično opremo, predavajo o svojih vzponih, pišejo članke itd. Več pa je takih, ki jim naštetu opravila pomenijo le del zaslužka (polprofesionalci). V nekaterih gorskih področjih je tudi precej gorskih vodnikov (npr. Tetons).

Ko sva plezalce spraševala, koliko smeri v povprečju preplezajo v enem letu, sva bila pošteno presenečena. Nekateri so navedli številko 200 ali več, mnogi pa sploh niso točno vedeli. Najin spremljevalec Henry Barber je do pred kratkim plezal več kot 300 dni na leto, sedaj, ko je zaposlen kot zastopnik podjetja, ki izdeluje plezalno opremo (Chouinard), pa pleza »le« 200–250 dni na leto! Marsikdo se bo ob teh podatkih zamislil. Že zaradi tega je nerealna primerjava z našimi alpinisti, saj vsak sam dobro ve, koliko dni v enem letu lahko aktivno izkoristi za plezanje. Svoje pa prispeva tudi vreme, ki je pri nas mnogo slabše in zaradi njega nešteti plezalni vzponi dobesedno odplavajo po vodi. Med najinim plezanjem v ZDA sva imela le dva dni dežja in nekaj hudih neviht v stenah, drugače pa je bilo vreme lepo. Razumljivo je, da plezalcem, ki lahko aktivno plezajo 200, 300 in več dni na leto, ni nujno potreben še poseben trening. Vseeno pa se mnogi še dodatno ukvarjajo s telovadbo, redkeje tudi s tekom in s tem pridobivajo predvsem moč in vzdržljivost. V splošnem so telesno odlično pripravljene, toda predvsem za kratkotrajne ekstremne napore v krajših stenah. Za pravo alpinistično dejavnost (dolgotrajno naporno plezanje, hoja s težkimi nahrbtniki itd.) so opazno slabši, z izjemo pravih alpinistov, za katerega pa sem že zapisal, da niso v večini.

Zaradi opisanih razlogov poprečen ameriški plezalec doseže večjo sposobnost plezanja v skali od evropskega ali denimo našega plezalca. Razmerje je seveda drugačno pri splošno alpinističnih sposobnostih. Tudi značaj smeri je temu ustrezen. Večina jih nosi oceno večjo od 5.7, smeri, ki bi bile lažje od 5.5 pa v plezalnih vodnikih skoraj ni zaslediti, razen v visokih gorah.

Povprečen plezalec je v svojem udejstvovanju prostorsko razmeroma omejen. Če je npr. iz Colorada, pleza predvsem v tamkajšnjih kanjonih, občasno zahaja v Yosemite, druga področja pa so mu malo ali pa sploh nepoznana oziroma v njih ni plezal. Znatno redkejši so tisti, ki so plezali v tujini. Tu so jim najbolj dostopna področja kanadske

Skalno Gorovje, Andi, v Evropi pa največ plezajo v Zahodnih Alpah (Chamonix), angleških obmorskih pečinah, redkeje pa v Dolomitih in Vzhodnih Alpah. Nekaj pa jih že zasluži ime svetovni popotniki, saj so plezali skoraj v vseh plezalsko zanimivih področjih. Zapisal sem že, da so Američani mojstri v kopni skali in ledu, sami pa priznavajo, da so slabši v snegu. Splošen vtis je, da imajo njihovi alpinisti in zlasti plezalci (rock climbers) do plezanja bolj športen odnos kot pri nas. Večina naših plezalcev v mladih letih zahaja v gore najprej po nadelanih poteh, nato pridejo na vrsto lažje smeri, kar jim pomaga ustvariti bolj ali manj primeren odnos do gora, ki je osnovni temelj alpinistične aktivnosti. V ZDA pa 10—15 let star fantič, bodoči plezalec, spoznava V. in VI. stopnjo v krajših smereh že zelo zgodaj, preden dobi osnovne vtise o pravem gorskem svetu.

Lik ameriškega plezalca dopolnjujejo še številne drobne značilnosti. Skoraj vsi pri plezanju težjih smeri uporabljajo kredo (magnezijo), s katero si mažejo roke, da jim olajša prijem oprimkov, in če plezajo bos, enako naredijo s stopali. Le redke bele vrane shajajo brez krede tudi v zelo težkih smereh. Seveda sva tudi midva pridno uporabljala to pomagalo, in moje mnenje je, da je njegova uporaba v ZDA kljub nekaterim etičnim dilemam utemeljena. Oprimki v najtežjih smereh so zelo majhni, skala gladka, roke pa se močno potijo, k čemur v precejšnji meri prispeva huda vročina. Uporaba krede zlasti v granitu in podobnih kameninah omogoča plezanje znatno težjih detajlov, kot bi bilo to možno brez nje. Vsaka stvar ima tudi svoje senčne plati, pri kredo je to mazanje stene, saj na mestu oprimkov ostajajo beli madeži, tako da včasih oprimkov sploh ni treba iskati, ker so madeži daleč vidni. Večina plezalcev uživa (kadi) marihuano, kar je znana stvar, a se bo marsikomu zdelo strašno pohujšljivo. Sami pa zatrjujejo, da je to prav nedolžno mamilo, ki nima dosti močnejšega učinka kot na primer pivo. Manj je takih, ki poleg »travce« jemljejo še kaj močnejšega. Navadno tega ne počenjajo pred ali med vzponom, čeprav so bili tudi taki primeri, ki pa so jih drugi splošno obsojali.

Kar se pa tiče plezalske etike, so zelo lepo vzgojeni. Spoznala sva, da se večinoma strogo držijo plezalskega fair playa, ki postavlja prednje dosti strožje zahteve, kot obstajajo pri nas. Predvsem to velja za prosto plezanje. V številnih prosto preplezanih smereh so na nekaterih mestih že zabiti klini, toda plezalec jih uporabi samo za varovanje, nikakor pa si z njimi ne pomaga pri napredovanju, ne glede na težavo. Isto je z opremo, ki jo plezalec vzame s seboj v steno (večinoma nute) — ravno tako jo porabi le za varovanje. Na težkih mestih se bo lahko tak plezalec zadrževal ure in ure, poskušal jih prosto preplezati, čeprav ima lahko poleg sebe zabite kline in možnost, da uporabi nute. In če takega mesta nikakor ne zmore prosto, se raje obrne in sestopi, kot pa da bi si z uporabo klina pomagal navzgor. To pravilo prekršijo včasih v zelo dolgih smereh v velikih stenah, kjer bi bil povratek prezahteven in preveč nevaren. Tam najprej poskušajo vse, da tudi najtežja mesta zmorejo v prostem plezanju, če pa to le ni mogoče, uporabijo klin(e), nato pa spet nadaljujejo prosto, dokler je mogoče. Te navade v naših gorah ni. Nikomur ne bi prišlo na misel, da bi sestopil, če teželega mesta, ki je že (ali pa še ne) opremljeno s klini, ne bi mogel preplezati prosto.

Ko že pišem o plezalcih, moram omeniti tudi nežnejši spol. Spoznala sva nekaj odličnih plezalk in nekatere med njimi sodijo prav tako kot njihovi moški kolegi v sam svetovni vrh. Najboljše so sposobne plezati tudi smeri z oceno 5.10 in 5.11 kot druge v navezi, nekaj pa je tudi takih, ki v tako težkih smereh tudi vodijo.

O p r e m a

O njej bi lahko napisal zajetno knjigo, seveda pa se bom omejil le na nekatere zanimivosti. Če primerjam opremo, ki jo pri večini svojih vzponov uporablja ameriški plezalec, in opremo našega alpinista, so razlike kar precejšnje.

Vrv: Bistvenih razlik v kvaliteti in proizvajalcih ni. Drugačna je le dolžina, saj skoraj vsi uporabljajo 50 m dolgo (pri nas 40 ali 45 m). Tudi v tehničnih smereh uporabljajo le enojno vrv (pri nas navadno dvojno), s pomožno vrvjo pa vlečejo nahrbtnik ali vrečo. Klini: So vedno bolj zapostavljeni, skoraj povsem so jih izpodrinile matice, zagozdice (nuts). Povprečen ameriški plezalec večino svojih vzponov opravi brez klinov. S seboj včasih vzame le enega, ki pa ga uporablja za odstranjevanje matic, ne pa za zabijanje. V njegovi opremi ponavadi ni kladiva. Uporaba kladiva je omejena predvsem na zahtevne tehnične vzpone in take, pri katerih zaradi strukture skale ni mogoče uporaba nutov, npr. v gladkih ploščah (svedrovci), velikih previsih in strehah, čeprav se tudi tu zagozdice oziroma matice dostikrat obnesejo. Svedrovci so razmeroma pogost pojav v najtežjih prostih smereh. Zavrtani so pod najtežjimi mesti kot nekakšna pristajalna baza za mnoge padce. V splošnem pa je velika večina drugih vzponov, tudi prvenstvenih, preplezanih čisto (clean climbing), torej z uporabo nutov.

Nut: Zanje bo treba čimprej najti enoten izraz, ki se bo uporabljal. Dobeseden prevod pomeni matica; res je, da nekatere vrste po obliki spominjajo na matice za pritrjevanje vijakov. Najbrž bi bil ta izraz še najprimernejši. Glede na vrsto oziroma način uporabe bi bil primernejši izraz zagozdice ali zatiči. Narejeni so iz lahke kovine in zelo različnih oblik. Največ uporabljajo dve vrsti — nepravilne šesterokotnike, ki res spominjajo na matice (hexentrics) in trapezasto oblikovane (stoppers). Oboji niso povsem neznan pri nas, čeprav so jih le redki nosili s seboj v steno, še redkejši pa uporabljali. Njihove dimenzije se močno razlikujejo, najtanjši so debeli približno milimeter, najdebelejši pa uspešno nadomeščajo široke zagozde in bonge. Druge vrste redkeje uporabljajo. V zadnjem času pa so zelo propagirane matice oziroma zagozdice, ki se v počti razširijo in se lahko uporabijo tudi na mestih, kjer so vse druge vrste nutov odpovedale npr. v strehah. Imenujejo jih friends, sestavlja pa jih mehanizem gibljivih kovinskih delov, spojenih z jeklenimi žicami. Reklame o njih so polne superlativov, tja do trditve o pravi mali revoluciji pri varovanju, vendar se do sedaj niso pretirano uveljavili, v precejšnji meri tudi zaradi visoke cene. Pri nas bi bila njihova uporaba močno omejena, ker so primerni le za širše počti, s katerimi pa naša skala ni ravno bogata. Vseeno pa sem prepričan, da bi se v naših stenah dalo prihraniti mnogo klinov in s tem nepotrebnega zabijanja prav z uporabo vseh vrst zagozdic oziroma matic.

Kdor se želi o teh zadevah natančneje seznaniti, ima v tuji literaturi, ki nam je postala že precej dostopna, obilo možnosti.

Ameriški plezalec razpolaga tudi z množico posebnih pripomočkov, katerih uporaba pa je zelo tvegana, vendar prav oni včasih rešujejo težke položaje in omogočajo napredovanje na mestih, kjer vse drugo odpove. Mednje sodi znani hudičev krempljč, ki je že tudi marsikomu izmed naših plezalcev pomagal čez gladka mesta. Za najtanjše razpoke uporabljajo kaveljčke v obliki sidra (crack n'ups), v razpoke, ki so ostale od izbitih klinov zatikajo spet drugačne itd., itd., skratka cel arzenal priprav, ki ne zahtevajo uporabe kladiva. Druga skupina teh dvomljivih zadev pa deluje le s kladivom. Tu so znane bakrene glavice (copper heads), ki jih z udarci kladiva razmažeš v drobno vdolbinico v skali in potem upaš, da bodo zdržale tvojo težo. Različno oblikovane ploščice, večinoma zelo majhne in nekatere kot las tanke naj bi sodile med kline, čeprav jim niso v ničemer podobne. Včasih niti ne veš, kako bi jih zabil... Omenil sem le nekatere tovrstne pripomočke, fantje, ki so pred leti plezali v Yosemiteh, jih precej poznajo, drugi pa si v naših stenah že viseči na kakem zelo slabem klinu pričarajo podobne občutke negotovosti in strahu. Midva sva na srečo v ZDA plezala predvsem proste smeri in nama je bilo videnje na omenjenih pripomočkih večinoma prihranjeno.

Osebna oprema: Tudi tu so razlike kar precejšnje. Začel bom pri glavi — čelade ne uporabljajo razen pri lednih in kombiniranih smereh ter v izredno krušljivih smereh. Nekateri se zadovoljijo kar z ruto ali s trakom okoli glave, drugi plezajo gologlavi. Uporaba čelade je res manj utemeljena kot v naših gorah, saj je v ZDA skala večinoma dosti kompaktnjša in ni toliko nevarnosti padajočega kamenja, svoje pa prispeva tudi huda vročina. Seveda je plezanje brez čelade tudi za kanec svobodnejše, saj ti na glavi ne čepi breme, čeprav le majhno.

Plezalnih pasov, kot jih uporabljamo mi, skoraj ne poznajo. Za navezovanje večinoma uporabljajo širok najlonski trak, ki si ga večkrat ovijejo okrog pasu in nanj privežejo vrv. Le redki uporabljajo plezalne pasove, ki pa so preprostejši in lažji od naših. Nepogrešljiva je seveda vrečka s kredo.

Plezalni čevlji se močno razlikujejo od naših, saj so zelo lahki, podplati iz gladke neprofilirane gume in popolnoma upogljivi. So res odlični za plezanje v vseh kameninah. Omogočajo mnogo boljši občutek za stope od tistih s trdimi podplati, katere uporabljamo pri nas. Najbolj se obnesejo pri plezanju na trenje, nekoliko slabše pa pri zelo majhnih stopih. Menim, da bi se brez težav uveljavili tudi pri nas, vsaj v krajših smereh. So pa obenem prvovrstna mučilna naprava. Stopala namreč zelo tesno objemajo in stiskajo, tako, da je po končanem vzponu izredno boleče sestopati v njih. Če je stena izpostavljena soncu, je še huje, saj se na vročini guma opazno skrči. Sama sva dodobra spoznala to neprijetno lastnost plezalnikov, ob pogledu na krepko ožuljena stopala pa sva se vsaj nekoliko tolažila z zavestjo, da se tudi drugim godi podobno.

V drugi opremi ni bistvenih razlik, so le drugi proizvajalci in modeli, v splošnem nekoliko bolj kvalitetni, predvsem za obleko in opremo za bivakiranje. Pošteno so bili presenečeni, ko sva jim pokazala najine izdelane vetrovke in rekla, da v takih ali podobnih plezamo pozimi in poleti. To so kar težko verjeli, saj imajo v domačih trgovinah obilo nepremočljivih izdelkov, o katerih marsikateri naš alpinist samo sanja. Glede opreme lahko končam z ugotovitvijo: Ameriški plezalec je vsaj v kopnih smereh opazno manj obremenjen s težo opreme kot povprečen naš alpinist. To predvsem zato, ker ne uporablja klinov, kladiva, plezalnih pasov, čelade, večinoma tudi ne

VZPONI NAVEZE BERGANT-TOMAZIN V AMERIŠKIH GORAH 1978

Št.	Datum	Gora, stena	Smer	Plezali	Ocena, višina	Področje	
1	25. 6.	Bastille	BASTILLE CRACK	Bergant, Greene, Tomazin	5.7 140 m	Eldorado Canyon	
2	25. 6.	Bastille	WEST CORNER	Bergant, Greene, Tomazin	5.8 90 m	Eldorado Canyon	
3	26. 6.	Red Twin Spire	NEW ERA	Greene, Tomazin, Bergant, Wiggins	5.7 90 m	Garden of the Gods	
4	26. 6.	Montezuma	MONTEZUMA RIDGE	Greene, Tomazin, Bergant, Wiggins	5.6 80 m	Garden of the Gods	
5	27. 6.	Chasm Wiev	ROUSSIAN ARETE	Bergant, Tomazin, Wiggins	5.9 600 m	Black Canyon	4. pon.
6	29. 6.	—	SE RIDGE	Bergant, Tomazin	5.8 100 m	Aspen	
7	30. 6.	Trura's Peak, 3900 m	NEWSPAPER ROUTE	Bergant, Tomazin	5.7 500 m	Aspen	
8	31. 6.	Capitol Peak, 4240 m	NORTH WEST FACE	Bergant, Tomazin	5.9 800 m	Aspen	
9	2. 7.	Independance Pass	CRYOGENICS	Barber, Bergant, Tomazin	5.10 100 m	Aspen	
10	2. 7.	Independance Pass	RIGHT SIDE OF PLAQUE	Bergant, Tomazin	5.9 150 m	Aspen	
11	3. 7.	Glenwood Canyon	SQUEEZE THE BREEZE	Greene, Bergant	5.10 150 m	Glenwood Canyon	priv.
12	3. 7.	Glenwood Canyon	BLAST FROM THE PAST	Barber, Tomazin	5.11 150 m	Glenwood Canyon	priv.
13	5. 7.	Castle Rock	BAILEY'S OVERHANG	Bergant, Tomazin	5.7 100 m	Boulder Canyon	
14	5. 7.	Castle Rock	CUSSIN CRACK	Bergant, Tomazin	5.6 120 m	Boulder Canyon	
15	6. 7.	Maiden	EAST RIDGE	Barber, Bergant, Tomazin	5.10 200 m	Boulder	
16	7. 7.	Redgarden Wall	NAKED EDGE and ROSY CRUCIFIXION	Barber, Bergant, Tomazin	5.11 200 m	Eldorado Canyon	
17	9. 7.	Outer Outlet	WEST BUTRESS	Barber, Tomazin, Bergant, Greene	5.8 100 m	Needles	
18	10. 7.	Needles Eye	REGULAR ROUTE	Barber, Bergant, Greene, Tomazin	5.8 50 m	Needles	
19	10. 7.	Outer Outlet	MENOPAUSE MANNOR	Bergant, Tomazin	5.4 80 m	Needles	priv.
20	10. 7.	Outer Outlet	ROUTE no. I	Bergant, Tomazin	5.7 125 m	Needles	
21	11. 7.	Dewils Tower	MCCARTHY NORTH FACE	Bergant, Tomazin	5.10 230 m	Devils Tower	
22	12. 7.	Dewils Tower	HOLLYWOOD & WINE	Bergant, Tomazin	5.10 150 m	Devils Tower	
23	13. 7.	Neimenovana	MOTHER TRUCKER	Barber, Bergant, Greene, Tomazin	5.8 100 m	Big Horns	priv.
24	13. 7.	Neimenovana	VROČA POČ	Tomazin	5.4 80 m	Big Horns	priv.
25	13. 7.	Neimenovana	THE LOOSE	Bergant, Tomazin	5.7 100 m	Big Horns	priv.
26	14. 7.	Simmety Spire, 3090 m	JENSEN DIRECT	Bergant, Tomazin	5.7 350 m	Tetons	
27	16. 7.	Grand Teton, 4199 m	BLACK ICE CULOIR and WEST FACE	Bergant, Tomazin	5.8 800 m	Tetons	
28	18. 7.	Dead Canyon	LOTS SLOT	Bergant, Tomazin	5.9 270 m	Tetons	1. pon.
29	21. 7.	Pyramid Peak, 3600 m	LAKOTNIKOVA SMER	Tomazin	5.3 300 m	Wind Rivers	1. pon.
30	22. 7.	Vrh brez imena, 3300 m	NEZNANA SMER	Barber, Bergant, Tomazin	5.9 220 m	Wind Rivers	1. pon.
31	23. 7.	Ambush Peak, 3660 m	BECKEY ROUTE In VARIANTA	Bergant, Tomazin	5.7 600 m	Wind Rivers	
32	26. 7.	Redgarden Wall	T 2	Bergant, Tomazin	5.9 220 m	Eldorado Canyon	
33	26. 7.	Bastille	WERK SUPP	Bergant, Tomazin	5.9 90 m	Eldorado Canyon	
34	27. 7.	Redgarden Wall	SUPERSLAB	Bergant, Norden, Tomazin	5.10 180 m	Eldorado Canyon	
35	29. 7.	Longs Peak, 4345 m	GRAND TRAVERSE—DIAMOND	Bergant, Tomazin	5.8 A, 500 m	Estis Park	
36	31. 7.	Bastille	NORTH WEST CORNER	Barber, Bergant, Lee, Tomazin	5.10 120 m	Eldorado Canyon	

Priv. = prvenstveni vzpon
1. pon. = 1. ponovitev

lestvic in seveda zaradi lažjih plezalnikov in obleke (navadne kratke hlače in majice). Vse to mu omogoča svobodnejše gibanje v skali in deloma prav zaradi tega lažje premaguje težja mesta. Alpinisti dobro vemo, koliko opreme ponavadi vzamemo v smeri VI. stopnje v naših gorah. Najbolje to potrjuje znana primera: »Ovešen s kovačijo kot novoletna jelka.«

Plezanje in alpinizem sta v ZDA v nekaterih pogledih precej neorganizirana. Nimajo enotne organizacije, ki bi povezovala (vsaj uradno) plezalce, kot je pri nas komisija za alpinizem PZS in tudi KOTG. Obstaja le več klubov, ki so predvsem pokrajinsko ali kako drugače omejeni. Najbolj znan in pomemben je American Alpine Club, katerega gosta sva bila, vendar zaradi zelo omejenega članstva in razmeroma visoke članarine ni organizacija, ki bi popolnoma imela v rokah vse dogajanje na področju alpinizma in plezalstva v ZDA. American Alpine Club (AAC) je nekakšna elitna organizacija oziroma se vsaj ima za tako. Včlanjevanje je zelo težavno, največkrat možno le spričo velikih zaslug in uspehov pri plezanju ali poznanstev z drugimi člani. Klub ima le okrog 1300 članov, vendar pa močan vpliv tudi drugod, ne samo na področju alpinizma.

Mnogo ameriških plezalcev ni včlanjenih v podobne organizacije, kot so naši alpinistični odseki (klubi po mestih) in so v svojih aktivnosti popolnoma neodvisni. Dejstvo je, da od članstva v takih organizacijah nimajo večinoma nobene koristi. Planinskih koč, ki so tako pogost in značilen pojav v naših gorah, skorajda ni — redke izjeme so naj-večkrat v privatni ali klubski lasti. Mnogo bolj kot pri nas je razširjeno bivakiranje na prostem ali v šotorih.

Večina plezalskih področij spada med narodne parke. To dejstvo je razveseljivo, saj je tako poskrbljeno za boljše ohranjanje prvobitnega okolja. Kar se tiče onesnaževanja okolja s strani posameznikov, moram žal ugotoviti, da so Američani, poleg plezalcev in planincev tudi turisti in drugi, mnogo lepše vzgojeni. V gorah nisva skoraj nikjer opazila onesnaženja in kar sama se nama je ponujala žalosta primerjava z nekaterimi našimi gorami ozirom potmi, ki se vedno bolj spreminjajo v smetišča. V ZDA so deloma rešili ta problem z visokimi kaznimi, katere čakajo onesnaževalce. Ne bom prvi, ki meni, da bi bil tak ukrep zelo na mestu tudi pri nas in to ne samo v gorskem svetu, čeprav sam po sebi še zdaleč ne bi rešil vseh tovrstnih problemov.

Za opravljanje zahtevnejših in daljših vzponov v narodnih parkih se je vedno treba prijaviti na postaji rangerjev (uradno osebje v parkih, nekako vmes med policijo in čuvarji okolja). Tam o prijavljenih plezalcih vodijo točno evidenco, ki zajema tudi čas vrnitve. Ko je ta sumljivo prekoračen, sprožijo reševalno akcijo. Seveda se morajo plezalci po končanem vzponu vrniti nazaj na postajo in se odjaviti.

Postopek prijavljanja in odjavljanja se nama je na začetku zdel precej zoprni, saj tega nisva bila vajena. Na srečo je bilo potrebno le pri nekaterih smereh, tedaj pa so to navadno urejevali najini ameriški prijatelji. V Diamondu se nama je celo pripetilo, da je bila smer, ki sva jo hotela preplezati, že zasedena od druge naveze, zato sva hočeš nočeš morala izbrati drugo na rangerski postaji.

Prav na koncu lahko navedem nekaj ugotovitev, ki zadevajo seznanjenost ameriških plezalcev z evropskimi in tudi našimi alpinističnimi dosežki. Pomembnejše dogodke, ki so krojili zgodovino evropskega in zato posredno tudi ameriškega alpinizma, razmeroma dobro poznajo. V tem svojem znanju pa so omejeni predvsem na dogajanja v Zahodni Evropi (Centralne Alpe). Tam jim je znana večina najpomembnejših gora in dosežkov v njih, prav tako poznajo mnoga pomembna imena evropskega (in svetovnega) alpinizma, od Cassina, Buhla, Bonattija ... O Julijcih ali npr. Tatrah niso vedeli praktično ničesar.

Nekoliko bolje je z dosežki vzhodnoevropskih alpinistov, saj vemo, da so v zadnjem času predvsem češki in poljski alpinisti z odličnimi vzponi lepo uveljavili tudi v Zahodni Evropi. Dobil pa sem občutek, da nas skupaj z njimi Američani tlačijo v isti koš, čeprav moramo priznati, da je vsaj po uspehih sodeč nivo alpinizma na Češkem in Poljskem višji od našega. O jugoslovanskem alpinizmu niso vedeli skoraj ničesar.

Še celo vzpon prek južne stene Makaluja, ki je v alpinističnem svetu precej odmeval, je bil večini plezalcev, s katerimi sva govorila, popolnoma neznan. Upam, da je stanje vsaj za malenkost boljše, saj sva poskušala z pogovori in literaturo predstaviti naše gore in alpinizem, čeprav le plezalcem, s katerimi sva se med najinim bivanjem v ZDA srečala. Nekateri so izrazili veliko željo, da bi obiskali našo deželo in seveda gore. Napisane vrstice so le površen prikaz spoznanj o ameriškem plezalstvu in alpinizmu. Če hočeš tako zanimivo in obširno področje dobro spoznati, ga moraš doživeti, toda potem je množico vtisov in spoznanj zelo težko spraviti na papir, nemogoče pa je predstaviti prav vse, kar si spoznal in doživel.

DRUŠTVENE NOVICE

IN MEMORIAM

Od Ivota smo se poslovili na ljubljanskih Žalah že 20. 10. 1977 — iz naših vrst je odšel samo eno leto pred 90-letnico svojega življenja.

Tako visoko starost pa lahko doseže le osebnost, ki živi z naravo in dela vse življenje, med drugim tudi za organizacijo, ki navaja ljudi na zdravo športno življenje v naravi. Ivana uvrščamo med nestorje slovenskega planinstva in alpskega smučanja. Vse življenje je aktivno delal v smučarski, planinski organizaciji predvsem pa z mladino. V svojem aktivnem življenju je obšel dobršen del Evrope, v planinskem društvu Ljubljana-matica je bil nenadomestljiv član upravnega odbora v kateri koli funkciji.

Ivan Marsel se je rodil 4. oktobra 1888 v Dravogradu. Kot marljiv dijak si je želel s študijem prava postaviti življenjski cilj. Vendar socialne razmere v prvih desetih letih dvajsetega stoletja — in status slovenskega študenta v velikem mestu nista dopuščala, da bi Ivan končal študije. Zaradi takratnih razmer je iskal zaposlitev, ki jo je končno našel pri državnih železnicah. Služboval je na mnogih postajah takratnega območja severno-južne železnice Dunaj—Trst. Prva svetovna vojna mu je za štiri leta nadela vojaško suknjo, ki pa jo je po vojni še obdržal kot Maistrov borec za severno slovensko mejo. Nato se je zaposlil kot inšpektor pri železniški direkciji v Ljubljani, kjer je služboval vse do upokojitve leta 1946.

Njegovo osebnost pa smo docela spoznali šele, če pokažemo na njegovo intimno — neizmerno ljubezen do gora v vseh letnih časih. Ves svoj prosti čas je bil v gorah, zelo dobro je poznal Julijske Alpe — prehodil in presmučal je ves domači in sosednji alpski svet. O tem svetu je veliko pisal. Ni čudno, da je imel pri propagiranju planinstva tudi lepe uspehe. Njegova delavnost, iskrena in poštena propagandna aktivnost sta ga leta 1928 zapisali na kandidacijsko listo za upravni odbor Slovenskega planinskega društva v Ljubljani. Po izvolitvi je delal v tem odboru polnih 40 let v raznih funkcijah. Bil je gospodar planinskih domov, ki jih je takrat upravljalo Slovensko planinsko društvo, zanesljiv in vesten planinski vodnik množičnih izletov, smučarskih pohodov, neutrudni propagandist in organizator planinskih zabavnih prireditev. Po osvoboditvi je društveno aktivnost v Planinskem društvu Ljubljana-matica razširil še na večletno aktivnost v odboru Turistične zveze Slovenije. To dejavnost je kasneje nadomestil z zbiranjem

Ivo Marsel

in urejanjem gradiva za osrednji planinski muzej v Ljubljani.

Delovanje Ivota Marsela v mnogih planinskih aktivnostih med obema vojnama in po osvoboditvi je bil velik prispevek veljavi in napredku slovenske planinske organizacije. Za svoje nesebično delo po obsegu in vsebini — saj je storil več, kot mu je velevala formalna delovna dolžnost, je prejel najvišje priznanje zlati častni znak Planinske zveze Slovenije in Planinske zveze Jugoslavije in visoko državno odlikovanje — red zaslug za narod z zlatim vencem.

Pri svojem delu bomo v najbolj kritičnih trenutkih imeli pred očmi Ivota Marsela in z njegovimi izkušnjami bogatili našo organizacijo.

Marjan Oblak

IVANA MIHELČIČA SE BOMO VEDNO SPOMINJALI

Nikakor se ne morem sprijazniti z dejstvom, da Ivana Mihelčiča, nepogrešljivega, vestnega funkcionarja — tajnika meddruštvenega odbora ljubljanskih planinskih društev in tajnika Planinskega društva Obrtnik ni več med nami.

Veder, poln načrtov, natrpan z obveznostmi za sleherni dan Ivan ni poznal počitka. V ranih jutranjih urah je na svojem delovnem mestu ali skupaj z menoj opravil še prenekatero obveznost, preden je nastopil čas delovnih obveznosti na delovnem mestu.

Organizacijskih in delovnih sposobnosti Ivana Mihelčiča ne bo možno kmalu nadomestiti. Živel in izgorel je za planinsko organizacijo.

V soboto dopoldne 19. avgusta 1978 je na delu za našo organizacijo njegovo življenjsko pot pretrgala prometna nesreča. Brez slovesa nas je zapustil zvest prijatelj, neutrudljiv in nenadomestljiv sodelavec.

Ivan Mihelčič se je rodil 23. 12. 1906 v Rožni dolini, v delavski družini, v kateri je bilo osmero otrok. Oče je bil delavec v ljubljanski mestni elektrarni. V skromnih razmerah je zrasel Ivan Mihelčič, se izučil za elektroinštalaterja in v dveh letih dovršil tudi mojstrsko in delovodsko šolo, leta 1932 opravil mojstrski izpit in do leta 1949 vodil svojo obrt, nakar je postal državni obrtni mojster in vse do leta 1961 vodil svojo firmo kot družbeno podjetje. OF mu je med okupacijo zaupala nekatere pomembne preskrbovalne naloge, ki jih je vestno in pošteno opravil, pri tem pa brižno razmišljal, kako bi reševal dom na Govejku, ki so ga oropali tujci.

V planinsko organizacijo se je vpisal leta 1923, leta 1926 je že prvič stopil na Triglav. Planinstvu je bil torej zvest od deških let do zadnjega trenutka svojega življenja, kot delaven član, kot aktiven planinec, kot viden organizacijski delavec in ne nazadnje kot vesten gospodar.

Bil je v planinski organizaciji dvakratni tajnik: v Planinskem društvu Obrtnik od leta 1962, torej skoraj šestnajst let, od leta 1970 pa še pri ljubljanskem meddruštvenem odboru. Med nami se je izkazal kot izjemen človek z izredno razvitim čutom za dolžnost in z neugnano delavnostjo. Za društvene zadeve in stvari je skrbel požrtvovalno, zavedajoč se, da za vselej velja stara slovenska resnica: »Brez muje se še čevelj ne obuje.« Spomnimo se le doma na Govejku, dovršeno oskrbovane postojanke, v mnogočem pravi izraz Mihelčičeve zvestobe, stanovitnosti in vztrajnosti.

PZS mu je v zahvalo za njegovo delo podelila vsa odličja, ki jih daje, prejel pa je tri visoka državna odlikovanja, med njimi leta 1970 red dela s srebrnim vencem.

Od ustanovitve leta 1935 je posloval Obrtniški dom takratne obrtne zadruga v Ljubljani. Po vojni je bil obnovljen kot planinski dom PD »Obrtnik«. Ob tem njemu v spomin in zahvalo lahko rečemo, da nam mora ostati nepozaben zgled, kako je treba upravljati planinsko gospodarstvo združeno z aktivnim planinstvom. Brez dobrega planinskega gospodarstva tudi danes ne gre, to gospodarstvo je sestavni del rekreacijskih objektov delavskega turizma povezanega z markiranimi in zavarovanimi potmi vse do visokogorja.

V spomin Ivanu Mihelčiču je bila 24. 8. 1978 ob 16. uri skupna žalna seja IO PZS, Meddruštvenega odbora in upravnega odbora »Obrtnik«. Na seji je o liku Ivana Mihelčiča spregovoril tov. Tine Orel, ki je med drugim dejal, da je bil »Ivan pošten in izredno sposoben slovenski obrtnik, bil je velika osebnost z vsemi svojimi lastno-

stmi in posebej kot planinec, planinski gospodar in organizator. Zato je prav, če se na sedežu slovenske planinske organizacije od njega poslovimo predvsem z mislijo, da bo z opravljenim delom ostal trajno med nami.

»Znameniti francoski pisatelj Maeterlinck je v nekem svojem delu zapisal, da energija ljudi z njihovimi skritimi lastnostmi vred s smrtjo ne preneha, temveč preide na žive ljudi, ki ostanejo. Čeprav zveni to mistično, je v nekih oblikah resnično, izpolnjeno, doseženo in uresničeno. V tem smislu naj ostane med nami, z nami in v nas, kar smo videli v koreniti osebnosti Ivana Mihelčiča: Njegova društvena delavnost, požrtvovalnost, sposobnost, zanesljivost, zvestoba in za domovino vneta srce.«

V Planinskem biltenu št. 17/78 PD »Dela« je med drugim zapisano o Ivanu Mihelčiču: »Predlanskim smo na Govejku skromno počastili njegovo 70-letnico, usodna prometna nesreča ga je iztrgala iz naših vrst. Vsakoletni tabori ljubljanskih planincev bi brez njega ne bili to, kar so. PD Delo ga je po smrti odlikovalo s spominsko plaketo za njegov nesebični prispevek naši družbi.«

Ljubljanskim planincem bo Ivan Mihelčič ostal svetel zgled društvenega delavca, skromnega, vendar izredno uspešnega planinskega organizatorja.

Marjan Oblak

ZBOR PLV

V soboto in nedeljo (18. in 19. 11. 1978) je bil drugi zbor planinskih vodnikov (PLV) na Loki pod Raduho (PZS, št. 056/107-78, 16. 10. 1978). Na dnevnem redu srečanja je bila izmenjava izkušenj, novosti, dopolnitev pravilnika za PLV in problemi o delu v društvu. Na zboru je bilo skupno 61 udeležencev.

Zbor je pozdravil v imenu Savinjskega MDO tov. Božo Jordan, v imenu domačega PD Luče pa tov. Peter Jež.

V začetku so bili sprejeti v vrste PLV novi kandidati zasavskega MDO, ki so letos končali seminar. Značke jim je podelil predsednik njihovega MDO tov. Drago Kozole (16. navzočih 11). Tudi dva PLV savinjskega MDO sta prejela znački. Na zboru je bil tudi predsednik ljubljanskega MDO tov. Marko Selan.

Delo je nato vodil načelnik KVIZ tov. Danilo Škerbinek. Opozoril je na novosti pri delu in na ponovitev osnovnega znanja za varno hojo. Razgovor je tekel tudi o prepotrebni literaturi, zbirki diapozitivov, o inštruktorjih in problemih vzgoje v naši organizaciji. V razpravi se je pokazala tudi težnja po organizaciji področnih srečanj. Nekaj časa je bilo potrebno tudi za dopolnitev pravilnika PLV, ki jo je pripravil tov. Lojze Motore.

V nedeljo je bil praktični del zбора: Formiranje skupine, kolone, vzpon na vrh Raduhe (2062 m). Malo pod vrhom smo imeli vaje, s posebnim poudarkom na reševanju, navezovanju in spuščanju do tovariša.

Praktična vaja je obnovila spretnost pri uporabi vozlov, navezovanju in podobnim. Osnovni namen je bil dosežen. Spoznali so, kako se to lahko pozablja in da so potrebna srečanja, kjer se obnovi znanje in se pokažejo novosti. Še važnejše pa je spoznanje, da se moramo med seboj povezovali in si pomagati. Spretnosti morajo preiti v navado. To pa dosežemo najlaže na takem zboru. Kratki izleti omogočajo ponavljanje in znanje utrjujejo. Navzoči si drug drugemu pomagajo.

Na Loki pod Raduho je bil v novi koči prvi tak planinski zbor. K dobremu razpoloženju in uspehu je pripomoglo tudi lepo sončno vreme in čudovit razgled na vrhove, po dolini pa je ležala megla. Zakaj ne bi šli na sonce, na goro, kjer je še lepo vreme in čist zrak? Mar se nismo izšolali zato, da bi povedli ljudi tja, kjer je narava lepša?

B. J.

PLANINSKA SEKCIJA DIJAŠKEGA DOMA V KRANJU

Naša planinska sekcija je sestavni del osnovne organizacije ZSMS Dijaški dom. Zadnje čase aktivno sodeluje z mladinskim odsekom kranjskega planinskega društva. Šteje približno petnajst članov. Izletov se udeležuje povprečno sedem članov. Naše izlete vodi tovariš Hieronim Kozjak. Dijaški dom odgovarja za morebitne nezgode, zato je vodstvo nujno.

Program našega dela podajamo na letni konferenci osnovne organizacije. Nenapisano pravilo je, da so naši izleti v tesni povezavi z obiski partizanskih spomenikov in krajev, znanih iz NOB. Tako se vsako leto udeležimo tradicionalnih pohodov v Dražgoše, na Stol in Porezen, na Davovec pod Krvavcem. Prav tako vsako leto organiziramo konec septembra izlet na Triglav. Druge izlete pa organiziramo glede na vreme in razpoloženje članov sekcije.

Člani naše sekcije so iz vse Jugoslavije. En član je celo iz Iraka. Zelo smo veseli, da je naša sekcija tako pisana. Ima pa eno hibo: nobeno dekle iz dijaškega doma namreč ne hodi na izlete. Spoznali smo tudi, da so dijaki iz bolj oddaljenih krajev (ravin) veliko bolj navdušeni planinci.

Naš mentor vodnik?

Zaradi svoje postave, svojih misli in besed je postal nekakšna maskota naše sekcije. Ves čas nam na izletih pripoveduje o planinskih nesrečah v gorah in o svojih najbolj žalostnih dneh v taborišču Ravensbrücku. Poleg tega je bil tudi partizan.

Že pred nekaj leti smo se odločili sodelovati z mladinskim odsekom PD Kranj, pred-

vsem zaradi majhne udeležbe na naših internih izletih. Sedaj stopajo v naše vrste novi, mlajši planinci. Upamo, da bodo popestrili naše izlete.

Čim bolj bomo poznali Slovenijo, tem bolj jo bomo ljubili!

Nedeljko Jevšek

BILO JE LEPO

Planinci MO PD Maribor-matica so že sedmič po vrsti organizirali planinski tabor za svoje mlade člane. Taborili so od 13. 8. do 21. 8. 1978 v prijetni dolini Zadnjici, v osrčju Julijskih Alp. Udeležilo se ga je 85 pionirjev, skupno s svojimi mentorji in mladinskimi vodniki.

Prvi dan nas je ta lepa dolina sprejela zelo neprijazno. Ko smo namreč v Trenti pri Zlatorogu izstopili iz avtobusov, je tako deževalo, da smo le s težavo prišli do našega tabora. Za to majhno neprijetnost pa smo bili kasneje bogato poplačani, kajti vse naslednje dni smo imeli res izredno vreme.

Vsako jutro smo ob petju naše himne »Zadnjica, ti moje kraljestvo«, dvigali zastavo PZS. Na enako slovesen način smo jo zvečer spuščali. Zelo lepo, preprosto in doživeto smo spoznali življenje v naravi. Imeli smo postavljeno poljsko kuhinjo, v kateri sta nam naši izvrstni kuharici pripravljali okusne in obilne obroke.

Vsak drugi dan smo bili na turi, ob dnevih počitka pa smo poslušali predavanja iz planinske šole in prirejali družabne igre. Višek zabavnega dela je bila nogometna tekma med pionirji-planinci in mladinskimi vodniki. Zelo prijetni so bili tudi naši večeri ob tabornem ognju.

Posebno poglavje našega bivanja v Zadnjici so bili seveda izleti. Najprej smo šli iz Zadnjice čez znamenito Luknjo v dolino Vrata. Z njo smo preizkusili telesne zmogljivosti naših mladih planincev.

Večina se je dobro odrezala, tisti malo obilnejši pa so se pošteno spotili. V naslednji turi smo bili namenjeni na Kanjavec. Žal pa nas je kratka nevihta že na Prehodavcih zadržala toliko časa, da nam vrh ni bil več dosegljiv. Nekaj najsposobnejših planincev se je naslednji dan odpravilo na Kriške pode in na Razor. Trud nam je bil poplačan z izrednim razgledom. Nepozaben je bil tudi obisk Trentarskega muzeja, alpskega vrta »Juliana« in izvira Soče, naše najlepše gorske reke.

Višek vsega lepega in prijetnega na našem taboru je bil prav gotovo vzpon na Triglav. Ta dan smo imeli posebej lepo vreme. Ko smo prispeli k Aljaževemu stolpu, je bilo navdušenje na višku, tako da nihče ni čutil žaljevev in utrujenosti.

Vanč Kosi

Motiv iz bukove hoste na Boču

Foto V. Horvat

PLANINSTVO NA BOČU

Planinski dom na Boču se uvršča med tiste izletniške točke severovzhodne Slovenije, ki zahtevnejšim in manj zahtevnim planincem in izletnikom ponuja veliko mero naravnih lepote in možnosti oddiha. Z avtomobilsko cesto prav do planinskega doma na Boču se je do neke meje porušil privlačni naravni mir, obisk pa z vsakim letom beleži nove rekorde. Sicer pa je stezā za sprehode na pretek.

Čprav večina iz Boča odhaja z obljubo, da se bodo kmalu zopet vrnili, si prizadevno PD Poljčane želi gostom dati še več, predvsem še bolj urejen dom, ki ga je potres na Kozjanskem težko prizadel.

Svoje delo so sedaj obrnili v vzdrževanje planinskih poti, v varstvo narave, v vzgojo novih, mladih planincev. Za popravilo doma so porabili preko šest novih tisočakov. Polovico so dobili iz sredstev za odpravo posledic potresa, nekaj denarja pa je priskrbelo PD Poljčane, veliko pa so prihranili s prostovoljnimi delom članov.

Z obnovo spodnjega dela planinskega doma pa so na Boču opravili komaj polovico načrtovane obnove doma. Da bi lahko z njegovo obnovo nadaljevali tudi v zgornjem delu, jim primanjkuje okoli dva milijona in dvesto tisoč dinarjev. Zagotovljenih imajo več kot polovico sredstev, drugo polovico pa pričakujejo od občin Slov. Bistrica in Šmarje pri Jelšah in od delovnih organizacij. Boč pa vsako leto bolj postaja pomembnejša stična točka planincev iz Slovenije in Hrvaške.

Viktor Horvat

S POTA »ISTRSKA PLANINSKA POT« »LABINSKA REPUBLIKA« SLAVNIK — UČKA

Te dni je komisija za Istrsko planinsko pot »Labinska republika«—Slavnik—Učka postavila kontrolne žige na vrh Žbevnice (1014 m) in Orljaka (1106 m), kjer so se tu žigi izgubili oz. so bili poškodovani.

Planinska koča na Slavniku je ponovno odprta vsak dan razen v sredo. Prenočišče za planince — 30 din. Dom je oskrbovan, oskrbnik ljubezniv in gostoljuben.

V Račji vasi je pri Stjepanu Živkoviću cena prenočišča tudi 30 din. Prihod se mora najaviti po pošti 52312 Lanišće in to vsaj 10 dni prej, ker se pošta pozno dostavlja.

Na vrhu Učke od TV stolpa do Vojka je v delu cesta, za planince neustrezna. Okolje je z njo prizadeto. Sodim, da bi moral svet za TV stolpom ostati nedotaknjen. Skupščine občine Buzet, Labin, Pazin in Koper to planinsko pot, ki povezuje dve republikli sredi Istre, zelo čislajo

Predlagajo, da se na planini Gomila (1000 m) postavi kontrolna točka na mestu, kjer je bila I. konferenca AFŽ za Istro 1944. IPP je res zanimiva pot v vsakem letnem času.

Josip Sakoman

ISKALNI APARATI V SNEŽNIH PLAZOVIH

V Ženevi so se v decembru 1977. sestali strokovnjaki za snežne plazove z namenom, da se dogovorijo o najbolj učinkovi-

tih načinih reševanja izpod snežnih plazov. Predvsem so obravnavali elektronske iskalne aparate, s katerimi je moč najti pod plazom zasute ljudi. Zastopniki UIAA, CISA, komisije za turno smučanje in alpinizem pri UIAA ter proizvajalci reševalne opreme so po obširni razpravi sklenili:

a) da je vsak smučar, ki ga odnese snežni plaz, v življenjski nevarnosti,
b) da je takojšnje reševanje najvažnejši faktor, ki daje ponesrečencu upanje, da preživi.

Iskalne naprave omogočajo vsakemu opazovalcu nesreče, da čim hitreje zasutega ponesrečenca odkrije.

Iskanje in reševanje bo učinkovito le, če bodo vsi turni smučarji in alpinisti v zimskih razmerah opremljeni z iskalnimi napravami. To velja še posebno tedaj, ko se gibljejo zunaj smučišč. Prav bi bilo, da postanejo take iskalne naprave za vse, ki so pozimi v gorah, sestavni del njihove opreme.

Na nesrečo pa ne funkcionirajo vse iskalne naprave, ki jih je mogoče kupiti, na istih valovnih dolžinah (frekvenci). Reševalec lahko pomaga ponesrečencu v snežnem plazju le takrat, če imata oba enake naprave.

Ker je tako stanje za varnost smučarjev neugodno, se zavzemajo predstavniki UIAA in CISA, da se valovne dolžine iskalnih naprav poenotijo.

1. UIAA in CISA predlagata za uporabo iskalne naprave, ki deluje na frekvenci 2,275 kHz. Naprava pieps (avstrijske proizvodnje) in skadi (ZDA) izpolnjujeta ta pogoj.

2. Vsi turni smučarji in drugi obiskovalci gora v zimskem času bi jih morali obvezno nositi s seboj.

Ta frekvenca je bila izbrana zaradi tega, ker je takih naprav trenutno največ v uporabi. Naprave, ki jih proizvaja Barryvox

(Švica) so sicer boljše, vendar jih lahko uporabljajo le večje skupine, če so člani opremljeni z enakimi modeli.

Naloga planinske organizacije je, da priporoča uporabo enotnih iskalnih naprav, vzpodbuja vse turne smučarje in alpiniste, da si naprave nabavijo in skrbijo, da z njimi znajo ravnati.

Tako predsednik komisije UIAA Pierre Bossus in predsednik komisije IKAR Erich Friedli.

L. Motore

STANKU PEROVŠKU V SLOVO

Odšel si tiho, skoraj neopazno, kakor da bi tudi s svojo smrtjo ne hotel vzbujati pozornosti in motiti okolice. Takšen si bil vse svoje življenje in takšnega smo bili vajeni videti te pri odborniški mizi vseh teh trideset let: mirnega, skromnega, s svojstvenim prostodušnim nasmehom na obrazu, vedno pripravljenega za vsako delo. Bil si blagajnik, gospodar, vodnik izletov, uradnik, podpredsednik; vsako nalogo, ki si jo prevzel, si tudi brezpogojno vestno opravil. Nikoli se nisi potoževal, nikoli pričakoval pohval. Saj smo v našem odboru z lepimi besedami hvaležnosti res skoparili! In zato te je srebrna značka za zasluge PZS tako veselo presenetila! Da smo te imeli radi in te cenili, to si gotovo vedel, in to ne samo tvoji stari prijatelji, ampak tudi mladi odborniki. Tudi oni so kaj kmalu spoznali, kakšno izkušnost, iskreno privrženost k društvu, kakšno zlato srce se skriva v tem tihem in marljivem odborniku. Radi so pri njem iskali nasvet in odgovor, kadar so imeli težave. Spomin nate v društvu ne bo zbledel. Nikoli, kajti največja pohvala za vsakega odbornika bo vselej: ta je pa tak, kot je bil naš Perovšek.

dr. Sonja Mašera, Trst

ALPINISTIČNE NOVICE

GINO BUSCAINI V PANJAB HIMALAJI

Gino Buscaini, avtor izvrstnega vodiča, in Silvia Metzeltin, sta bila leta 1977 v Panjab Himalaji. Prva sta stopila na Z_2 (6175 m) in Z_3 (6050 m). Na prvi vrh sta se povzpela po južnem grebenu, na drugi pa po severozahodnem. Pri drugem vzponu je sodeloval tudi Mauricio Gaetani. Italijani so bili l. 1977 tudi v Karakorumu. 28. 8. so se povzpeli na Labok₂ (7120 m) Renato Valentini, Enzo Alimonta in Toni Masè iz Madonna di Campiglio.

T. O.

NOVE SMERI V VEVNICI

V »Alpinusmusu« 7/78 so zabeležene nove smeri, ki so jih splezale slovenske naveze. 18. 6. 77 so Jože Žumer, Tine Mihelič, Janez Rupar in Vlado Šlamberger preplezali 600 m visoki vzhodni steber (III, IV, IV+ en raztežaj V, V+ in A₁, 8 ur). 3. in 4. julija 1977 sta Jože Žumer in Tine Mihelič v severni steni Vevnice splezala novo smer (600 m, V in VI, 50 klinov, 3 ostali v steni, 16 ur plezanja). Plezalca sta to smer ocenila za težjo, kot sta znani smeri Piussija in Perisuttija v isti steni. Smer je torej

doslej najtežja v Vevnici (italijanski zapis Veunza, to pot z akcentom na prvem zlogu).

T. O.

MALI MANGRT

V Malem (Koritniškem) Mangrtu je v severni zajedi zapustil eno najlepših prostih plezarij (V+ do VI) izredno sposobni plezalec Cozzolino. Poleti 1977 jo je sam (1. solist) ponovil Ernesto Lomasti. Isti Lomasti je uspešno soliral raz Deje—Peter v stolpu Gamsmutter (3. solo vzpon). Plus-sijevo smer v severovzhodni steni Pirmacolo (1. solo vzpon) in severno steno Kaltwasser—Gamsmutter (3. solo vzpon). Tako Alpinismus 7/78.

T. O.

POLJAKA V SEVERNI STENI LES DROITES

4. zimsko ponovitev severne stene Les Droites sta 6. in 7. marca 1977 opravila Poljaka Wojciech Kurtyka iz Krakowa in Krzysztof Zurek iz Zakopanov. Ponovitev je bila obnemem najkrajša do zdaj, vse druge so trajale tri dni. Kurtyka je bil tudi član poljske ekspedicije na Lhotse in K₂, Zurek pa je poleti 1976 v enem dnevu prišel na Nošak (7492 m), o čemer smo že poročali.

T. O.

GRANDES JORASSES

Smer Bonatti—Vaucher med Pointe Whymper in Pointe Croz sta pozimi ponovila Pierre Begin in Davier Fargeas (24. do 29. 12. 1976). To je druga ponovitev in obnemem zimska prvenstvena.

Vzhodno steno Grandes Jorasses sta marca 1977 v 4 dneh kot prva pozimi preplezala po Gervasuttijevi smeri (4. ponovitev, zimska prvenstvena) vodnik Claude Marmier in Christian Rudolf.

T. O.

AMERIKANSKO-KOREJSKA NAVEZA V MT. BLANCU DU TACUL

Amerikanec Paul Wence (ZDA) in Jaevone Yu sta 17. 6. 1977 splezala prvenstveno smer v zahodni steni Mt. Blanc du Tacul. Smer poteka med Jaegerovim ozebnikom in Cecchinelovim stebrom.

T. O.

ZIMSKI SOLISTI V MATTERHORNU

Schmidova smer v severni steni Matterhorna mika soliste. 12. 3. 1978 jo je preplezal Michael Boos (21) iz Basla. V 10 urah je bil na vrhu. Imel je odlične snežne razmere. Na povratku je moral kljub temu bivakirati pri koči Solvay.

T. O.

VZHODNA STENA MONTE CASTELLO

6. avgusta je ing. Peter Ščetinin v 11 urah splezal prvenstveno smer v Monte Castello, ki spada v skupino Brescia in Garda. S soplezalcem sta smer ocenila s V+ (dve mesti) A₁, večji del IV, V. Stena je visoka 450. Ista naveza je 13. in 14. junija 1976 preplezala steber v vzhodni steni iste gore. Ocena VI—, A₁, v glavnem V. Višina stene 570 m.

T. O.

SALEWA PONUJA NOV TIP ŠOTORA ZA EKSPEDICIJE IN SAMOTNEŽE

Šotor je ameriškega izvora, izredno odporen zoper veter in glede na težo (5 kg) izredno prostoren, saj je prostora za 6 ljudi, štirje pa se ugodno počutijo, četudi se spravijo vanj s prtljago. Novost je ogrodje iz šestih upognjenih »špirovcev« iz lahke kovine »aluflex«, ki dobro napejajo šotor in so obnemem opira za zunanji šotor. Notranjščina je šesterkotna 245 cm krat 220 cm, nylon diha in na njem se ne zgošča voda. Svileni stena leži v spodnjem delu in leži na ojačanem talnem blagu. Vhod je na zadrgo, ima pa tudi letni in zimski vhod na tulec, mrežo zoper moskite in specialno zračenje, obnemem še štiri žepe na notranji steni. Zunanji (vrhnji) šotor ima poseben vhod na zadrgo.

Posebnost šotorja je tudi v tem, da se lahko in hitro razstavi na tri dele in ga je zato lažje nositi.

Za trekking in za himalajce se zelo priporoča dvojček »dunlop«, povezan z velikim uspehom Hansa Schella na Nanga Parbatu 1976. Na evropskem trgu menda že dela »vreme«. Je izredno praktičen, visok 1,30 m, tehta 2,6 kg, sestavi pa se »brez problemov« v 3 minutah, ima dva vhoda — za lepo vreme in za slabo, dva zračnika, zaščiten zoper dež. Nima pa dovolj velikega »napušča«.

T. O.

URAD ZA VISOKOGORSTVO

Office de Haute Montagne je leta 1972 ustanovili G. Devouassoux z namenom, da bi urad dajal informacije plezalcem, jim svetoval in tako zmanjšal število nesreč. Na nesrečo se je ustanovitelj te uradne ustanove v Chamonix leta 1974 smrtno ponesrečil na Everestu. Visokogorski biro se je razvil, imel je vedno več strank, letno kar nad 20 000. Nasvete je biro dajal za stonj, stroške pa je plačalo mesto Chamonix (ca. 100 000 frankov). Mestni upravi se je seveda zdelo veliko in 1. febr. 1978 je chamoniški župan Ch. Couttet poslal okrožnico na 15 naslovov v Franciji in zunaj nje s predlogom, da se stroški porazdele in sicer: 12 % naj bi jih prevzelo mesto Chamonix, 10 % ministrstvo za notranje zadeve, 7 % FFM (Fédération française de

Helikopter GRS med nebom in snegom

Foto Fr. Ekar

la Montagne), 6 % CAF (Club Alpin Français), 5 % CAS (Club Alpin Suisse) in CAJ (Club Alpino Italiano), po 3 % pa naj bi dajale planinske organizacije drugih držav: Belgijska, angleška, španska, poljska in

češka. Na holandsko, severno-ameriško, švedsko in jugoslovansko se chamoniški župan ni spomnil. Zadevo bo obravnavala še UIAA.

T. O.

VARSTVO NARAVE

LEDENIKI V LETU 1976/77

Ker že več kot četrto stoletja navajamo po švicarskih in avstrijskih poročilih stanje alpskih ledenikov, bi bilo zdaj še celo napak, če bi ta na prvi videz manj važni pojav pustili ob strani. Napak zato, ker smo leta in leta brali, da ledeniki v Alpah nazadujejo, da jih jemljejo mile zime, spremembe v ozračju, nesnaga iz turističnega prometa in iz zraka, zdaj pa beremo v l. 1978, ko so nivologi obdelali vsa poročila, da so ledeniki odločilno pridobili na svoji substanci. Zima je bila bogata s snegom, poletje pa radodarno z dežjem in hladom, ki je zaviral kopnenje in tajanje. Po l. 1973 je bilo pojemanje ledenikov že

skoraj pravilo, le malo je bilo med ledeniki izjem. V l. 1975/76 je bilo v Švici na nekaterih ledenikih zares vidno krčenje in to na berninskih ledenikih, ki so za stanje najvažnejši. Tako sta se dva ledenika, ki vode oddajata v Ren, skrajšala eden za 128, drugi za 370 m. V preteklem letu pa je — na srečo, pravijo nivologi — prišlo na ledenikih do povečanja, kakršnega niso zabeležili v zadnjih 20 letih. Posamezni ledeniki so se podaljšali za 30 do 40 m. Ker so bile snežne padavine tudi pozimi 1977/78 precej obilne, se podobna inventura kakor l. 1977 pričakuje v alpski ledeniški inventuri tudi v ledeniškem letu 1978.

T. O.

AVTOSTISKA V ALPAH

Večkrat smo že brali o turističnih krajih brez modernega prometa, največkrat seveda o Zermattu, čeprav je v Alpah poleg Zermatta še nekaj turističnih središč, ki ponujajo gostom za prometna sredstva kočije, zaprežene s konji, s tem pa tudi ceste in ulice, na katerih ne prihaja do cestnih »infarktov«. Obvozne ceste? Drage so in investicija se ne obrne v enem letu. V Zermattu čakajo s kočijami na turiste v St. Niklausu, toliko da so se ubranili ceste. Še vedno so morali zato pristati na veliko parkirišče v Täschu. V Italiji in najbrž tudi v Jugoslaviji se že marsikje toži ljudem po »oazah miru«. Seveda se naglici ni možno povsem umakniti in nekaj avtoprometa ostane, četudi taksijev in avtobusov ni več. V Zermattu zelo »hibridno« raste elektropromet, ki ga je sicer dosti lažje prenašati in pri njem skoraj ni nesreč. Tudi stroški za parkiranje zunaj kraja, prenos prtljage, garderoba na postaji niso ravno majhni (za 14-dnevni dopust kakih 100 DM!). Le redka uporaba žičnice stane več kot taksa za parkiranje pred »oazo miru«.

Kljub temu pa se te oaze lahko vesele dejstva, da dopustniki po njih močno vprašujejo. Kdor hoče preživeti dopust v njih, si mora rezervirati uslugo vsaj pol leta poprej.

V Wallisu je poleg Zermatta več takih krajev: Anzère, Bettmeralp, Saas-Fee, Thyon,

Riederalp; v Berner Oberland: Mürren, Kleine Scheidegg, Gimmelwald (še ne odprt), v Franciji Avoriaz nd. m. v. 1800 m).
T. O.

GORA NE MIRUJE

Kdor se spozna z gorskim svetom, bo temu pritrnil. Med spremembami, ki ostanejo bolj v spominu, so gorski podori, ko se odtrgajo in zgrme v dolino večje kaméne mase in se spotoma razvale, raztreščijo, zdrobe in razprše. Vzroki: potresi, učinki vode, hitro odtajanje ledu v razpokah. Če je v takem zdrs, premiku, podoru veliko skal in grušča, pride lahko do velike katastrofe, če vse to zgrmi globoko v dolino. V spominu nam je še premik skalnih plasti nad Vaiontom, ki so zgrmele v zajezeno vodo. Pa je udrla čez jez in v nekaj hipih pridrvela v Longarone, vas v dolini Piave, jo mimogrede porušila, odnesla ruševine večji del s seboj in vzela življenje 2100 prebivalcem. Veliki podori so bili tudi pri Flimsu, Köfelsu, Siedersu in Engelbergu. Povsod v teh krajih se je nenadoma zrušilo po več kubičnih km. Pogosto pride do takih sprememb v gorah, ne da bi jim bil priča človek. Tako je lani, 26. marca 1977, zasula kamena masa vas Valbiore (1225 m) na italijanski strani Bregaglia (Berghella). Na vas je zgrmelo 2 km³ materiala iz južne stene Monte Piezza (2287 m).

T. O.

IZ PLANINSKE LITERATURE

PLANINSKA FOTOGRAFIJA

Večino planincev dandanes spremlja na njihovih poteh fotografski aparat. Ta je tudi sicer nepogrešljiv pripomoček človeškemu spominu na vseh področjih njegovega delovanja.

Čeprav je med neposrednim enkratnim doživetjem v naravi in pogledom na še tako »uspelo« fotografijo velik razloček, pomeni slednja skoraj večni dokument dogodka, na planinskem področju pa pomaga k podživljanju, razumevanju pretekle resničnosti in razpoloženja. Želja po posredovanju »ujete« lepote v naravi, katere pestrost se kaže posebej intenzivno v gorah, je gotovo eden izmed pogostih motivov za pripravo tovrstnih razstav.

Tako tudi pri nas v PD Železničar. Čeprav nimamo organizirane foto-kino sekcije, je število amaterskih fotografov precejšnje in to med množičnimi planinci, alpinisti, jamarji, starimi in mladimi. Nekaterim izmed teh uspe z neprestanim poskušanjem in

vztrajnostjo, dobro opremo, a predvsem s pridobljenim občutkom za pravi trenutek, svetlobo in kompozicijo doseže še kaj več. Ad hoc sestavljena komisija UO PDŽ za pripravo razstave je želela tisto »kaj več« zbrati in pokazati javnosti.

Poleg navedenega pomena ima pričujoča razstava še druge pomene. Prvi je v počastitvi 200-letnice prvega vzpona na Triglav. Glavne prireditve ob tej priložnosti so že minile. Ker pa gre za jubilejno leto in ne le dan, se je zdela organizatorju primerno, da prikažemo »umetniške razglede na vse letne čase v naravi« v mirnejšem jesenskem času, obenem v času praznovanja Dneva republike. Originalna pesniška besedila ob fotografijah so povsem posvečena zgodovini Triglava kot gore in slovenskega simbola.

Drugi motiv je v bližajoči se 30-letnici ustanovitve in življenja PD Železničar Ljubljana. Posebnost takšnega prikaza delovanja je v tem, da ne stojijo pred, ampak za fotografskim aparatom. Tako je mogoče

povedati mnogo. Včasih celo več kot s fotografijo, na kateri velika skupina planincev zakriva razgled, zaradi katerega so »osvajali vrh«. Naj ob tem pojasnimo, da bo neposredno pred 30-letnico društva foto-razstava dopolnjena s »konkretnejšimi« fotografijami.

Priprava in izdelava fotografij, posebno barvnih, v tako velikem formatu je zahtevala veliko dela, natančnosti, časa, saj je to vse ljubiteljsko delo. Organizator razstave se vsem avtorjem fotografij v tem kratkem komentarju iskreno zahvaljuje za njihove brezplačne prispevke. Zahvaljuje se tudi kolektivno Tiskarne ŽG Ljubljana za tehnično opremo — kaširanje fotografij. »Impresionizem skozi fotografsko iskalo«, izražen v fotografijah in besedilih, ne potrebuje razlag v posebnem katalogu. Zamišljal je v tem — in to je zadnji motiv — da vabi obiskovalca, naj za kratek čas postoji pred fotografijo, ki mu je najbolj všeč in — naj mu preostali del dneva mine v lepšem razpoloženju!

Razstava je bila odprta le od petka 24. 11. 1978 do torika 5. 12. 1978.

Večino fotografij sta posnela in izdelala Aleš Doberlet in Jaka Bregar, člana AO PDŽ. Besedilo uredil Pavle Ciglar, spisal akad. slikar Lucijan Bratuš.

Matija Potočnik

NAŠE JAME, Glasilo Jamarske zveze Slovenije. 19 (1977), strani 120, Ljubljana, 1978

Pred nami je novi letnik Naših jam, ki je to pot posvečen 160-letnici, od takrat, ko je »noga prvega obiskovalca stopila iz Velike dvorane in se napolnila v nov svet podzemeljskih lepot«. Postojnske jame, kot je v uvodniku napisal F. Habe, neutrudni propagator Postojnske jame in našega krasa. V tem zvezku, pod novim uredništvom, že slutimo rahlo spremembo v konceptu revije, ki je sedaj bogatejša s prispevki tehnične, jamarske vsebine, in s poročili o jamarskih dosežkih na našem krasu. Kljub temu pa ne manjka prispevkov teoretično-znanstvenega značaja kot je npr. Šušteršičev, ki razmišlja o zasutih brezni in njihovem polnilu.

Planina T. poroča o raziskavah jamarskih vrvi, njih obrabi in vplivu jamske ilovice na obrabo vrvi, kar je vsekakor za jamarja življenjskega pomena.

V nadaljevanju je obširnejše poročilo o raziskavah Jamniškega pekla pod Olševo in bibliografija Perkove knjižnice.

Med članki je na zadnjem mestu prispevek skupine avtorjev o izdelavi Speleološke karte Slovenije, ki jo podpira Raziskovalna skupnost Slovenije. To je zadnje, 4. nadaljevanje poročila. Prejšnja poročila so izhajala v preteklih letnikih. Sedaj lahko na kratko ocenimo tudi ta prispevek, ki kaže o nadaljevanju do nadaljevanja, da je glede na skupino avtorjev in njih različno

stroko neenotnost kriterijev pri izdelavi karte dokaj očitna. V prvih dveh nadaljevanjih so bile podane številne podrobnosti in tudi seznam uporabljene literature, čeprav je bil tudi ta pomanjkljiv in ni upošteval nekaterih novejših prispevkov. V začetku je bila uporabljena kot topografska osnova karta 1 : 25 000 stare jugoslovanske izmere, kasneje pa so bile uporabljene starejše karte v merilu 1 : 50 000.

V prispevkih, ki so obdelovani na podlagi karte 1 : 50 000, v kasnejših nadaljevanjih literaturni viri niso več prikazani. Temu je seveda krivo pomanjkanje topografskega materiala, ki je sedaj na voljo. Sedaj bo karto zlahka mogoče tudi metodološko poenotiti.

Med poročili bi kazalo omeniti ponovne najdbe nekega slepega hrošča ter poročila o novejših raziskavah Triglavskega brezna, Brezna presenečenj na Dobrovljah, Titine jame na Braču in o raziskavah v Prosti ind. coni.

Pomemben je seznam in pregled raziskav najglobljih brezen v Sloveniji, kjer je podanih 32 jam in brezen. V nekaterih od teh so potrebni ponovni obiski.

Važen je tudi pregled jamarskih nesreč do leta 1977, ki ga je sestavila komisija za jamarsko reševanje pri JZS.

Slede manjši prispevki, poročila udeležencev na mednarodnem speleološkem kongresu v Veliki Britaniji, odmevi na izid knjižice o Krasu in razstavo o Meteorologiji in hidrologiji v Sloveniji ter pregled književnosti.

Uredništvo si bo tudi v bodoče, posebej pa leta 1979, ko jamarji v Sloveniji praznujejo 90-letnico organiziranega slovenskega jamarstva, prizadevalo približati revijo tako strokovnjaku kot tudi »običajnemu« jamarju.

D. Novak

DR. FR. SUŠNIK — OSEMDESETLETNIK

Novembra je vsa Mežiška dolina praznovala osemdeseti rojstni dan dr. Franca Sušnika. Če se o Prežihovem Vorancu govori, da je svetu odkril Koroško, je jubilat tisočim Koroščem pomagal odkriti svet:

Bil je glavni pobudnik za ustanovitev gimnazije, študijske knjižnice in drugih kulturnih ustanov v kraju, kjer je, pred vojno, bilo mogoče sešteti šolane ljudi na prste. Planinci smo predvsem hvaležni za vse lepo, kar nam je govoril. Z odrešilno besedo nam je mojster nemalokrat dovršeno izrazil čustva o naši Gori. Njegove vrstice so pomirjale kakor balzam; šele ko si prebral, si se zavedel, kaj te je vznemirjalo.

Kot ravnatelj gimnazije je bil izredno natančen in previden pri prirejanju izletov, posebno tistih v gore. V študijski knjižnici, kjer je sedaj ravnatelj, prizadeto skrbi za bogato planinsko literaturo. Poleg šte-

Dr. Fr. Sušnik

vilnih družbenopolitičnih priznanj in odlikovanj je prejel tudi srebrni častni znak Planinske zveze Slovenije. Planinci prevaljškega planinskega društva želimo svojemu dolgoletnemu članu še mnogo zdravih let.

UO PD Prevalje

»KLIC GORA« — GLASILO MLADINSKEGA ODSEKA PD KRANJ

V Kranju pri PD skrbe tudi za literarno vzgojo mladih planincev. Že drugo leto izhaja njihov »Klic gora«. Skrbno je urejevan, ima pestro vsebino, uredniški odbor je

zelo smotrno izbran. Glavna in odgovorna urednica Daša Maretič se je oglasila tudi v Planinskem Vestniku. Njeni sodelavci so Tatjana Dolžan, Sandi Štular, Simon Gale in Aleš Pajestka.

Mladinsko planinsko glasilo tiska Zavod za zaposlovanje Kranj (za to skrbi Sandi Štular). Naslov uredništva: Mladinski odsek (za Klic gora) PD Kranj, Koroška 27, 64000 Kranj.

Mladi kranjski planinci so nam svoj »Klic gora« poslali na ogled in v oceno. Nekatere prispevke bomo objavili.

Op. uredništva PV: Vemo, da imajo mladinski odseki svoja glasila tudi v drugih planinskih društvih. Ustregli nam boste, če nam to sporočite, priložite kako številko glasila in podatke: kdaj je mladinsko glasilo začelo izhajati, kdo je urednik, kdo mentor in drugo.

T. O.

STOLPI METÉORA

Poročali smo že o vodniku »Metéora«, ki ga je spisal Saksonec Dietrich Hasse (1933), sedaj višji šolski svetnik v Münchnu. Kot mladenič je zapustil znane saške »stolpiče« (tudi o njih je napisal izčrpno informacijo), se v Zahodni Nemčiji kot prosvetni delavec uveljavil, ugled pa si je pridobil tudi kot alpinist kot eden izmed saških plezalcev, ki so po vojni v Cinah naredili še danes zelo cenjeno »saško smer«. Rad je prišel tudi v naše Alpe, zadnja leta pa se je zagledal v Meteorske stolpe in tamkajšnje kulturne in spomeniške znamenitosti. Marca 1978 je bil že šesto leto zaporedoma v tej čudni skalnati pokrajini in seveda izpeljal nove vzpone. S svojimi prijatelji je sam splezal 66 smeri. Leta 1978 je bil med obiskovalci tudi Fritz Wiesner, predvojni ekstremist, zdaj Amerikanec.

T. O.

RAZGLAD PO SVETU

SRFW

Kratica pomeni švicarsko reševalno letalsko službo, ki je 7. maja 1978 priredila 12. letalski tečaj za prvo pomoč v kantonalnem centru za civilno zaščito Sempachu. 78 udeležencev iz dežel, med temi 8 zdravnikov, je dobilo osnovno izobrazbo v letalskem reševanju. Tečaj je trajal 5 dni vsak dan 12 ur. Predavatelj je bilo 27:

zdravniki, reševalni piloti, izkušeni letalski asistenti in strokovnjaki za zvezo. Vadili so se med drugim tudi v reševanju s horizontalno in vertikalno mrežo in v drugih operacijah. Poleg osnovnega tečaja je bil še dvodnevni tečaj za aktivne letalske reševalce. Ti morajo vsake dve leti dobiti svoj »refresher«, obvezno osvežitev znanja. V Sempachu se je ponavljalnega kurza udeležilo 45 reševalcev.

T. O.

NEMŠKA LETALSKA REŠEVALNA SLUŽBA

Marca 1978 je ta nemška služba imela za seboj prvo petletnico. Služba ima nalogo, da z letalom čimprej prenese ponesrečenca v bolnico in to tudi iz inozemstva ali, ko ozdravi, spet v deželo, kjer ima stalno bivališče. Alarmna centrala ima strokovni personal, ki govori več jezikov. Polëti, ko so iz medicinskih razlogov nujni, so brez pogojev — neodvisni od poprejšnje ureditve stroškov.

Če član plača letno 20 DM oz. 50 DM, ima zase in za družino zastoj ambulantni prevoz, ne glede na daljavo.

T. O.

NOVA KOČA NA MONTE ROSA

Mnogim našim alpinistom in planincem je znana capanna Regina Margherita na Punta Gnifetti (Signalkuppe v masivu Monte Rosa). V l. 1979 stare koče ne bo več. CAJ sporoča, da jo bodo podrli in postavili novo. Vendar obljublja, da bo med novogradnjo obratovalo v bližini zasilno zavetišče.

T. O.

NOVA DIRETTISSIMA V PELMU

Jugozahodna stena v Pelmo je visoka 650 m. Septembra 1977 so Riccardo Bele, Giovanni Croaz in Franco Miotto splezali novo direktno smer, VI, A₂ A₃; 90 klinov, 5 svedrovcev.

T. O.

NESREČE V MATTERHORNU

23. marca 1978 je Matterhorn terjal že sedmo življenje kandidata za severno steno. Za Petrom Bednarjem, Čehom, o čemer smo že poročali, je padla v steni 1000 m globoko švicarska naveza Klaus Fehleisen in Udo Grossmann, prav tako avstrijska naveza Georg Reindl in Georg Buchweiser. Reindla je helikopter odkril, Buchwieserja še ne. Oba sta bila dobra študenta.

T. O.

PIERO ROSSI O BURELU

Dr. Piero Rossi je zelo znan, delaven alpinist, plezalec, organizator in družbeni delavec. V prejšnjih letih je kazal tudi zanimanje za našo deželo, nekaj let je bil med vidnimi aktivisti vsakoletnega srečanja alpinistov v Trentu. V »Alpinismus« 6/78 je objavil tehten in zanimiv članek o Burëlu, edinstveni gori blizu Belluna, v gorski skupini Schiara.

Na zahodni strani Sciare je Cima del Burëlu (= prepad), komaj 2281 m visok vrh. Ima pa steno visoko 1500—1600 m.

Vse do leta 1953 so na Burëlu hodili po vzhodni strani, kjer je še danes normalna pot za sestop. Glavni problem je bila jugozahodna stena z velikanskimi, odbijajočimi strehami in napuščmi. Celotno steno od vznožja do vrha so leta 1967 preplezali Poljaki (7) in dva plezalca iz Belluna. Smer ima lepoto napako, ker so jo plezali v dveh delih: od police, ki reže steno po sredi, do vrha, nato pa od vznožja do police. Dr. Rossi pravi, da so jo zakrivali tudi psihološki dejavniki, kajti stena je bila razglašena kot nepreplezljiva. Sicer pa — kje pa ta dejavnik ni učinkoval!

Danes je Cima del Burelu do kraja odprta in odkrita gora. Po zahodnem grebenu sta se l. 1953 povzpela Nevio Cusinato in Otello de Rold. Doslej je to desetkrat ponovljeno. Stopnja: IV. Jugovzhodna steno (600 m, V—VI) sta 1955 preplezala Guido Lorenzi in Albino Michielli. Gornji del južne stene (600 m) sta leta 1967 prva preplezala R. Goedeke in Sigurt Herbst. Reinhold Messner je to smer ponovil sam. Severno steno, 700 m, IV—V, nekaj VI sta l. 1967 zmogla Armando Sitta in Ruggero de Rold. L. 1967 so vso južno steno naenkrat preplezali Poljaki iz Krakowa. L. 1968 sta to smer ponovila Reinhold Messner in Konrad Renzler. Franco Miotto in Ricardo Bea sta l. 1974 preplezala smer pozimi.

T. O.

VISOKA OBLETNICA V ZAKOPANIH

V l. 1978 se Poljaki spominjajo 400 let svojega planinskega in smučarskega središča z imenom Zakopane. Raztreseno naselje je nastalo v 15. in 16. st. iz poletnih planšarij — menda spontano. Ustanovno listino je naselju dal kralj Stefan Batory l. 1578. Dokument se je sicer izgubil, se pa omenja v kasnejših aktih iz Kraljevega urada. L. 1886 je mesto dobilo naziv zdravilišča, l. 1933 pa je dobilo mestne pravice. Trikrat so bile v tem kraju mednarodne smučarske tekme: 1929, 1939 in 1962. Danes šteje mesto 30 000 prebivalcev, ki letno gosté ca. 2 milijona gostov. Poljaki bodo 400-letnico proslavili poleti in jeseni. V mestu bo več znanstvenih simpozijev in folklornih prireditev. Izdali so tudi spominsko medaljo in serijo poštnih znamk.

T. O.

PIUSSI — DRAGULJAR

Ignazio Pussi (1935) je zelo znan, uspešen alpinist, ki je rad zahajal tudi v naše Julijce. Nekateri naši povojni alpinisti so ga radi srečali. Velja za alpinističnega strokovnjaka v obmejnem področju. »Alpinismus« 6/78 poroča, da je pred kratkim odprl v Vidmu (Udine) svojo draguljarno.

T. O.

Kalški greben — Pregled napisal, fotoposnetke sestavil in risbo JV stene narisal ing. Bojan Pollak — (Fotoposnetek na levi in desni strani prirezan)

IZ KARTOTEKE ALPINISTIČNIH VZPONOV KALŠKI GREBEN

Med Krvavcem in Kokrskim sedlom je Kalški greben poleg Kalške gore edini vrh, ki se vzdigne nad 2000 m. Na zahod se spušča v dolino Kokre, na vzhodu pa dominira nad Kalci, kraško visoko planoto. V zahodni dokaj visoki steni je bilo preplezanih že precej smeri, medtem ko je vzhodna, precej nižja stena, do zadnjih let v glavnem samevala. Menda je že pred vojno Gregorin nekaj plezal v vzhodnem ostenju, vendar o tem ni bilo moč zaslediti natančnejših podatkov.

V Kalca pada torej Kalški greben v kratki, do 200 m visoki steni, ki se v obliki črke S vleče od Dolge njive do škrbine pod Kalško goro. Tako bi lahko ločili pravzaprav SV, JV in V steno. Značilno za to ostenje je, da je kljub veliki krušljivosti še vedno moč najti dovolj solidnih oprimkov in stopov. Vse težave so razporejene v spodnji polovici stene, medtem ko zgornja tretjina prehaja v drnasto pobočje. Najbolj primerno izhodišče za vzpone v tem ostenju je nedvomno Kokrsko sedlo, možni pa so tudi dostopi s Krvavca. Dolge njive ali pa iz Kamniške Bistrice naravnost čez Kalce.

Tu opisane smeri so oštevilčene kronološko. Tam, kjer je podatek o prvih plezalcih vprašljiv, je pri imenih narejen vprašaj. Zato pričakujemo, da bo kdo, ki bo vedel natančnejše podatke, to sporočil na PZS, komisiji za alpinizem.

1. VZHODNA GRAPA

Dostop: S Kokrskega sedla po normalni poti čez Kalško goro. S Kalške gore po poti navzdol v Kalce in nato naprej do mesta, kjer se pot najbolj približa izraziti platasti steni. Nato navzgor levo po grušču proti izraziti grapi, ki se razteza do vrha stene. Približno 45 minut.

Opis: Po grapi naravnost navzgor do vrha na markirano pot. Težavam se lahko umikaš v levo.

Sestop: Po markirani poti na Kokrsko sedlo, približno 50 minut.

Ocena: I

Višina: 200 m

Čas: 40 minut

Prvi plezalc: France Malešič? 21. 3. 1972.

2. RAZ TROJČKOV

Dostop: S Kokrskega sedla po normalni poti čez Kalško goro. S Kalške gore po poti navzdol v Kalce in nato naprej do mesta, kjer se pot najbolj približa izraziti, platasti steni. Tu levo navzgor tik ob steni po manjši grapi do nekakšnega kota. Približno 45 minut.

Opis: Vstop je nekaj metrov levo od navpičnega kamina. Čez krušljivo stopnjo nad kamin in po levi strani grape do velikega previsa (odcep smeri Des-

na grapa). Naprej levo in v neizržit žleb, nato desno na raz. Po njem do navpičnega, platastega odstavka. Cezenj (IV +) in po razu naprej do vrha na markirano pot.

Sestop: Po markirani poti na Kokrsko sedlo, približno 50 minut.

Ocena: I—II (IV +)

Višina: 160 m

Čas: 1 ura

Prvi plezalci: Ludvik Retar, Marija Škrlep, Janez Volkar; 3. 7. 1977.

3. RAZ RAZOČARANJ

Dostop: S Kokrskega sedla po normalni poti čez Kalško goro. S Kalške gore po poti navzdol v Kalce

in nato naprej do mesta, kjer se pot najbolj približa izraziti, platasti steni. Tu levo navzgor tik ob steni približno 50 m navzgor. Približno 45 minut.

Opis: Vstop je približno 40 m nad najnižjo točko v razu z leve strani. Desno čez strmo stopnjo na raz in po njem navzgor. Možno je več variant. Težjim mestom se umikaš levo—desno. Malo pod vrhom je kratek kamin, ki ga preplezaš naravnost. Nato še dober raztežaj do vrha.

Sestop: Po drnu naprej na markirano pot in po njej na Kokrsko sedlo, približno 50 minut.

Ocena: II

Višina: 150 m

Čas: 1 ura

Prvi plezalci: Janez Benkovič, Tone Trobevšek; 3. 7. 1977.

4. SMER SLAPARJEVE

Dostop: S Kokrskega sedla po normalni poti na Kalško goro. S Kalške gore po poti navzdol v Kalce in nato naprej do mesta, kjer se pot najbolj približa izraziti, platasti steni. Tu levo poprek po melišču, rahlo navzgor pod steno, še približno 300 m do pod izazito rdečo votlino. Še nekaj metrov levo pod steber. Možic. Približno 1 uro.

Opis: Vstop je levo od najnižje točke v podnožju stebra. Naravnost navzgor na polico pod streho in desno okoli roba. Možic. Nato navzgor v žleb in po njem do kamina. Skozenj na gredo. Tu levo čez previs in naravnost navzgor po žlebu ali pa pred previsom desno po gredi na desno stran raza in nato v loku nazaj na levo stran raza v žleb. Po žlebu še pol raztežaja, nato desno na raz in po njem, dokler ne preide v drnast grebenček. Po njem na vrh na markirano pot.

Sestop: Po markirani poti na Kokrsko sedlo, približno 1 uro.

Ocena: III (IV)

Višina: 190 m

Čas: 1 ura 15 minut

Prvi plezalci: Stane Klemenc, Bojan Pollak; 14. 8. 1977.

5. ESASTA

Dostop: S Kokrskega sedla po normalni poti na Kalško goro in navzdol v Kalce. Po poti naprej do mesta, kjer se najbolj približa izraziti platasti steni. Možic. Približno 45 minut.

Opis: Vstop je nekaj metrov levo od značilne léve pravokotne oblike. Z grušča čez previs in na plati, nato naprej proti značilni poševni zajedi. Čez gladko mesto v neizrazito grapo, ki preide v poševen kamin. Po levem robu v drnast svet in v žleb. Naravnost navzgor približno 15 m, nato prečnica do vpadnice manjšega kamina. Čez plati po prehodih do kamina in skozenj na stolpič. Rahlo poti levi navzgor v grapo in nato proti desni še poldrug raztežaj v drnast svet. Možic, rušje.

Sestop: Po drnu naravnost navzgor na markirano pot in po njej na Kokrsko sedlo, približno 50 minut.

Ocena: III—IV (IV +)

Višina: 170 m

Čas: 1 ura 30 minut

Prvi plezalci: Stane Klemenc, Bojan Pollak; 9. 10. 1977.

6. DIREKTNA

Dostop: S Kokrskega sedla po normalni poti na Kalško goro in z nje navzdol v Kalce. Naprej do mesta, kjer se pot najbolj približa izraziti, platasti steni. Tu levo popreko po melišču rahlo navzgor pod steno še približno 300 m do pod izrazito rdečo votlino. Naprej levo pod drugi, izraziti, stožčasti steber. Možic. Približno 1 uro.

Opis: Vstop je z leve strani stebra. Nekaj metrov proti desni navzgor na poličko, nato naravnost navzgor po plati, zajedi in ozkem kaminu na majhno

polico. Čez navpično stenico v položnejši svet. Po levi strani raza v izrazito kadunjo. Iz nje z desne proti levi v žlambor in naravnost navzgor približno pol raztežaja. Nato po gredi desno do raza in nekaj metrov navzgor po njem. Strmemu odstavku se izogneš v levo. Nato desno nazaj na raz, ki se počasi izgublja v grebenček in naprej v drnasto rebro. Naravnost navzgor na markirano pot nekaj metrov desno od vrha Kalškega grebena.

Sestop: Po markirani poti na Kokrsko sedlo, približno 1 uro.

Ocena: III—IV (V)

Višina: 205 m

Čas: 1 ura 30 min.

Prvi plezalci: Stane Klemenc, Bojan Pollak, 9. 10. 1977.

7. DESNA GRAPA

Dostop: S Kokrskega sedla po normalni poti na Kalško goro in z nje navzdol v Kalce. Naprej do mesta, kjer se pot najbolj približa izraziti, platasti steni. Tu levo navzgor tik ob steni po manjši grapi do nekakšnega kota. Približno 45 minut.

Opis: Vstop je isti kot za Raz trojčkov, nekaj metrov levo od navpičnega kamina. Čez krušljivo stopnjo nad kamin in po levi strani grape do velikega previsa (odcep Raza trojčkov). Desno pod previsom v grapo in po njej, držeč se leve strani do roba in naprej na markirano pot.

Sestop: Po markirani poti na Kokrsko sedlo, približno 50 minut.

Ocena: I

Višina: 150 m

Čas: 40 minut

Prvi plezalci: Tatjana Golob, Nuša Krznar, Mihela Možek, Bojan Pollak, ?; 2. 4. 1978.

8. ZELENİ ROB

Dostop: S Kokrskega sedla po normalni poti na Kalško goro in z nje navzdol v Kalce. Naprej do mesta, kjer se pot najbolj približa izraziti, platasti steni. Nato navzgor levo po grušču v smeri izrazite grape, ki se razteza do vrha stene. Na začetku grape levo na grebenček. Približno 45 minut.

Opis: Po grebenčku navzgor do vrha. Težavam se umikaš levo—desno.

Sestop: Po markirani poti na Kokrsko sedlo, približno 50 minut.

Ocena: I

Višina: 200 m

Čas: 40 minut

Prvi plezalci: Marjan Kregar, Irena Markuš, Bojan Pollak, ?; 6. 9. 1978.

9. STANETOVA SMER

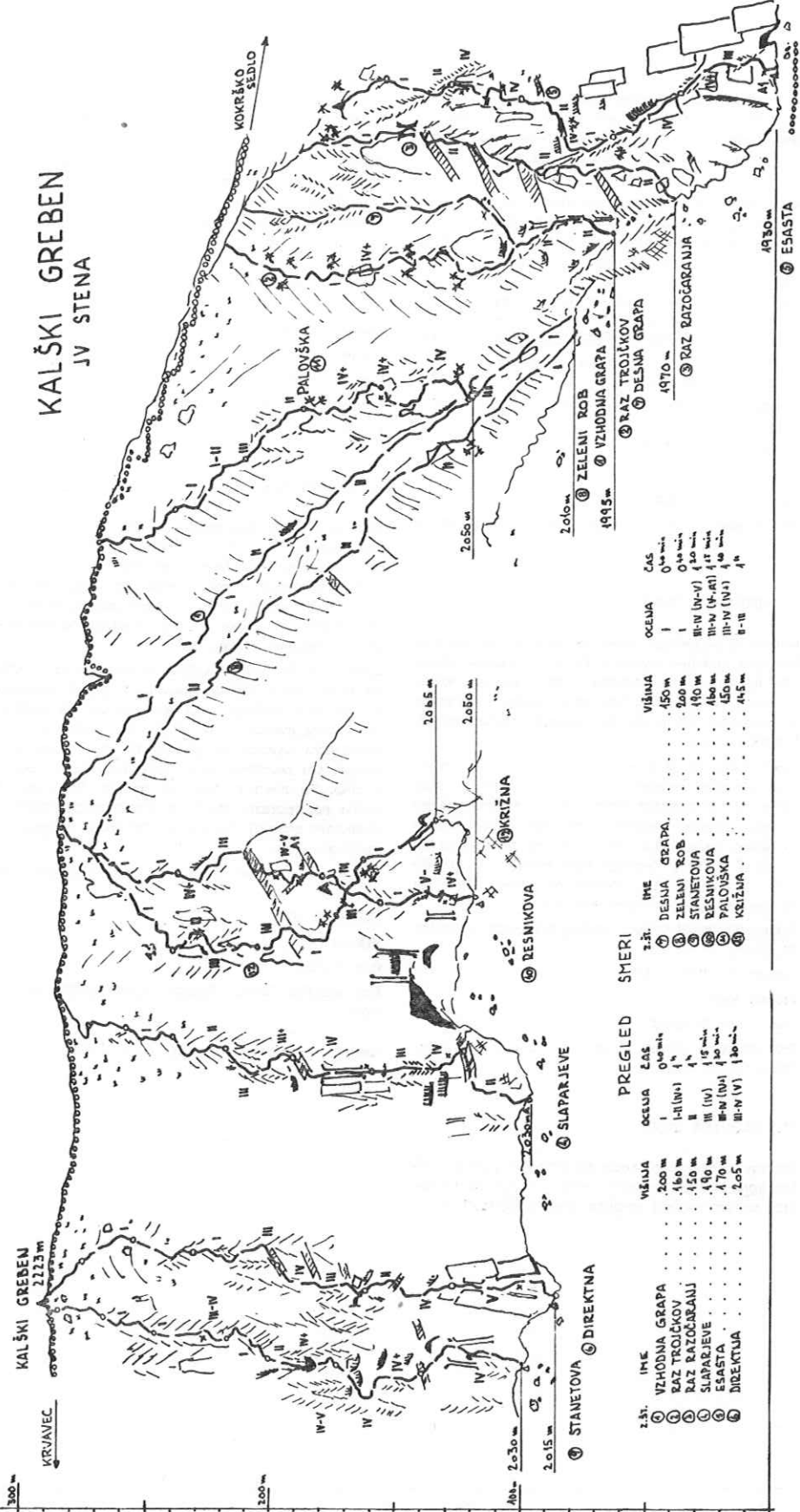
Dostop: S Kokrskega sedla po normalni poti na Kalško goro in z nje navzdol v Kalce. Naprej do mesta, kjer se pot najbolj približa izraziti, platasti steni.

KALŠKI GREBEN JV STENA

KALŠKI GREBEN
2123 m

KRVAJEC

VOKRŠKO
SEDLU

PREGLED

SMERI

z. št.	IME	OCENA	ČAS	VIŠINA
1	VZHDNA GRAPA	I	0,40 min	200 m
2	RAZ TROJČKOV	I-II (IV)	1 min	150 m
3	RAZ RAZOČARANJ	III (IV)	1 min	150 m
4	SLAPARJEVE	III (IV)	1 min	190 m
5	ESASTA	III-IV (IV)	1,30 min	170 m
6	DIREKTNA	III-IV (IV)	1,30 min	205 m

z. št.	IME	OCENA	ČAS	VIŠINA
7	DESNJA GRAPA	I	0,40 min	150 m
8	ZELENI ROB	III-IV (IV)	1,20 min	200 m
9	STANETOVA	III-IV (IV)	1,10 min	190 m
10	DESMIKOVA	III-IV (IV)	1,10 min	150 m
11	PALOVŠKA	III-IV (IV)	1,10 min	150 m
12	KRŽIŽNA	III-IV (IV)	1,10 min	150 m

1 STANETOVA 2,030 m

2 SLAPARJEVE

3 DESMIKOVA

4 KRŽIŽNA

5 2065 m

6 2060 m

7 2060 m

8 1995 m

9 1970 m

10 1970 m

11 1930 m

12 1930 m

13 ESASTA

Tu levo poprek po melišču rahlo navzgor pod steno še približno 300 m do pod izrazito rdečo votlino. Naprej pod levi izrazito stožčasti steber in še približno 20 m levo navzgor v nekakšen kot. Možic. Približno 1 uro.

Opis: Vstop je v vpadnici velikega previsa, strehe. Po kaminčkih in zajedah rahlo proti desni navzgor do pod streh, nato levo na polico. Čez navpičen prag pod streho in prečnica nekaj metrov levo v žleb. 4 m po njem, nato nazaj desno nad previs in desno navzgor na manjšo krmoljo. Naravnost navzgor v manjši previsni kamin in nato desno na raz, ki se močno položi. Raztežaj po njem, nato čez strm skok in po drnu še malo več kot dva raztežaja na vrh Kalškega grebena.

Sestop: Po markirani poti na Kokrsko sedlo, približno 1 uro.

Ocena: III—IV (IV +)

Višina: 190 m

Čas: 1 ura 20 minut

Prvi plezalci: Marjan Kregar, Irena Markuš, Bojan Pollak; 6. 9. 1978.

10. RESNIKOVA SMER

Dostop: S Kokrskega sedla po normalni poti na Kalško goro in z nje navzdol v Kalce. Naprej do mesta, kjer se pot najbolj približa izraziti, platasti steni. Tu levo poprek po melišču rahlo navzgor pod steno še približno 300 m do pod izrazito rdečo votlino. Približno 1 uro.

Opis: Vstop je na desni strani votline. Po neizrazitem stebričku navpično navzgor v grapo. Po njej naravnost do manjših votlin (stik s Križno smerjo) in desno navzgor na gredo. Levo čez rdečkast previs in desno navzgor po polički in čez plat na drugo gredo. Z njenega desnega roba navzgor na manjšo ramo in čez navpično stopnjo na greben. Po njem še dva raztežaja do markirane poti.

Sestop: Po markirani poti na Kokrsko sedlo, približno 50 minut.

Ocena: III—IV (IV—V)

Višina: 160 m

Čas: 1 ura 15 minut

Prvi plezalci: Marjan Kregar, Irena Markuš, Bojan Pollak; 6. 9. 1978.

11. PALOVŠKA SMER

Dostop: S Kokrskega sedla po normalni poti na Kalško goro in z nje navzdol v Kalce. Naprej do mesta, kjer se pot najbolj približa izraziti, platasti steni.

Levo navzgor po grušču proti izraziti grapi, ki se razteza vse do vrha stene. Po grapi nekaj raztežajev nad prag z votlino.

Opis: Desno na rob in čez grmiček rušja nazaj proti levi do značilne skalnate gobice v grebenu. Od gobice naravnost navzgor nekaj metrov, nato v loku z desne proti levi in čez plati v razu na vrh manjšega stolpa. Naprej čez rušje in na raz proti vrhu še tri raztežaja.

Sestop: Po markirani poti na Kokrsko sedlo, približno 50 minut.

Ocena: III—IV (IV +)

Višina: 150 m

Čas: 1 ura 10 minut

Prvi plezalci: Marjan Kregar, Irena Markuš, Bojan Pollak; 6. 9. 1978.

12. KRIŽNA SMER

Dostop: S Kokrskega sedla po normalni poti na Kalško goro in z nje v Kalce. Naprej do mesta, kjer se pot najbolj približa izraziti, platasti steni. Tu levo poprek po melišču rahlo navzgor pod steno še približno 300 m do pod izrazito rdečo votlino. Približno 50 m desno od votline po grapi navzgor do manjše, globoke votline, 1 ura.

Opis: Levo čez plat iz votline in navzgor po skrotju na ramo. Nekaj metrov navzdol v grapo (križanje z Resnikovo smerjo), nato levo navzgor na grebenček. Nekaj metrov desno po gredi in nato po drugi gredi levo navzgor na greben. Po levi strani grebenčka pol raztežaja, nato desno čez rez in naprej v žleb. Po njem in levo na greben. Po njem in desno po neizraziti gredi na drnast greben (stik z Resnikovo smerjo). Po grebenu še dober raztežaj do markirane poti.

Sestop: Po markirani poti na Kokrsko sedlo, približno 50 minut.

Ocena: II—III

Višina: 145 m

Čas: 1 ura

Prvi plezalci: Marjan Kregar, Bojan Pollak; 15. 10. 1978.

Napisal in skico narisal ing. Bojan Pollak

**GOZDNO GOSPODARSTVO CELJE
OBR. ZA KOOP.
SLOVENSKE KONJICE - VITANJE
SLOVENSKE KONJICE n. sub. o.**

**POŠTARSKA KOČA
POD PLEŠIVCEM (800 m)**

Vam nudi prijetno razvedrilo in miren počitek ob rahlem šumenju gozdov na severnem robu Karavank, čudovit pogled na planinske grebene Pohorja, Kozjaka, Avstrijskih Alp, v dolino male reke Mislinje ter tja do Savinjske doline in njenih vrhov. Kočo oskrbuje Planinsko društvo PTT Maribor in je odprta skozi vse leto. Na razpolago je 25 ležišč. V koči je centralna kurjava. V okolici koče so ugodna smučišča.

Telefonska št.: Ravne na Koroškem 861 255.

Gozdarska cesta prevozna za vsa motorna vozila iz Bukovske vasi ali Slovenj Gradca ali preko Raven na Koroškem.

Izleti:

Plešivec (Uršlja gora) — 2 uri; Dom na Slemenu — 3 ure;
Kotlje—Rimski vrelec—Prežihovo — 1 ura; Naravske ledine —
3 ure; Slovenj Gradec preko Sel — 2 uri; Kotlje—Ravne na
Koroškem — 2 uri.

30-letna tradicija — garancija kvalitete spalnic:

**KRAS,
LJUBICA,
MIRA,
VERA
in VESNA**

KRASOPREMA DUTOVLJE

pohištvo in stanovanjska oprema

lesnina

cepini, kladiva, klini, karabini, dereze —
vse, kar potrebujete za uspešne vzpone

nahrbtniki v pastelnih barvah različnih velikosti
izredno lahki

alpinistične vrvi vrhunske kvalitete vseh debelin
in v primernih dolžinah

v specializiranih prodajalnah

 Slovenijašport

k
veta
tapetam
veta
lepilo

Izdeluje: PAPIRNICA VEVČE 61260 Ljubljana-Polje